

**To Nafa We
Madiyu
E Sa:sa:lo:
Asuluma:no: Towo: we**

Malolo: to nafa we Madiyu e sa:sa:lo:.

Madiyu e tamin amio: takis mole dia:likilo: ta:seno: e ko:sega, Ya:suwa:yo: e kudu mena:ki ho:idabikiyo:, Ya:suwa:lo: tili walama:no: kalu nowo: e ko:lo: fa:la:dowo:. A:la:go:ko:lo: Madiyu eyo: bugo: we e sa:sa:lo:. To alan ko:lo: elo: asulakilo: walama:no:wo: we. Gode eyo: dinali sa:labikilo:, dinali sa:lan kaluwa:lo: tamin amilo: to sa:salifa: a:no:, Ya:suwa: ilili alifa:. Gode eyo: Isolael kaluka:isaleyo: a:ma:la: gasil-ima:kiyo:, enedo: da:feyo: kalu nowo: iliga:fa:no: a:la:dinali saefa:. A:la:ta:ga: bugo: wema:yo: Ya:su E, Godeya:lo: da:feyo: kaluleyo: o:m a:la:likiyo: kalaba wido:. Ya:suwa:lo: henfelo: wena dowak-ilo: dimido: a:ma:yo:, Godeya: enedo: dinali sa:lan kaluwa:lo: tamin amilo: dinali sa:la:i mio: a:no: ko:lo: ilili alitaki go:.

Madiyu bugo: wenamilo: to alan sio: nowo: we. Ya:su e, widan kalu alan hendeleyo: e. Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:no: Ya:su e wida:lab. A:la:ta:ga: Ya:su elo: nanog dimido: a:namio:, Gode eyo: Ya:su e kaluka:isaleya: misa: kalu alan ta:fo:.

Madiyu bugo: wenamilo: to alan bila:fo: ko:lo: sa:sa:lo: da:labo: we. To agel a:no: (heb 5-7) Ya:suwo: hen misio:wa ilikiyo:, kaluka:isalemo:lo: to wido: a:no: ko:lo: sa:sa:lo: da:lab. To us a:namio:

Godeya: ene kaluka:isaleya:yo: ego: man dimidama:no: a:no: ko:lo: wido:. To andeb ko:lo: Madiyu elo: sa:sa:lo: a:no:, heb 10 a:na a:lab. Ya:suwa: enedo: kudu sia:lowan kalumo:, ene towo: kaluka:isale nolbo: walama: ha:nakilo: dimidama:no: a:no: ko:lo: wido:. To asol ko:lo: sa:sa:lo: a:no:, heb 13 a:namio:, Godeya: ene amisa:n ho:gi fa:la:doma:nigab a:ma: mano: Ya:su eyo: kaluka:isalemo: wido:. To fa:la:lamel ko:lo: sa:sa:lo:, heb 18 a:namio:, Ya:su eyo: tili wido: kalu hendele doma:no: man a:no: ko:lo: wido:. To bi ko:lo: sa:sa:lo:, heb 24-25 a:namio:, Ya:su eyo: elema:no: ho:len fa:la:doma:nigab a:no: a:la:ta:ga:, Godeya: ene amisa:n ho:gi mia:nigab a:no: ko:lo: wido:.

*Ya:su Kelisowa: e ma:mu i ko:lo: mio:wo: we
Luk 3.23-38*

¹ Ya:su Keliso e Da:ibid eya a:la:ta:ga: Ablahama: so:lo:wa a:la:ta:ga: fa:la:dowo:. Ya:su Kelisowa: ene so:lo: mio:wo: we.

² Ablahama: inso:wo: Aisa:g,
Aisa:ga: inso:wo: Ya:kob

Ya:koba: inso:wo: Yuda, a:la:ta:ga: ene ao i
nolo:lo: a:lab.

³ Yudaya: inso:wo: Beles o:lia: Sa:la o:lia:
A:la: wema: anowo: Tema.

Belesa: inso:wo: Heslon,
Heslona: inso:wo: Lam.

⁴ Lama: inso:wo: Aminadab,
Aminadaba: inso:wo: Nason,
Nasona: inso:wo: Salamon.

⁵ Salamona: inso:wo: Boas,

a:la:ta:ga: Boasa: anowo: Lehab.
 Boasa: inso:wo: Obed
 a:la:ta:ga: Obeda: anowo: Lud.
 Obeda: inso:wo: Ya:si.
⁶ Ya:siya: inso:wo: Da:ibid, e misa: kalu alan
 fa:la:dowo:.
 A:la:ta:ga: Da:ibida: inso:wo: Solomon.
 Solomona: ano a:no: tamin amio: Ulayaya:
 ene inga ko:lo: elen.
⁷ Solomona: inso:wo: Lehoboam,
 Lehoboama: inso:wo: Abiya,
 Abiyaya: ene inso:wo: Asa,
⁸ Asaya: inso:wo: Yehosafat,
 Yehosafata: ene inso:wo: Yeholam,
 Yeholama: inso:wo: Usaya
⁹ Usaya ene inso:wo: Yotam,
 Yotama: inso:wo: Ahas,
 Ahasa: inso:wo: Ha:sekaya,
¹⁰ Ha:sekaya ene inso:wo: Manasa,
 Manasaya: inso:wo: Amon,
 Amona: inso:wo: Yosaya
¹¹ Yosayaya: ene inso:wo: Yehoiakin o:lia: ene ao
 nolo:lo:.
 Ho:len a:namio: Babilon kalu iliyo: bubo:wo:
 tinia:sa:ga:yo:, Isolael kaluka:isaleyo: Ba-
 bilon ili hena a:ma:la: tililia:gane.
¹² A:la:ta:ga: iyo: Babilon tililia:gane ho:len
 a:namio:,
 Yehoiakin eyo: ene inso:wo: Seadiel a:na sa:la:li.
 Seadiela: inso:wo: Selubabel.
¹³ Selubabela: inso:wo: Abiud,
 Abiuda: inso:wo: Eliakim,

Eliakima: inso:wo: Asol,

¹⁴ Asola: inso:wo: Sadog,

Sadoga: inso:wo: Akim,

Akima: inso:wo: Eliud,

¹⁵ Eliuda: inso:wo: Eliesa,

Eliesaya: inso:wo: Matan,

Matana: inso:wo: Ya:kob.

¹⁶ Ya:koba: inso:wo: Yosa:b, ko:lo: Maliaya: ino:
e.

Malia eyo: Ya:su ko:lo: sa:la:li. Ene wiyo: nowo:

Keliso* a:la:sio.

¹⁷ A:la:fo:ko:lo: so:lo: agela:i mio:wo:, Abalahama a:la:ta:ga: Da:ibid elo: fa:la:dowo: ho:len a:namio: so:lo: agelo:wo: do:la:ta:ga: fa:la:da:in fa:la:dowo:. A:la:ta:ga: Da:ibid eya a:la:ta:ga: Isolael kaluka:isale ko:lo: Babilon hen a:namilo: tililia:gane a:no:lo: so:lo: agelo:wo: do:la:ta:ga: fa:la:da:in fa:la:dowo:. A:la:ta:ga: Babilon hen a:namilo: tililia:gane a:na a:la:ta:ga: Keliso elo: fa:la:dowo: ho:len a:namio:lo: so:lo: agelo:wo: do:la:ta:ga: fa:la:da:in fa:la:dowo:.

Malia eyo: Ya:suwo: sa:la:li

Luk 2.1-7

¹⁸ Ya:su Keliso sa:la:liyo: we au fa:la:dowo:. Ene ano Malia a:no: Yosa:bo: samefo:len. A:la:yo: semo: sili alifa: a:lab a:namio:, Godeya: Mamaya: halaido:wa a:la:ta:ga:yo: Malia e so:wayo: alelabo:lo:b a:la:bo: iyo: a:na ba:ba:.

* **1:16:** Keliso a:la:do: sa:lab a:ma: ha:go: we, Gode eyo: kaluka:isalelo: gasilia:no: da:feyo: kaluwo: we. **1:18:** Luk 1.27,35

¹⁹ Elo: samefo:len kalu Yosa:bo: mada digalo: kalu ko:lo:, eyo: ga a:no: kalab amio: sendelo alifa:no:wo: mo:asulaki, eyo: ga a:no: ha:sa ta:fa:no: asulo:.

²⁰ Ko:sega Yosa:b e a:no: ko:lo: kele asula:liki elen amio:, Kalu Alana: ma:mul kalu nowo: elo: amio: ofo fa:la:dowakiyo: a:la:sio:, “Yosa:b gi ma:muwo: Da:ibid. Giyo: ga we dia:no:wo: tag-ila:so:bo. Mo:wo: Malia e so:wa sab a:no: Godeya: Mamaya: eya fa:la:do alifa: ko:lo: ge tagila:so:bo.

²¹ Eyo: kalu so:wa sa:la:lia:ib ko:lo:, giyo: so:wa a:no: wiyo: Ya:su wikila:bi. A:la:do: so:lo:lo: mo:wo: we. So:wa a:ma:yo: kaluka:isale enedo:ma:lo: mogago: dimida:lab a:no: halaki, iyo: asuwa:taki a:ma:la: gasilia:ib.” Ma:mul kalu eyo: a:la:sio:.

²² Kelego: fa:la:dowo: a:ma:yo:, tamin amilo: Kalu Alana:lo: ene tolo: dinali sa:lan kaluwa a:la:ta:ga:lo: sio: a:no: kolo: ilili alitakigab. Dinali sio: to a:no: we.

²³ “Ga we, kalu o:lia:yo: mo:ali amio: so:wayo: alela:sa:ga:, kalu so:wa sa:la:lia:ib ko:lo:, iliyo: so:wa a:no: Imanuel wikilima:ib.”

To wema: ha:go: we, Godeyo: ni o:lia: dofo:lab.

²⁴ Yosa:b e dasilia:ga:yo:, Alana: ene ma:mul kaluwa:lo: to saefa: o:leauka kudu ane. Eyo: Maliayo: ene aya tililia:ga: ane,

²⁵ ko:sega Malia eyo: sowa:yo: semo: sa:la:li amio:, Yosa:b e Malia o:lia:yo: do:mo: imiligo: modo:wo:. A:la:ta:ga: Malia eyo: kalu so:wa a:no: sa:la:liabikiyo:, Yosa:b eyo: so:wa a:no: Ya:su wik-ilo:.

2

Ha:la: kalu asulo:lo: di iyo: Ya:suwo: wabuluma:ni mio:

¹ Ha:lod e misa: kalu alan elen amio:, Ya:su e Ba:diliha:m amisa:n, Yudia hen a:nami sa:la:li. Ho:len nolo: ta:ta:ga:yo:, tamin halonamilo: asulo:lo: di kalu nolo: ofdo: yan doba:da: a:la:ta:ga: Ya:lusalem a:na fa:la:dowakiyo: a:la:sio:,

² “Yuwa: misa: alan doma:ib so:wa a:no: o:bamida: sa:la:liyo:? Nio: tamin elo:wo: fa:la:dowabi ba:ba: ko:lo:, nio: e ko:lo: wabudaki dulugu sa:ma:ni mio:” a:la:sio:.

³ Misa: kalu alan Ha:lod e ililo: to sio: a:no: da:dakiyo:, e mada kele asulabiki, Ya:lusalem kaluka:isale iyo:lo: mada kele asulo:.

⁴ A:la:fo:ko:lo: eyo: bobalo: so:mea:sen misa: kalu iyo:lo:, elelo: wida:sen kaluwo:lo: tambo a:na ho:le kegea:sa:ga:yo:, imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Godeya:lo: da:feyo: kalu e o:bamida: sa:la:lia:iba?”

⁵ Iliyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “E Ba:diliha:m amisa:n, Yudia hen us wena sa:la:lia:ib. Godeya: tolo: dinali sa:lan kaluwa:lo: to ko:lo: sa:sa:lifa: da:labo: we,

⁶ “Ba:diliha:m amisa:n, Yuda hen amio:lo: a:lab ge, wilo:ma dowo:.

Amisa:n alan Yuda hen a:namilo: a:lab a:no: gi tiniab.

Mo:wo: tif amio: bo:fo:mela:no: kalu nowo: geya a:la:ta:ga: fa:la:doma:ib ko:lo:,

eyo: Isolael kaluka:isale nilo: we, dinafa tililia: ha:na:ib.”

⁷ Ha:lod eyo: to a:no: da:da:sa:ga:yo:, tamin halonamilo: asulo:lo: di kalu i a:no: wo:no:le ho:lelia:ga:, tamin a:no: ho:leno: mada iga:sa fa:la:dowabiyo: a:la:liki dinafa fanda dabu ba:da:sa:ga:yo:, e asulo:wo: a:na di.

⁸ A:la:fo:ko:lo: eyo: i a:no: Ba:diliha:m a:na iliga:takiyo: a:la:sio:, “Gio: so:wa a:no: mada dinafa keda:i ha:na:bi. Giliyo: so:wa a:no: ba:da:ga:yo:, nelo: elo:wa ha:na:sa:ga: ene wiyo: wabulu sa:ma:no: ko:lo: nelo: amio: bo:bo:ge sa:ma:ni ya:bi.”

⁹ Misa: kaluwa:lo: to sa:lab a:no: da:da:ga:yo:, iyo: ha:na:ni ane. A:la:ta:ga:yo: tamin ilo: tamin amilo: fa:ladowabilo: ba:ba: a:ma:yo:, iyo: tililia: ha:na:ga:, so:wa tuo:lundo: da:lab imilide a:na kagayo:.

¹⁰ Iyo: tamin ko:lo: kagayab a:no: ba:da:ga:yo:, iyo: mada sagalo:wo: alan dowo:

¹¹ Iyo: a usa tiane amio:, so:wa a:no:lia: ano Malia o:lia:yo: a:na sena ba:da:ga:yo:, iyo: a:na gulalu misa:fu alitaki, emo:wo: a:na wabulu sio:. A:la:ta:ga: ililo: boba kelego: dia:mio: a:no: sege:selia:sa:ga:yo:, go:l o:lia: i mak mun nafalo: da:dan kelego: o:lia:, i ho:n mun nafalo: da:dan kelego: no o:lia:yo: emo:wo: a:na dimi.

¹² A:la:ta:ga: Gode eyo: imo:wo: ofolo: meakiyo:, iyo: Ha:lodo: amio: a:ma:la:bo: ha:na:so:boka: a:la:likiyo: hagugu sio: ko:lo:, iyo: tog nodo begele ha:na:ga:, ini hena ha:na:ni ane.

Yosa:bo; ingayo; so:wa a:no:lo: wo:no:le Isib mesa:ni ane

¹³ Tamin halonamilo: asulo:lo: di kalu i a:no: ha:na:ga: dowabikiyo:, Alana: ene ma:mul kaluwo: Yosa:b dowa ofo fa:la:dowakiyo: a:la:sio:, “Ha:lod eyo: so:wa we sanala:ma:no: a:la:liki kelema:nigab ko:lo:, ge dasilia:ga:, so:wa we a:la:ta:ga: ano o:lia:yo: tililia:ga:, Isib mesa:ni bo:bo:ge ha:na:bi. A:la:ta:ga: gio: a:na silikiyo:, nilo: to sa:labo: ko:lo: yasi sa:bi.”

¹⁴ A:la:sa:labiki Yosa:b e dasilia:ga:, nulu a:naka dimadala:sa:ga:yo:, so:wa o:lia: ano o:lia:yo: tililia:ga: Isib a:na ane.

¹⁵ A:la:fo:ko:lo: Ha:lod e soma:ki yasilakiyo:, iyo: Isib a:naka o:sen. A:la:do: gab a:na ilikiyo:, Kalu Alana: to ko:lo: dinali sa:lan kaluwa:lo: sio: a:no: ilili alifa:. To sio: a:no: we, “Ni kalu so:wa ko:lo: Isibdo: sab a:no:, ta:fo: mena:ki a:na ho:ido:.”

Ha:lod eyo: so:wayo: sanala:

¹⁶ Ha:lod eyo: tamindo: asulo:lo: kalu iyo: e dikido:lo:b a:la:asula:sa:ga:, e mada gadia:sa:ga: kulufa:yabiki, ene da:la:di kalu nolo: Ba:diliha:m amisa:n a:na iliga:takiyo: a:la:sio:, “Ba:diliha:m amisa:n amio:lo:, ha:la: doba:da:lo: sab a:namio:lo:, kalu so:wa donayo: otaleno: o:semo: gulula: a:no: tambo yasala:bi.” Ha:lod eyo: tamin a:no: ho:len iga:sa mada fa:la:dowabeyo: a:la:bo:, asulo:lo: di kalu imo:wo: dinafa fanda dabu ba:ba: ko:lo:, ho:len a:namilo: kalu so:wa sa:la:lia:lab a:no: eyo: yasala:ma:no: a:la:asulaki go:.

¹⁷ A:la:fo:ko:lo: Godeya: to ko:lo: dinali sa:lan kalu Ya:limaya elo: sio: a:no: hendele ilili alifa:. To a:no: we,

18 “Lama amisa:n a:namio:
 nofolakiyo: sae ya:labiki dabu.
 Lesola: inso:wo: tambo yasala: ko:lo:,
 emo:lo: ha:nolo sa:lab a:no: mo:da:daki,
 ya:lifo:ko: elen.”

Yosa:b e so:lo:wo: a:ma:la: mio:

19-20 Ha:lod e sowa:sa:ga: dowabikiyo:, Yosa:b e
 Isib a:na sen amio: e ofolaki, Alana: ene ma:mul
 kaluwo: elo:wa fa:la:dowakiyo: a:la:sio:, “So:walo:
 sana soma:no: togdo: keda:len kalu i a:no: sowo:
 ko:lo:, ge dasilia:ga:, so:wa we o:lia: ano o:lia:yo:
 tililia:ga:, Isolael hen a:na a:ma:la: hamana.”

21 A:la:sa:labiki da:da:sa:ga:yo:, eyo: so:wa o:lia:
 ano o:lia:yo: tililia:ga:, Isolael hen a:na a:ma:la:
 ane.

22 Ko:sega Ha:loda: ene so:wa Akelaus a:no:
 iyaya: heno: ene diaki, Yudia hen a:ma: misa:
 kalu dowo:ka: a:la:bo: Yosa:b e da:da:sa:ga:yo:,
 e a:na ha:na:no:wo: tagi dowo:. A:la:ta:ga: e
 ofolakiyo:, Gode eyo: e a:namio: ha:na:so:boka:
 a:la:liki hagugu sio: ko:lo:, iyo: Ga:lili hen a:na ane.

23 A:na ha:na:ga:yo:, iyo: Nasala:t amisa:n a:na
 mesa:ni ane. Tamin amio: Godeya: tolo: di-
 nali sa:lan kalu iliyo: towo: a:la:sio:, “E Nasala:t
 kalu a:la:sa:ma:ib.” A:la:fo:ko:lo: iyo: Nasala:tdo:
 mesa:ni ane a:na ilikiyo:, to sio: a:no: a:na ilili
 alifa:.

3

*Yo:n ho:n amilo: to:lolana: towo: wido:
 Mak 1.2-8, Luk 3.1-18, Yo:n 1.19-28*

1-2 Dona nolo: ta:ta:sa:ga:yo:*, Yo:n ho:n amilo: to:lolan a:ma:yo: kalulo:ma hen Yudia a:namio: wida:li sia:likiyo: a:la:sio:, “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: ho:lenu: ko:na:ma dowab ko:lo:, kaluka:isale gio: mogago: dimida:lenu: ta:ta:ga:, Godelo:wa nodoma” a:la:wida:li sia:len.

³ Kalu a:no: Godeya: tolo: dinali sa:lan kalu Aisaya elo: sio:wo: o:m. Aisaya eyo: a:la:sa:sa:lo:, “Kalu imilig nowo: kalulo:ma hen a:na ho:le sa:lakiyo:,

‘Kalu Alando: mia:no: togo: dinafama.

Tog a:no: digale fadaifoma.’”

⁴ Yo:n elo: so:g ko:lo:wo: no: ka:mol fo:n ko:lo: alula:sa:ga: ka:la:sen, a:la:ta:ga: no: do:go:f nowo: hoda:sa:ga: yafu difa:. Ma:no: ko:lo: Yo:n elo: na:seno: sa:gema o:lia: kola: ho:n o:lia: na:sen.

⁵ Ho:len a:namio: Ya:lusalem kaluka:isaleyo:lo:, Yudia hen a:namida:lo: kaluka:isaleyo:lo: a:la:ta:ga: ho:n Yodan anib amilo: kandayo: a:no: tambo Yo:n elo:wa ya:sia:len.

⁶ Kaluka:isaleyo: mogago: dimida:lenu: foga:le sa:labikiyo:, iyo: ho:n Yodan amio: Yo:na:yo: a:na to:lola:len.

⁷ A:la:ga:likiyo:, Fa:lisi kalu o:lia: Sadusi o:lia:yo: iyo:lo: ho:na to:lolab amio: modo: ya:sia:len. Ko:sega Yo:n eyo: kalu i a:no: ba:da:ga:yo:, imo:wo: a:la:sio:, “Gio: kisa:wa:lo: o:ngo: dowaka! Godeya:lo: gadiakilo: falasila:ma:nigab a:no:, gio: begele alita:ga: hamana:kiyo: abe hagugu sio:wo:?”

3:1-2: Madi 4.17, Mak 1.15 * **3:1-2:** Gilig to a:la:sa:sa:lo:, “O:g ho:len a:namio:,” ko:sega Heb 2 a:la:ta:ga: Heb 3 us a:namio:, donayo: modo: ane. **3:3:** Ais 40.3 **3:4:** 2Kin 1.8 **3:7:** Madi 12.34, 23.33

⁸ Ge Godeya: gadio:wo: tininima:nikiyo:, asulo: nodolo: a:ma: fo nafayo:, gililo: man dimidan us a:namio: fowo: hele alita:bi.

⁹ Nili ma:muwo: Ablaham e ko:lo: nio: o:li sili alifa:no: a:la:bo: giliyo: asula:so:bo. Niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Gode eyo: falasilakiyo:, gio: tambo yasa danelalega, Gode eyo: Ablahama: ema:mu i nolo: u wena a:la:ta:ga:yo: o:lika fa:la:do alifa:ib.

¹⁰ Kabiyo: o:ma i mo:wa dia:fo:lab ko:lo:, iyo: tambo fo nafalo: mo:hedab a:no: gegedelia:ga: deya gilima:ib.

¹¹ “Gio: hendele asulo:wo: nodolo: a:lakiyo:, niyo: gio: ho:ndeya to:lola:lo:l. Ko:sega kalu ni fa:s amilo: mia:nigab a:ma: ene halaido:wo: alan ko:lo:, eyo: ne tinio: ko:lo:lab. Ne wilo:ma kalu ko:lo:, e budiyo: ni dugulia:ga: dia:no:wo: mo:ililo:. Eyo: gio: Godeya: Mama o:lia: de o:lia:ma:yo: a:na to:loma:ib.

¹² Eyo: wit fowo: beseaki, bebo: dila:ma:no: a:la:liki, uo:fo: e dagi amio: ta:li sab. Eyo: wit fo hende a:no: kegea:sa:ga:, ene aya dia:fa:ib. A:la:ta:ga: sebeb mogago: o:da:lab a:no:, de mo:dalima:no: a:lab a:na gilima:ib.”

*Ya:suwo: ho:na to:lolo:
Mak 1.9-11, Luk 3.21,22*

¹³ Ho:len a:namio:, Ya:su e Ga:lili heno: ta:ta:ga:, ho:n Yodan a:namio: Yo:n emo: to:loma:ki mio:.

¹⁴ Yo:na:yo: Ya:su e ho:n amio: elo: mo:to:loma:no: asulakiyo: a:la:sio:, “Giyo: ho:n amio: ne ko:lo: to:loma:no: dowo:. Ko:sega

ge ho:na to:loma:kiyo: nelo: amio: wagama:ni mio:wo:?”

¹⁵ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:ma:la: sa:lakiyo: a:la:sio:, “O:go: giyo: nilo: so:lo:l we au ka dimidama. Naindo: nanogo: dimidama:no: wema:yo:, Godeya: ene man digalo: a:no: tambo ilili alitaki-gab.” A:la:fo:ko:lo: Yo:n eyo: Ya:suwa:lo: asulab au dimido:.

¹⁶ Ya:suwo: ho:na to:lota:ga: ha:la:ya fa:la:dowab a:namio:, wigibole a:naka Hebeneyo: kolaetabikiyo:, Godeya: Mamayo: o:ba: hi o:ngo: ko:lo: dalolia: tinda:ga:, Ya:su eya asitabiki ba:ba:.

¹⁷ A:la:ta:ga: to nowo: Hebene a:la:ta:ga: sa:lakiyo:, “So:wa nilo: mada alan asulo:wo: we. Niyo: emo:wo: sagalo:wo: alan dowab.”

4

Ya:sulo: da:fe ba:ba:yo: we

Mak 1.12,13, Luk 4.1-13

¹ Ya:su e Sa:da:na: eyo: da:fe bo:ba:ki, Mama eyo: kalulo:ma hen a:na tililia:ga: ane.

² A:na silikiyo:, Ya:su e ma:no:lo: mo:nakilo: eleno:, ho:len o:lia: nulu o:lia:yo: do:la:fo: fa:la:da:in a:no: eleta:ga: dowabikiyo:, Ya:su e maiyo:wo: alan dowo:.

³ Da:fe ba:ba:no:lo: kalu Sa:da:na: e Ya:sulo:wa fa:la:dowakiyo: a:la:sio:, “Ge hendele Godeya: so:walelalega, u we ma:n fa:la:doma, giyo: a:la:sama.”

⁴ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Godeya: bugo: amio: towo: a:la:sa:sa:lo: ko:lo: da:lab, ‘Ma:no:leko: na:lab a:ma:yo:, mela:no: hendeleyo: mo:dimia:sen. Ko:sega Godeya: ene to ko:lo: sa:lab a:ma:yo: tambo mela:no:wo: dia:sen.’”

⁵ A:la:sa:labikiyo: Sa:da:na: eyo: Ya:su e malilo: hen Ya:lusalem amisa:n a:na tililia:ga:, Godeya: ene Malilo: A dog iwalulo: wa:l a:nami kagama:ki ta:fo:.

⁶ A:na kagafo:likiyo:, Sa:da:na: eyo: a:la:sio:, “Ge Godeya: ene So:walelalega, ge holona ho:lufoma. Mo:wo: ha:, Godeya: bugo: amio: towo: a:la:sa:sa:lo: ko:lo: da:lab, ‘Ene ma:mula: kalumo:wo: ge bo:fo:melea:ki sa:ma:ib. Uwa:yo: gi gibo: mogagilabena:kiyo:, iliyo: ge ili dagiya: fo:fo:lelia:ib.’”

⁷ Ya:su eyo: Sa:da:na: emo:wo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Godeya: bugo: amio: to nowo: a:la:sa:sa:lo: ko:lo: da:lab, ‘Giyoy: go:no:n Gode, Kalu Alan a:no: da:feakiyo: nodo ba:da:so:bo.’”

⁸ A:ma: fa:s amio:, Sa:da:na: eyo: Ya:suwo: misio: alan nowa tililia: fa:la: ha:na:sa:ga: kagayakiyo:, henfelo: amilo: amisa:n toda: o:lia: kelego: nafale amisa:n a:namilo: da:lab a:no:lia:yo: Ya:sumo: tambo wido:.

⁹ Widakiyo:, Sa:da:na: eyo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Ge nemo: gulalu misa:fu alitaki wabulu sa:lalega, kelego: o:go:do: gilo: ba:dab we niyo: gemo: dimia:nigo:l.”

¹⁰ Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Sa:da:na: ge hamana. Mo:wo: Godeya: bugo: amio: towo:

a:la:sa:sa:lo: ko:lo: da:lab, ‘Giyo: go:no: Gode, Kalu Alan a:ma: ha:ga dowakiyo:, imilig eko: wabudaki dulugu sa:la:bi.’”

¹¹ A:la:sa:labiki Sa:da:na: eyo: e a:na ta:fo: ha:nabikiyo:, ma:mula: kalu iyo: ya:sa:ga:, Ya:suwo: halale alitaki e a:na asufa:.

*Ya:su eyo: towo: Ga:lili a:na mo:mo:da wido:
Mak 1.14,15, Luk 4.14,15*

¹² Yo:no: dibolowa to:lolo:ka: a:labo: Ya:suwo: da:da:ga:yo:, e a:ma:la: Ga:lili hen a:na ane.

¹³ E Nasala:tdo: tininita:ga: aneyo:, Kabaniom amisa:n a:na mesa:ni ane. Amisa:n a:no: Ga:lili ho:n golo: aniba a:lab ko:lo:, tamin amio: hen a:no: Yu kalu Sebuluna: e so:lo: o:lia: Nabtali ene so:lo: o:lia:mo:lo: aloba:da:sa:ga:lo: dimiyo: o:m.

¹⁴ A:namilo: mesa:ni ane a:na ilikiyo:, Godeya: tolo: dinali sa:lan kalu Aisaya elo: sio: a:no: ko:lo: ilili alifa:ni ane. To sio: a:no: we,

¹⁵ “Hen a:no: gio: asuluma. Sebulun o:lia: Nabtali o:lia:ma: heno: o:m.

Ga:lili ho:n golo: aniba, Yodano: nodowa da:lab.

Ga:lili heno: o:m ko:lo:, Yu kaluka:isalema nolo: a:na mesa:ni mio:.

¹⁶ Kaluka:isale hen a:namilo: sab we sololiya sen ko:sega, o:go: iyo: ho:len alan a:no: ba:ba: Kaluka:isale i a:no: sowana: man a:ma: go:lula:folen ko:lo:, o:go: ho:leno: ilo: amio: so:so:lelia:ga: fa:la:dowab.”

¹⁷ Ya:suwo: Kabaniomdo: ane ho:len a:namio:, Ya:su eyo: to mano: mo:mo:da widakiyo: a:la:sio:, “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: ho:len a:no: ko:na:ma

fa:la:doma:nigab ko:lo:, gio: asugo: Godelo: doba:da: nodoma.”

Tili walama:no: kalu taminde amilo: ho:ido:wo: we

Mak 1.16-20, Luk 5.1-11

¹⁸ Ya:suwo: Ga:lili ho:n golo: aniba ha:na:ga: ha:nakiyo:, ao a:la: ko:lo: ba:ba:. Nowo: Saimon, Bida a:la:do: sa:labo: o:m, a:la:ta:ga: ene ao Andulu o:lo: a:na gido:. A:la:yo: ka:lo: to:lolan kalu ko:lo:, dageyo: ho:na to:lola:lana ba:ba:.

¹⁹ Ya:su eyo: a:la:mo:wo: a:la:sio:, “Ga:go: ne kudu mena. Ga:indo: ka: tili sa:la:lan aumbo:, niyo: ga:go: kaluka:isale tili sa:la:ma:no: a:no: ko:lo: walama:no:.”

²⁰ Wigibole a:naka a:la:yo: dageyo: ta:ta:sa:ga:, Ya:su e ko:lo: kudu ane.

²¹ Ya:su e o:fina:ga: ha:nakiyo:, ao a:la: nowo: a:na ba:ba:. A:la: a:no: Sa:ba:diya: inso:, Ya:ma:s o:lia: ene ao Yo:n o:lia:yo: a:na ba:ba:. Ya:su e, a:la:yo: iya Sa:ba:di o:lia: ho:n ko:suwa siliki, inin dageyo: ko:lo: dinafa ya:lana ba:da:sa:ga:, a:la:yo: e kudu mena:ki ho:ido:.

²² Wigibole a:naka a:la:yo:, iya o:lia: ho:n ko:su o:lia:yo: ka ta:ta:ga:, Ya:su e ko:lo: kudu ane.

Ya:su eyo: towo: widakiyo:, walafdo: dosdo:wo: falele alifelo:

Luk 6.17-19

²³ Ya:suwo: Ga:lili hen a:na sia:likiyo:, ili tolo: wida:sen ayamio: mano: wida:li ha:nakiyo:, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:ma: to nafayo: widaki a:la:ta:ga:, walaf ko:li ko:lilo: kaluka:isale amilo: dosdo: a:no: falele alifelo:.

²⁴ Elo: dimido: a:no: Silia heno: tambo dabu ko:lo:, kaluka:isale iliyo: walaf ko:li ko:lilo:lo: dowo: a:no: Ya:su elo:wa tililia: mio:. Walaf kalu nagalo: alando: dowo:wo:, mama mogago:lo: dosdo:wo:lo:, da:ba:da:seno:lo:, ko:go:neliyo:lo:, iyo: Ya:sulo:wa tilili mio: ko:lo:, eyo: i a:no: falele alifelo:.

²⁵ Kaluka:isale modo:wo: Ya:su kudu ane. Iyo: hen ko:li ko:lilo: amilo: mio: a:no: we. Ga:lili hen amilo:wo:lo:, Dekabolis hen amilo:wo:lo:, Ya:lusalemdo:wo:lo:, Yudia hen amilo:wo:lo:, a:la:ta:ga: Yodano: nodo amio: sa:sen a:no:lo: tambo e kudu ane.

5

Ya:su eyo: mano: kaluka:isalemo:wo: misio:wa wido:

¹ Ya:su e kaluka:isale modo: kegeo: a:no: ko:lo: ba:da:ga:yo:, e do:mo:wa fa:la: ha:na:ga:, a:na sen amio:, enedo: tili wida:sen kaluka:isale iyo: elo: amio: a:na ya:sio:.

² A:la:fo:ko:lo: eyo: imo:wo: towo: a:na mo:mo:da widakiyo: a:la:sio:.

³ “Kaluka:isale mama amilo: wilo:ma dowab a:no: iyo: ego:le sab.

Mo:wo: Godeya:lo: bo:fo:mela:no:wo: us a:namio: iyo: wilo: dowab.

⁴ Kaluka:isale nofolakilo: ya:la:lab a:no:, iyo: ego:le sab.

Mo:wo: Gode eyo: iyo: sagale alitaki, ha:nolo alifa:ib.

⁵ Kaluka:isale enena:ma:la:lo: ha:ga dowakilo:,

- ha:sa dowab a:no;, iyo: ego:le sab.
 Mo:wo: Gode eyo: hen inido:leyo: dimia:ib.
- 6 Kaluka:isale digalo: mando: bulu meselakilo:
 dowab a:no;, iyo: ego:le sab.
 Mo:wo: Gode eyo: imo:wo: ilili alifa:ib.
- 7 Kaluka:isale nolo: nofola:likilo: asuwa:ta:lab
 a:no;, iyo: ego:le sab.
 Mo:wo: Gode eyo: i o:mo:wo: nofolaki
 asuwa:fa:ib.
- 8 Kaluka:isale asulo:wo: go:go:do: nafale a:lab
 a:no;, iyo: ego:le sab.
 Mo:wo: iyo: Godeyo: ba:ba:ib.
- 9 Kaluka:isale ha:fo: disa:ma:kilo: dinafalo:
 go:go:de sa:la:lab a:no;, iyo: ego:le sab.
 Mo:wo: Gode eyo: i a:no: ene so:waka:
 a:la:sa:ma:ib.
- 10 Kaluka:isale man nafa digalo:le kudu ha:na:len
 amio;, nolba:yo: mogago: ko:lilo: imo:lo:
 dimida:lab i a:no: ego:le sab.
 Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:no: ilino:
 kolo: a:lab.
- 11 “Gio: neya dowab amilo: nolba:lo: gimo:lo:
 dio:ge sa:lab a:no;, hida:yo:wo: dimiab a:no;,
 a:la:ta:ga: to ko:li ko:lilo: gimo:lo: diga:li sa:lab
 a:no;, gio: ego:le dowabikigab.
- 12 Hebene a:namio: wa:l gililo: dia:no:wo: alan
 yasisab ko:lo;, gio: iligi sagalema. Mo:wo: o:go:do:
 man dimidab we, tamin amilo: dinali sa:lan kalu
 ko:lo: dikidiakilo: eteyo: o:le o:ngab.

*Gio: so:lu o:lia: ho:len o:lia: o:leo:ngo: ko:lo:lab
 Mak 9.50, Luk 14.34,35*

13 “Gio: henfelo: wema: so:lu ko:sega, so:luwa: nudo: a:no: aundo:ma fa:la:dowalega, so:luwa: nudo: a:no: nafa a:fa:la:doma:kiyo;, mada mo:dimidama:ib. So:lu a:no: nanogo: aundo:ma ko:lo;, ha:la:ya sanditalikiyo;, kaluwa:yo: mo:asulaki, ka wa:la:la:i ha:na:ib.

14 “Gio: henfelo: wema: ho:len ko:lo:lab. Amisa:n misio: amilo: a:lab a:no: mada wo:no:lebo: mo:doma:ib.

15 Kaluwa:yo: nafayo: do:lia:ga:yo: fafowa:yo: wo:no:lebo: mo:go:lu alitan. Iliyo: nafa a:no: do:lia:ga kalaba dia:tab ko:lo;, ho:len a:ma:yo: ayamilo: sen a:no: tambowo: ho:lea:tan.

16 A:la:do: dimidan o:leaumbo:, gio: ho:len gililo:wo: kaluka:isale siwa:l amio: do:ifoma. A:la:galikiyo: iyo: gililo: man nafa dimido:wo: ba:da:sa:ga:yo;, iliyo: Do Gode, Hebenelo: a:lab a:ma: wiyo: ko:lo: wabulu sa:ma:ib.”

Ya:su e eleyo: ilili alifa:ni mio:

17 Ya:su eyo: towo: a:la:sio:, “Mo:sa:sa: ele difa: o:lia: dinali sa:lanalo: to difa: a:no:lia:yo: niyo: dila:ma: mio: a:la:bo: giliyo: asula:so:bo. Ne kolo: mio: we, to a:no: kolo: ilili alifa:ni mio:.

18 Niyo: to we gimo:wo: hendele so:lo:l. Akin o:lia: henfelo: o:lia:yo: semo: kelege dowab amio:, Godeya: ele to difa: a:namio: to ha:lula:su heb sa:sa:lo: nowo: mada mo:kelege doma:ib. To a:no: tambo o:semo: ilili alitab amio: o:dofo:mela:ib.

19 A:la:go:ko:lo: kalu abeyo: ele difa: a:namio: to ha:lula:su nowo: o:go:sa:sa:ga:, kalu nolo:lo: to

5:14: Yo:n 8.12, 9.5

5:15: Mak 4.21, Luk 8.16, 11.33

5:16:

A:fe 5.8-9, 1Bid 2.12

5:17: Lom 3.31

5:18: Luk 16.17, 21.33

5:19: Ya:m 2.10

a:no: o:go:sema:ki widalega, kalu a:no: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:namio: e wilo:ma doma:ib. Ko:sega kalu abeyo: ele to difa: a:no: dinafa kudu ha:na:ga:, nolbo:wo: dinafa wida:lalega, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:namio: e wi alan dia:ib.

²⁰ Niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Man digalo: gililo: dimida:lab a:ma:yo:, Fa:lisi kalu o:lia: elelo: wida:sen kalu o:lia:ma:lo: man digalo: dimida:lab a:no: mo:tininilalega, gio: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:namio: mada mo:tiha:na:ib.

Kaluwo: sana sowa:so:bo a:la:wido:

²¹ “Tamin amilo: gili ma:mumo:lo: to saefa: a:no: gio: dabu ko:lo: to a:no: we, ‘Kalu nowo: sana sowa:so:bo. Kaluka:isale abeyo: nowo: sana sowab a:no:, e mo:walila:sa:ga: hida:yo: dia:ib’ a:la:sio:.

²² Ko:sega niyo: towo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Kaluka:isale abeyo: ene ao nowo:mbo:lo: kulufa:yab a:no: elo: mo:walila:sa:ga: hida:yo: dia:ib. A:la:ta:ga: to nowo: a:la:so:lo:l. Kaluka:isale abeyo: ene ao nowo:mbo:lo: towo: fisa:le sa:lab a:no:, ganisolowa: siwa:la kagama:ib. A:la:ta:ga: kaluka:isale abeyo: ene ao nowo:mbo:lo: wa:la: sana sa:lab a:no: de hena sandifa:ib.

²³⁻²⁴ “A:la:fo:ko:lo: ge Godemo:lo: bobalo: so:mea:sen mu gulu a:namio: boba kelego:wo: Godemo: dimia:no: dowa:sena, gao noma:lo: gilo: emo:lo: hala dimido:wo: o:a:la:b a:la:bo: asulalega, ge boba kelego:wo: a:naka dia:ta:ga: hamana. Ge gaomo:wo: tamin amio: o:ko:le

sa:ma: ha:na:sa:ga:, e o:lia: digalela:sa:ga: go:go:dela:bi. Go:go:dela:sa:ga:yo:, ge a:ma:la:ya:ga: Godemo:wo: bobayo: a:na dimea:bi.

²⁵ Kalu noma:yo: ge mo:walilima:no: a:la:ta:ga: tililia: ha:nalega, toga o:ha:na:ga: ha:nakiyo:, giyo: e o:lia:yo: bo:bo:ge dinafala:bi. A:la:bo: mo:dimidalega eyo: aloba:dan kaluwa: dagiya dia:fa:ib. A:la:galikiyo:, aloba:dan kalu eyo: da:la:di kaluwa: dagiya dia:fa:ib. A:la:ta:ga: da:la:di kaluwa:yo: ge dibolowa to:loma:ib.

²⁶ Niyo: gemo:wo: hendele so:lo:l. Ge dibolo a kabilo: seno:, su mole da:fe sio: a:no: tambo semo: kedetalikiyo:, ge mada mo:sili alifa:ib.”

Ga afa dian mano: ko:lo: sio:

²⁷ Ya:suwa: to heb a:kudu sa:lakiyo: a:la:sio:, “Gili ma:mu ima:lo: to saefa: a:no: gio: dabu ko:lo:, to nowo: we, ‘Uwo:wo: dia:so:bo.’

²⁸ Ko:sega niyo: gimo:wo: towo: a:la:so:lo:l. Kalu abeyo: ga nowo: ba:da:sa:ga:, ga a:no: nelo: afa dimo:losa: a:la:bo: asulalega, kalu a:ma:yo: ga a:no: ene asulo: amio: o:ma afa di ko:lo: a:lab.

²⁹ A:la:fo:ko:lo: gi si ililib a:ma:yo:, Godeya: digalo: man kudu ha:na:no:wo: ka:lalega, si a:no: dugulia:ga: sandifoma. Do:mo: gilo: ko: de hen amio: tambo sanditabena:kiyo:, do:mo: heb nowo: dilalega a:no: o:li doma:ib.

³⁰ A:la:ta:ga: gi dagi ililiba:yo: Godeya: digalo: man kudu ha:na:no:wo: ka:lalega, dagi a:no: gedelia:ga: sandifoma. Do:mo: gilo: ko de hen

amio: tambo ha:nabena:kiyo:, do:mo: heb nowo: gedelalega, a:no: o:li doma:ib.”

*Ga di ta:tan man a:no: ko:lo: sio:
Madi 19.9, Mak 10.11,12, Luk 16.18*

³¹ Ya:suwa: to heb a:kudu sa:lakiyo: a:la:sio:, “Gili ma:muwa:yo: a:la:saefa:, ‘Kalu abeyo: ga di enedo: a:no: ta:fa:nikiyo:, eyo: “Niyo: ga we ta:fo:” a:la:bo: mo:fo:s sa:sa:lo:wo: gedea:sa:ga:yo:, gamo:wo: dimiaki ta:ta:bi.’

³² Ko:sega niyo: gimo:wo: towo: a:la:so:lo:l. Kalu abeyo: ingayo: uwo: dia:nikiyo: mo:ane ko:sega, eyo: ga a:no: ka ta:talega, kalu a:ma:yo: inga a:no: uwo:wo: dima:ki ta:takigab. A:la:ta:ga: kalu abeyo: ga ta:fo: elen a:no: ko:lo: a:dialega, e uwo: dia:lab.”

Elela: sa:lan aumbo: dimida:so:bo

³³ Ya:suwa: to heb a:kudu sa:lakiyo: a:la:sio:. “Tamin amilo: gili ma:mumo:lo: to saefa: a:no: gio: dabu ko:lo: to nowo: we. ‘Giliyo: wo:lokano: golakiyo:, Godemo: dinali sa:lalega, giliyo: towo: madaliyo: sa:la:so:bo. To gililo: Kalu Alanbo:lo: dinali sio: aumbo: hendele dimidaki kudu ha:na:bi.’

³⁴ Ko:sega niyo: gimo:wo: towo: a:la:so:lo:l. Nolba:yo: to gilo: sa:lab a:no: hendele a:la:tili asuluma:kiyo:, giliyo: kelego: wi no amio: halale alitakiyo:, dinali sa:la:so:bo. Giliyo: towo: halale alitaki Hebene wi sa:lakiyo:, dinali sa:la:so:bo. Mo:wo: Hebene a:no: Godelo: mesa:no: i fofodo: halaido:wo: o:m.

5:31: Lo 24.1-4, Mak 10.4
19.12, Nam 30.2, Lo 23.21

5:32: 1Kol 7.10-11

5:33: Wkp

5:34: Ais 66.1, Madi 23.22, Ya:m 5.12

³⁵ A:la:ta:ga: giliyo: towo: halale alitaki henfelo: wema: wi sa:lakiyo:, dinali sa:la:so:bo. Mo:wo: henfelo: we Godeya: eno: ko:lo:, ene gido:fo:lo: dia:fo:labo: o:m. Ya:lusalema: wi sa:lakiyo:, dinali sa:la:so:bo. Mo:wo: Ya:lusalem a:no: Misa: Kalu Alana: ene amisa:no: o:m.

³⁶ A:la:ta:ga: wo:lokano: golakiyo: towo: dinali sa:la:so:bo. Mo:wo: gi misa: a:namio:, misa: fo:n ko heyo:wa:le ululo:wa:le fa:la:doma:kiyo: giyo: mada mo:dimidama:ib.

³⁷ Towo: sa:lakiyo:, ‘A:’ a:lalega, o ‘A’ a:lalega, to a:no:ko: hende sa:laki auma:ib. To nol ko:lo: a:kudu sa:lab a:no: mogago:lo: dimida:sen Sa:da:na: eya a:la:ta:ga: fa:la:dowab.”

Mogago: gemo:lo: dimidabo: wa:dea:so:bo
Luk 6.29,30

³⁸ “Gili ma:mu ima: to saefa: a:no: gio: dabu ko:lo: to nowo: we, ‘Kalu abeyo: noma: siyo: mogagilalega, si elo:wo:lo: mogagila:bi. Kalu abeyo: noma: beso: dugulalega, bes elo:wo:lo: dugula:bi.’

³⁹ Ko:sega niyo: towo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Mogago: kaluwa:yo: gemo:wo: hida:yo: dimialega, a:ma:la:bo: wa:dea:so:bo. Kalu abeyo: gi babo: ililiba bolalega, babo: nodowo:lo: emo: wida:bi.

⁴⁰ Kalu noma:yo: so:g gilo: wa:l amilo: sa:ga:la:sen a:no: dia:no: a:laki mo:walilima:no: asulalega, so:g a:no: dimia:sa:ga:yo:, so:g nol gilo: sa:ga:la:sen a:no:lo: emo: dimia:bi.

⁴¹ Kalu noma:yo: e kelego:wo: hena: fog a:na gemo: dia:hamana:ki dibodalega, giyo: hena: fog nowo: o:dia:ha:na:bi.

⁴² Kalu noma:yo: kelego: no:wo: gemo:wo: ha:iyalega, giyo: kelego: elo: ha:iyab a:no: dimea:bi. Kalu abeyo: kelego: gilo:wo: eyo: dia:sa:ga: a:ma:la: dimia:no: ko:lo: dabu ba:dalega, giyo: e gola ba:da:so:bo.”

Giyo: gis kaluwo: alan asula:bi

Luk 6.27,28,32-36

⁴³ “Gili ma:mu ima: to saefa: a:no: gio: dabu ko:lo: to nowo: we. ‘Giliyo: giasi kaluka:isale o:lia:yo: ha:fo:wo: disa:laki, gili gis kalumo:wo: mo:bea:bi’ a:la:sio:.

⁴⁴ Ko:sega niyo: gimo:wo: towo: a:la:so:lo:l. Giliyo: gis kalumo:wo: ha:fo:wo: disa:la:bi. A:la:ta:ga: gimo:lo: dikidiab kalu i a:no: Gode eyo: kanulu alifoma:ki dulugu sa:la:lubi.

⁴⁵ Giyo: a:la:dimidalikiyo:, gio: Do Hebenelo: a:lab a:ma: ene so:wale fa:la:doma:ib. Mo:wo: Gode eyo: mogago: kaluka:isale o:lia: nafa kaluka:isale o:lia:mo:wo: ofo: ta:mena:ki ta:ta:sen. A:la:ta:ga: Gode eyo: man digalo:lo: dimida:sen kaluka:isale imo:wo: a:la:ta:ga: man digalo:lo: mo:dimida:sen kaluka:isalemo:wo:lo: ho:no: timena:ki ta:ta:sen.

⁴⁶ Kaluka:isale gimo:lo: ha:fo:lo: disa:lab o:mo:wo: giliyo:lo: imo:wo: ha:fo: disa:lalega, mewa:l dia:no: hendeleyo: o:mba. Takis molelo: dian kalu iliyo:lo: man o:leauka dimida:li sab.

⁴⁷ Gio: gaomo:wo: disiyoy: a:la:bo: ka sa:laki, ko:sega nolbo:wo: mo:sa:lalega, man gilo: dimidab a:ma:yo:, gio: nolo: waga tininima:nigaya?

Ha:la: kalu ililo: dimidab o:leau giliyo:lo: a:la:ka dimidab.

⁴⁸ A:la:fo:ko:lo: gili Go:l ko:lo: Hebenelo: a:lab a:ma:lo: ha:fo: disa:lakilo: ego:le sab o:leaumbo:, gio:lo: ha:fo: disa:laki, ego:le dowa:bi.”

6

Kelego:lo:ma kalu asuwa:fa:no: man sio:

¹ Ya:su eyo: towo: a:la:sio:. “Gio: dinafa dowa:bi. Giliyo: Godeya: siwa:l amilo: man digalo: a:no: dimida:likiyo:, kaluka:isaleya: siwa:l amio: bo:ba:kiyo: dimida:so:bo. Giliyo: a:la:dimidalega, Go:l Hebenelo: sab a:ma:lo: wa:l dimia:ib a:no: sulu ha:nab.

² “A:la:gab ko:lo: giliyo: wa:feyo: kaluwo: asuwa:taki dimiakiyo:, kaluka:isale nolo: bo:ba:kiyo: dimida:so:bo. Kalu nolba:yo: e nafa dimidabo:lo:b a:la:bo:ba:kilo: asuwa:ta:sen o:leaumbo: giliyo: dimida:so:bo. Iliyo: tolo: wida:sen ayamio:lo:, to so:go:f a:namio:lo:, kaluka:isale nolba:yo: inin man nafa dimidabo:lo:b a:la:ba:da:sa:ga: ene wiyo: wabuluma:ki, iliyo: mada ho:le sa:lakiyo:, wa:feyo: kaluwo: a:na asuwa:ta:sen. Kalu a:la:do: dimidab a:ma:yo:, wa:lo: inino: o:ma diab ko:m.

³ Giyo: wa:feyo: kaluka:isaleyo: asuwa:takiyo:, dagi ililiba:lo: dimiab a:no: dagi fo:fo:dolo a:no: mo:asuluma:ki dimida:bi.

⁴ A:la:galega, gilo: dimidab a:no: wo:no:le doma:ib. A:la:ta:ga: gilo: wo:no:lelo: dimidabo:, Go:l eyo: ba:dab ko:lo:, gemo:wo: wa:lo: mada dimia:ib.

*Godemo:lo: to sa:ma:no: man wido:
Luk 11.2-4*

⁵ “Kalu nolba:lo:, iyo: nafalo:b a:la:bo:ba:kilo: dulugu sa:lan aumbo:, giliyo: dulugu sa:la:so:bo. Iliyo: tolo: wida:sen ayamio:lo:, to so:go:f a:namio:lo: kagayaki, kaluka:isale nolba:yo: inino: nafa dimidabo:lo:b a:la:bo:ba:ki, Godemo: dulugu sa:la:sen. Giliyo: Godemo: dulugu sa:lakiyo:, ililo: dulugu sa:lan aumbo: dimida:so:bo. Niyo: towo: hendele so:lo:l. Kalu i a:no: wa:lo: o:ma di ko:lo:lab.

⁶ Ko:sega giyo: dulugu sa:lakiyo:, go:no:n galala:ya tina:ga:, togo: uludufo:liki, Go:l wo:no:lelo: a:lab emo: dulugu sa:la:bi. A:la:galikiyo: Go:l wo:no:lelo: da:labdo: ba:dan eyo: gemo:wo: wa:lo: dimia:ib.

⁷ “Giliyo: Godemo: dulugu sa:lakiyo:, Yu kaluka:isalema i a:ma:lo: towo: madalilo: modo: kudu sa:la:likilo: sa:lan o:leaumbo: sa:la:so:bo. Ili asulakiyo:, ililo: to modo: ko:lo: sa:la:lab a:no: Gode eyo: mada da:ba:ib a:laki ga:sen.

⁸ Gio: i o:leo:ngo:wo: dowo:so:bo. Mo:wo: giliyo: o:semo: dabu ba:ba: o:a:lab a:naka, kelego: gililo: asulab a:no: Go:la:yo: o:ma asululi ko:lo:lab.

⁹ A:la:fo:ko:lo: giliyo: towo: a:la:dulugu sa:la:bi. “Do Gode, Hebenelo: a:labo: ge, Gi wiyo: mada malilo:le dofo:lab ko:lo: kaluka:isale iliyo: gi wi a:no: wabuluma:ki ta:foma.

¹⁰ Gi kaluka:isalelo: bo:fo:mela:no: ho:len a:no: fa:la:doma:ki ta:foma.

Go: no: n asulo: ko: lo: Hebene amilo: fa: la: do alifa:
o: leaumbo:,

henfelo: wenamio: lo: kaluka: isaleyo: gilo:
asulab au kudu mena: ki ta: foma.

11 O: gdo: nililo: ma: no: wo: aumbo: dimina: ki
so: lo: l.

12 Mogago: nolba: lo: nimo: lo: dimida: lab amilo:
nililo: ga: lila: sen o: leaumbo:,
giyo: mogago: nililo: dimido: wo: lo: hala: sa: ga:
ga: lilema.

13 Nio: mogago: lo: dimidama: no: a: namida: yo:
ha: nabena: ki, giyo: nio: tili dowa: bi.
Mogago: lelo: dimida: sen Sa: da: na: eyo: nio:
yasa danela: ma: ib ko: lo:, giyo: nio: sili ali-
foma.

Godemo: towo: a: la: dulugu sa: la: bi.

14 “Gio: kalu noma: gemo: lo: mogago: dimido:
a: no: ga: lilalega, Go: l Hebenelo: a: lab a: ma: yo: lo:
gi mogago: a: no: halaki ga: lila: ma: ib.

15 Ko: sega gio: kalu noma: gemo: lo: mogago:
dimido: a: no: mo: ga: lilalega, Go: l eyo: gili mo-
gago: wo: lo: mo: ga: lila: ma: ib.

*Ma: no: mo: nakilo: Godemo: lo: to sa: ma: no:
mano: wido:*

16 “Godemo: sa: ma: nikiyo: kalu nolba: yo:
ma: no: wo: ele dia: tab a: namio:, kaluka: isale
nolba: yo: iyo: ba: da: sa: ga: ini wiyo: wabuluma: ki,
wo: lokan ililo: wo: heselia: ga: dowa: sen. Giliyo:
a: la: bo: ga: so: bo. Niyo: gimo: wo: hendele so: lo: l.
Kalu a: la: do: gab a: ma: yo: wa: lo: tambo o: ma diab
ko: m.

17 Ko:sega gio: ma:no: ma:no: elelo: dia:tab a:namio:, kaluka:isale iliyo: gio: mo:bulubo:ba:kiyo:, wo:lokano: hala:sa:ga:, misa: fo:no: suda:bi.

18 Gilo: dimido:wo: kalu nolo: mo:asuluma:kiyo: a:la:dimida:bi. Ko:sega Go:l wo:no:lelo: elen eyo: ba:ba:ib. A:la:ta:ga: Go:l wo:no:lelo: da:labdo: ba:dan eyo: ba:da:sa:ga:yo:, gemo:wo: wa:lo: mada dimia:ib.

Kelego: nafaleyo: Hebene kegene dia:foma

Luk 11.34-36, 12.22-34, 16.13

19 “Henfelo: wenamio: kelego: nafa gililo:wo: eyayaki, a:la:ta:ga: waliba: mogaila:sen. A:la:ta:ga: afalo: dian kaluwa:yo: ayo: bidila:sa:ga:, kelego: a:no: afale dia:sen. A:la:fo:ko:lo: kelego: nafaleyo: henfelo: wenamio: kegene dila:so:bo.

20 Ko:sega giliyo: kelego: nafayo: ho:lono: tambo Hebene doba:da: kegene dila: melea. Mo:wo: Hebene hen a:namio: kelego: nafayo: mo:eyayaki, a:la:ta:ga: waliba:yo: mo:mogaila:sen. A:la:ta:ga: afa dian kaluwa:yo: mo:bidilan ko:lo: afalo: mo:dia:sen ko:lo:lab.

21 Gili kelego: nafalelo: da:lab a:namio:, asulo: alan gililo:wo:lo: a:na doma:ib.

22 “Gi siko, do:mo:wa: ho:len ko:lo:lab. Si gilo:wo: nafa dowalega, gi do:mo:wo: tambo ho:lea:fa:ib.

23 Ko:sega si gilo:wo: mogago: dowalega, gi do:mo:wo: tambo sololiab. A:la:fo:ko:lo: gi do:mo:wa: ho:len a:no: sololi dowalega, sololi wema:yo: mada alan doma:ib.

24 “Nanog dian kalu imili nowo: bo:fo:lowan kalu a:la:ya: ha:g amio: mo:doma:ib. A:la:galega, eyo: bo:fo:lowan kalu nowo:mbo:wo: ha:fo: disa:laki, no o:lia:yo: mo:bema:ib. Bo:fo:lowan kalu nowo: ko:lo: kudu ha:naki, nowo: gola ba:ba:ib. O:leaumbo: Gode asuluma:no: tog o:lia: mole alan asuluma:no: tog a:no:lia:yo: giliyo: mada mo:kudu ha:na:no: dowo: ko:lo:lab.

Henfelo: kelego:wo: asula:so:bo

Luk 12.22-31

25 “Gio: tog a:la:yo: mo:kudu ha:na:ib ko:lo:, go:no:n doma:no:wo: alano: kele asula:so:bo. Gio: ma:no: o:lia: ho:n o:lia:yo: o:b ma:no:wa:le a:la:bo: asula:so:bo. A:la:ta:ga: do:mo: amio: o:b ka:ma:no:wa:le a:la:bo: mada kele asula:so:bo. Mo:wo: Mela:no: wa:la:b kelego:wo: ma:no: na:seno: ko:mba. A:la:ta:ga: do:mo: amilo: so:g sa:ga:lema:no:wo: wa:la:b kelego:wo: o:mba.

26 Gio: o:ba: iwalulo: dalale sab a:no: asuluma! Iliyo: e gelakiyo: mo:tili dowan. A:la:ta:ga: iliyo: fowo: tula:sa:ga:yo: ayamio: mo:kegene dila:sen. Ko:sega Go:l Hebenelo: a:lab a:ma:yo: imo:wo: maiya:kiyo: mea:sen. A:la:fo: ko:sega Godeya: siwa:l amio: o:ba:yo: kaluka:isale gili mada tinio: ko:lo:lab.

27 Gilo: kele asulab a:ma:yo:, gi mela:no: a:namio: ofa:si imilig nowo: gigili dia:fa:iba:le?

28 Giliyo: so:go: o:b ka:ma:no:wa:le a:la:likilo: kele asulait ko mo:wo: ha:? Gio: mammo fa:la:dowa:lab a:no: asuluma! Iyo:

nanogo: mo:dian, a:la:ta:ga: ene helebeso:g
ka:ma:no:wo:lo: mo:dubia:sen.

²⁹ Tamin amio: misa: kalu alan Solomon e
ego:le dowaki, helebeso:go: nafale momada:sen.
Ko:sega mammo momado: nafale a:ma:yo:,
Solomona:lo: momado: a:no: mada tininila:

³⁰ Mammo a:no: ho:lono: abolda:su dota:ga: on-
aliab amio:, deya sandifa:ib. Ko:sega Gode
eyo: mammo a:no: momade alitaki tili dowas:sen.
A:la:fo:ko:lo: Gode eyo: gio:lo: dinafa momade
alitaki tili dofo:mela:ib. Tilidabu gililo:wo: mada
ha:lu ko:lo: a:lab.

³¹ A:la:fo:ko:lo: giliyo: we aumbo: kele
asula:so:bo. ‘Nio: ma:n o:lia: ho:n o:lia:yo: o:ba
dia:sa:ga: ma:no:wa:le? A:la:ta:ga: nio: so:go: waga
dia:ga: ka:ma:no:wa:le?’ A:la:bo: kele asula:so:bo.

³² Ha:la: kaluka:isale iliyo: kelego: a:no: ko:lo:
dia:no: a:la:likiyo: kele sab. Ko:sega kelego: gililo:
kele dowab a:no: Go:l Hebenelo: a:lab a:ma:yo:
o:ma asululi ko:lo:lab.

³³ Ko:sega kelego:wo: giliyo: mada dimo:losa:
a:la:do: mada asula:ma:no: wa:la:bo: we. Giliyo:
Godeya: enedo: bo:fo:lab a:ma: ha:ga dowaki,
ene man digalo:le a:no: ko:lo: asulaki kudu
hamana. A:la:dimidalikiyo: ma:no: ma:no:
o:lia: so:g ka:ma:no: o:lia:yo:lo: gimo:wo: mada
dimia:ib.

³⁴ “A:la:fo:ko:lo: alilo: dia:no: a:no: kele
asula:so:bo. Alilo: a:no:, ali a:ma:no: doma:ib.
Hida:yo: ho:len imilig a:ma:lo:wo:, ho:len a:ma:no:
ka doma:ib.”

7

Giliyo: nolo: aloba:da:so:bo

Mak 4.24, Luk 6.37,38,41,42

¹ “Giliyo: nolba: man dimidab a:no: ba:da:sa:ga:yo:, e mogago: kalu a:la:bo: aloba:da:so:bo. A:la:dimidalega Gode eyo: gio:lo: a:la:ka aloba:ma:ib.

² Kalu nolba: man ko:lo: gililo: aloba:dab o:leaumbo:, Gode eyo: gili mano:lo: o:leauka aloba:ma:ib. Gililo: nolbo:lo: man dimidab aumbo:, gimo:wo:lo: wa:lo: o:leo:ngo: ka dimia:ib

³ Go:no:n si amilo: i dafen* alan da:lab a:no: mo:asulaki ta:fo:likiyo:, giyo: gao noma: si amilo: hena: mula:su da:lab a:no: waga kele asulaya?

⁴ Go:no:n si amio: i dafeno: o:delikiyo:, nao gi si amilo: hena: mula:su da:lab ko, ni dila:ma:nigo:l a:la:bo: giyo: waga sa:ma:no:wa:le?

⁵ To gililo: sa:lab a:no:, gililo: dimida:sen a:no:lia:yo: mo:imilab. Tamin amio: i dafen alan go:no:n si amilo: da:lab a:no: ko:le dila:bi. A:la:dimida:sa:ga:yo:, ge siyo: o:li dinafa ba:dakiyo:, gao noma: si amilo: hena: mula:su da:lab a:no: giyo: a:namio: o:li dila:ma:ib.

⁶ “Kelego: Godeya:no: da:fe alifa: a:no: giliyo: dia:sa:ga:yo: gasamo:wo: mea:so:bo. A:la:dimialega iyo: nodola:sa:ga:yo: gio: ma:buluma:ib. A:la:ta:ga: giliyo: soma nafale ginido:wo: kabomo:wo: dimia:so:bo. Mo:wo: iliyo: madali wa:la: sa:ma:ib.

7:1: Lom 2.1, 1Kol 4.5, Ya:m 4.11-12 * **7:3:** I dafen a:la:do: bale sa:lab a:no: hala dimido: alan e amilo: da:lab a:no: ko:lo: sa:lab. A:la:ta:ga: hena: mula:su a:la:do: bale sa:lab a:no:, hala dimido: ha:lula:su a:no: ko:lo: sa:lab.

Godemo: dabu ba:dalikiyo: dimia:ib

Luk 11.9-13, Luk 6.31

⁷ “Giliyo: dabu ba:da:bi. Dabu ba:dalikiyo: gimo:wo: dimia:ib. Giliyo: keda:bi. Kedalikiyo: giliyo: ba:ba:ib. A:la:ta:ga: giliyo: tog amio: godogodola:ma. Godogodolalikiyo: gimo:wo: kolalia:ib.

⁸ Mo:wo: kaluka:isale tambo Godemo:lo: dabu ba:dab i a:ma:yo: dia:sen. Kaluka:isale abeyo: keda:lab, iliyo: mada ba:ba:ib. A:la:ta:ga: kaluka:isale abeyo: tog amilo: godogodolab imo:wo: Gode eyo: togo: kolalia:ib.

⁹ “So:wa gilo: a:ma:yo: gemo:wo: ma:no: dimena:ki dabu ba:dalikiyo:, giyo: uwo: emo:wo: dimia:no:wa:le?

¹⁰ A:la:ta:ga: so:wa gilo:ma:yo: gimo:wo: ka:yo: dimena:ki ha:iyalikiyo:, giyo: kisa:wa:lo: dimia:no:wa:le? A a:la:bo: mo:gan.

¹¹ So:walo: iya giliyo: man mogago:wo: dimida:sen ko:sega, kelego: nafaleyo: gini so:wamo:lo: dimian man a:no: gio: asulo:. A:la:fo:ko:lo: Go:l Hebenelo: a:lab a:ma:yo: kaluka:isale abeyo: emo:lo: dabu ba:dab i o:mo:wo: kelego: nafaleyo: mada hendele dimia:ib.

¹² “A:la:fo:ko:lo: man nafa kalu nolba:lo: gemo:lo: dimidama:kilo: asulab o:leaumbo:, giyo:lo: nolbo:wo: a:la:ka dimida:lubi. Man a:no: Mo:sa:sa: ele saefa: o:lia: dinali sa:lan kaluwa:lo: to wido: o:lia: a:ma: mo:wo: o:m.

Mela:no: togo: ha:lu

Luk 13.24

7:7: Mak 11.24, Yo:n 14.13, 15.7, 16.23-24 **7:8:** 1Yo:n 3.22, 5.14-15 **7:11:** Ya:m 1.17 **7:12:** Madi 22.39-40, Luk 6.31, Lom 13.8-10

13 “Mogagila:ma:no: doba:da:lo: tog gulu a:no: bamo, a:la:ta:ga: tog a:no: ho:la:lia:gane ko:lo:, kaluka:isale modo:wo: tog gulu a:na ti ha:na:lab. Ko:sega gio: tog gulu ha:lula:su a:na mada ti hamana.

14 Mela:no:lo: dia:no: tog gulu a:no: ha:lula:su ko:lo:, tog a:namilo: kudu ha:na:no:wo: mada ha:laido: ko:lo:lab. A:la:fo:ko:lo: tog a:no: kaluka:isale imilida:lo:wa: ba:da:ga: kudu ha:na:lab.

Fo hedab a:no: dinafa ba:da:bi

Luk 6.43,44, 13.25-27

15 “Gio: madali tolo: widan kaluwo: dinafa bo:fo:lubi. Gi ko:lo: dikidakiyo:, iyo: ha:salo: dowan kalu o:ngo: dota:ga: gilo:wa ya:lab ko:sega, asulo: ililo:wo: saila gasa elo: o:ngo: dowo: ko:lo:lab.

16 To ililo: widab a:no: fo gelan o:ngo: ko:lo:, fo a:na a:la:ta:ga:yo: ma:no: fa:la:dowab a:no: giliyo: da:fe ba:da:sa:ga:, iyo: madali tolo: widan kalulo:b a:la:bo: a:na asuluma:ib. Kaluwa:yo: do:mo me amio: waina: fowo: tuma:iba:le? A:la:ta:ga: kalu iliyo: alona: fo a:no: fugus mogago: a:na a:la:ta:ga:yo: tuma:iba:le? A a:la:do: mo:gan.

17 I nafa a:ma:yo: fowo: tambo nafa heda:sen. A:la:ta:ga: i mogago: a:ma:yo: fowo: mogago: heda:sen.

18 I nafa a:ma:yo: fo mogago:wo: a:namio: mada mo:helema:ib. A:la:ta:ga: i mogago:wa:yo: fo nafayo: mada mo:helema:ib.

19 I fowo: nafalelo: mo:hedab a:no: tambo gegedelia:sa:ga: deya sandita:sen.

20 A:la:fo:ko:lo: to ilido: wido: amilo: ma:no: fa:la:dowab a:no: da:fe ba:dakiyo:, giliyo: kalu i a:no: madali tolo: widan kalulo:b a:la:asuluma:ib.

21 “Kaluka:isale nemo:lo:, ‘Ni Misa: Alan’ a:la:do: sa:lab a:no: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: us a:namio: nolo: mo:tina:ib. Ko:sega kaluka:isale abeyo: Do Hebenelo: a:lab elo: asulab aundo: kudu ha:na:lab i a:no:ko: ti ha:na:ib.

22 Godeya:lo: mo:walilima:no: ho:len a:namio:, kaluka:isale modo:wa:yo: nemo:wo: a:la:sa:ma:ib, ‘Ni Misa: Alan, niliyo: gi wiya a:la:ta:ga:yo: Godeya: towo: wida:len. Gi wi amio: mama mogago:wo: o:luga:fela:len. A:la:ta:ga: niliyo: gi wi amio: molo ha:na:no:wo: modo: ko:lo: dimida:len.’

23 Iliyo: a:la:sa:lalikiyo:, niyo: imo:wo: a:ma:la:bo: a:la:sa:ma:no:, ‘Ne gio: mada mo:ba:da:len. Mogago:lo: dimida:len kaluka:isale gio: nelo: wiyo: dowo:so:bo. Gio: hamana.’

A dian mano: a:la:

Luk 6.47-49

24 “Kalu abeyo: ni to we da:da:sa:ga:lo: kudu ha:na:lab a:no: e asugdo: di kaluwa:lo: a halaido: di o:ngo: dowab. Kalu a:ma:yo: a diakiyo:, heno: dali alifela:i tina:sa:ga:, aiko: halaido:wo: a:na gego:.

25 Eyo: ayo: halaido: di alifo:len amio:, ho:no: tindaki ho:n dia:yo: alan mio: a:la:ta:ga: fufayo: halaido: yakiyo: ayamio: bo:lo:. Ko:sega kalu elo: a halaido: di a:no: mo:dugu ali.

26 Ko:sega kalu abeyo: ni to we da:da:sa:ga:lo: mo:kudu ha:nab a:no: asugdo:ma kaluwa:lo: sa: wa:l amilo: a di o:ngo: dowab.

²⁷ Ho:no: tindaki, ho:n dia:yo: alan mio: a:la:ta:ga: fufayo: halaido: ba:labikiyo:, a a:no: dugu alilaki, tambo bidi ane.”

²⁸ Ya:su eyo: towo: wida:la:ga: eletabikiyo:, kaluka:isale modo: ko:lo: kegeo: i a:no: mada iligo:.

²⁹ Mo:wo: ha:, elo: wido: a:no:, elelo: wida:sen kaluwa:lo: wida:sen o:leau wido:ma. E wilo: di kaluwa:lo: halaido: sa:lan au wido:.

8

Ya:su eyo: aintalo: dowo: kalu nowo: falele alifa: Mak 1.40-45, Luk 5.12-16

¹ Ya:suwo: misio:wa a:la:ta:ga: ololo tindabiki, kaluka:isaleyoy: mada modo:le ko:lo: e kudu mio:.

² A:la:ta:ga: kalu aintalo: dowo: imilig nowo: ya:sa:ga:, gulalu misa:fu alilakiyo:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Kalu Alan, neloy: falele alifa:no: halaido:wo: geya a:lab ko:lo:, giyo: o:lila: asulalega, ne amilo: ainta we imulu alitaki, nafale ta:foma:ki asulab.”

³ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: dagiyo: talagala:sa:ga:, kalu a:ma: do:mo:wa golaki a:la:sio:, “Niyo: o:li dimidama:nigo:l. Ge nafale doma.” Wigibo a:naka kalu amilo: ainta sen a:no: imulu alitaki, e nafale ta:fo:.

⁴ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: kalu o:mo:wo: a:la:sio:, “Ge amilo: dimido:l we kaluka:isale nolbo:wo: mada sa:la:so:boka:. Ko:sega ge bobalo: so:mea:sen kalulo:wa ha:na:sa:ga:, emo: wida:bi. A:la:ta:ga: Mo:sa:s elo: boba dimia:no: ele saefa: o:leau dimia:bi. Giyo: a:la:dimidalikiyo:,”

7:29: Mak 1.22, Luk 4.32
17.14

8:4: Wkp 14.1-32, Madi 9.30, Luk

kaluka:isale iliyo: ge falelo:lo:b a:la:asuluma:ib,”
a:la:sio:.

*Ame misa: kaluwa:yo: ene tilidabuwo: kalaba
wido:*

Luk 7.1-10

⁵ Ya:suwo: Kabaniom amisa:na fa:la:dowakiyo:,
Loma: ame kalulo: bo:fo:lowan misa: kalu
noma:yo: e asuwa:foma:ki dabu ba:ba:.

⁶ “Kalu Alan, ni nanogdo: dian kalu nowo:
do:mo:wo: ko:go:neliaki, nagalo:wo: alan dowo:
ko:lo:, ene ayami uwo:ba alifo:lab.”

⁷ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:,
“Ne ya:ga:yo:, ko:go:neli kalu ko falele
alifa:nigo:l.”

⁸ A:la:sa:labikiyo:, ame misa: kalu eyo: a:la:sio:,
“Alan, ne wilo:ma kalu ko:lo:, ge ni a usa
mia:no:wo: mo:ililo:. Ko:sega ge konaka iliki, giyo:
to ko: sa:lalega, ni nanogdo: dian kalu a:no: o:li
falele alifa:ib.

⁹ Niyo: a:la:tili asulo: mo:wo:, no:no:n ne, misa:
kalu noma: bo:fo:labikiyo:, niyo:lo: ame kalu
nolo: bo:fo:lo:l. Niyo: ‘Hamana’ a:lab amio:,
iyo: ha:na:sen, a:la:ta:ga: ‘Mena’ a:lab amio:, iyo:
ya:sen. Ni nanogdo: dian kalumo:wo: ‘Dimidama’
a:la:sa:lab amio:, iliyo: dimida:sen.”

¹⁰ Ya:suwo: to a:no: da:da:ga: modakiyo:,
kaluka:isale elo: kudu ya:len o:mo:wo: a:la:sio:,
“Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Kalu wema:
tilidabuwo: hendele alan dowo: ko:lo:, Isolael
hen wenamio: ne kaluka:isaleya: tilidabu we
o:ngo:wo: mo:ba:ba:.

11 Niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Kaluka:isaleyo: ofdo: yan doba:da:yo:lo:, ofdo: tinan doba:da:yo:lo: kegenelia:sa:ga:, Ablahamo:, Aisa:go:, Ya:kobo: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen us a:namio: ua sagala:li silikiyo:, ma:no:wo: a:na na:li mesa:ib.

12 Ko:sega kaluka:isale Godeya: ene hena mesea:kilo: tamin amilo: da:feyo: i a:no:, Gode eyo: ha:la: amilo: sololi a:lab a:na sandifa:ib. Iyo: a:no: siliki, kulufa:yakiyo: ya:foda:li mesa:ib.”

13 A:la:ta:ga: Ya:su eyo: ame kalulo: bo:fo:lowan misa: kalumo:wo: a:la:sio:, “Ge a:ma:la: hamana. Go:no:ndo: tili asulab o:leau ka gelo:wa fa:la:doma:ib.” A:la:fo:ko:lo: ene nanogdo: dian kalu a:no: wigibo a:naka falele alifa:.

*Ya:su eyo: kaluka:isaleyo: modo: falele alifelo:
Mak 1.29-34, Luk 4.38-41*

14 Ya:suwo: Bidaya: aya tina:sa:ga: Bidaya: in-gaya: anowo:, ofo: walaf bo:lo: ko:lo:, ene uwo:ba alifo:lana ba:ba:

15 Ya:su eyo: ga a:ma: dagiya golabiki, wigibo a:naka ofo:wo: bulutaki, walaf a:no: falelabiki, e dasilia:ga: ma:no:wo: dia:sa:ga: Ya:sumo: dimi.

16 A:la:ta:ga: ga:lole a:namio:, kaluka:isale mama mogago:lo: dowo:wo: modo: elo:wa tililia: mio:. Ya:suwa: to halaido: a:ma:yo: mama mogago: a:no: o:luga:felo:. A:la:ta:ga: kaluka:isale walafdo: bo:lo: ko:lo: elo: amilo: tililia: mio: a:no: eyo: tambo falele alifelo:.

17 Ya:su elo: dimido: a:ma:yo: Godeya: tolo: dinali sa:lan kalu Aisaya, eya a:la:ta:ga:lo: to

sio: a:no: ko:lo: ilili alifa:. To saefa: a:no: we,
 “Ni amilo: walaf dowab a:no: ene dila:sa:ga:
 dia:gane,” a:la:sio:.

*Ya:su eyo: e kudu yakilo: dimidama:no:wo: ko:lo:
 sio:*

Luk 9.57-62

¹⁸ Ya:su eyo: kaluka:isale modo:wo: e kuduyak-
 ilo: kegeo: a:no: ba:da:sa:ga:yo:, eyo: enedo: tili-
 wida:sen kalumo:wo: a:la:sio:, “Nio: Ga:lili ho:n
 golo: we ta:nota:ga: nodo honona ha:na:niki,”
 a:la:sio:.

¹⁹ To a:no: sa:labikiyo:, elelo: wida:sen kalu
 nowo: ya:sa:ga: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Widan
 kalu, gelo: siab amio:, ne ge kudu sia:mela:no:,”
 a:la:sio:.

²⁰ Ya:su eyo: kalu emo:wo: a:ma:la: sa:laki,
 “Saila gasalo: mesa:no:wo: hen aluwo: a:lab,
 a:la:ta:ga: o:ba:yo:lo: us silia:fa:no:wo: ayo: a:lab.
 Ko:sega Kalule Dowo: e, a enedo:leyo: mada
 aundo:ma,” a:la:sio:.

²¹ A:la:ta:ga: elo: kudu sia:len kalu noma:yo:
 emo:wo: a:la:sio:, “Ne ge kudu mia:no: ko:sega,
 tamin amio: ni amisa:na a:ma:la: ha:na:sa:ga:
 do sowo: ko:le dali alita:ga:yo:, ge a:na kudu
 mia:no:wo: o:liya:le?”

²² Ko:sega Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:,
 “Kaluka:isale ne amilo: mo:tilida:dab a:no: sowo:
 o:ngo: sab ko:lo:, kaluka:isale i a:ma:yo: iasi sowo:
 a:no: ini dalima:ki ta:foma. Ge ne kudu mena.”

*Ya:su e fufalo: biso:wo: e
 Mak 4.35-41, Luk 8.22-25*

23 Ya:suwo: ho:n ko:suwa disa:labiki, enedo: tiliwida:sen kaluwo:lo: e kudu ane.

24 Iyo: ho:n ko:suwa disa:la:sa:ga: ho:n golo: usa dowabiki, fufa halaido:wo: ya:sa:ga:, ho:n ko:su a:na ba:labikiyo:, ho:no: do:lilia:ga: tinaki, ho:n ko:suwo: ho:na tina:no:wo: ko:na:ma dowo:. Ko:sega fufalo: ya:lab a:namio: Ya:suwo: alifo:len.

25 Enedo: tiliwida:sen kaluwa:yo: Ya:suwo: digida:yaki, “Alan nio: soma:nigab ko:lo:, giyo: nio: asuwa:foma,” a:la:sio:.

26 Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Gio: tilidabuwo: ha:lula:sulo:b. Gio: tagio: mada alan dowabko: mo:wo: ha:?” A:la:sa:la:sa:ga: Ya:su e dasilia:ga:, fufa o:lia: ho:n golo: o:lia:mo:wo: bulufoma:kiyo: towo: halaido: sa:labiki, fufa o:lia: ho:n o:lia:yo: a:na bulufo:.

27 Enedo: tiliwida:sen kalu iyo: dimidab a:no: ba:dakiyo:, molo tandeaki egelebo: a:la:sio:, “Fufa o:lia: ho:n o:lia:yo: elo: to sio: a:no: da:da:sa:ga: kudu ha:nab we, kalu we o:bo:ngo:wa:le?”

Ya:su eyo: mama mogago:lo: dowo: kalu a:la:yo: falele alifa:

Mak 5.1-20, Luk 8.26-39

28 Iyo: ho:no: ta:nota:ga: Gadala hen a:na fa:la:dowakiyo:, kalu a:la: mama mogago:lo: dowo: a:no: sowo: kalulo: dali alifela:sena a:la:ta:ga: ya:sa:ga:, Ya:suwo: a:na gido:. Kalu a:la: a:ma: halaido:wa:yo: kalu nolo: yasala:ma:no: dowo:sen ko:lo:, kaluka:isaleyo: tog a:namida:yo: mo:ha:na:sen.

²⁹ A:la:ma:yo: ganagilia ho:le sa:laki, “Godeya: So:wa giyo: nimo:wo: o:b dimidama:nigaya? Da:feyo: ho:len a:no: o:semo:fa:la:dowo: amio:, giyo: nimo:wo: nagalo:wo: waga dimia:nigaya? Wangabiki mogagila:ma:nigaya?”

³⁰ Ko:na:ma a:namio: kabo fofow: modo: ko:lo: ma:no: na:li sen.

³¹ Mama mogago: i a:ma:yo: Ya:sumo: ha:nolo sa:lakiyo: a:la:sio:, “Giyo: nio: o:lusa:ma:no: a:lalega, nio: kabo fofow: honona ti hamana:ki ta:foma,” a:la:sio:.

³² Ya:su eyo: imo:wo: “Hamana” a:la:sa:labiki, iyo: ha:la:ya sili alita:ga:yo:, kabo sen a:na tiane. A:la:ta:ga: kabo i a:no: do:mo: gede to:lolo: a:na nai tina:sa:ga:, ho:n golo:wa tina:siaki, kanda sowo:.

³³ Kalu kabolo: bo:fo:lowa:sen a:no: nai ha:na:sa:ga:, inin amisa:n a:na fa:la:dowakiyo: kabo amilo: dimido: a:no:lia: kalu a:la: amilo: mama mogago: o:luso:no: a:no: tambo malola:i ane.

³⁴ A:la:fo:ko:lo: amisa:n kaluka:isale tambowo: Ya:suwo: galima:ni ane. Iyo: Ya:suwo: galilia:sa:ga:yo:, e hen ililo: a:no: ta:fo: hamana:ki towo: halaido: sio:.

9

Ya:su eyo: ko:go:neli kalu a:no: falele alifa:

Mak 2.1-12, Luk 5.17-26

¹ Ya:suwo: ho:n ko:suwa disa:la:sa:ga:yo:, Ga:lili ho:n golo: a:no: ta:nota:ga: ene amisa:na fa:la:dowo:

² Kalu nolba:yo: kalu nowo: do:mo:wo: ko:go:neli ko:lo: sesegasulia:ga: Ya:sulo:wa mio:.

Ya:su eyo: inin tilidabu a:no: ba:da:sa:ga:yo:, ko:go:neli kalumo:wo: a:la:sio:, “Ni so:wa, gi asulo:wo: halale doma! Man mogago: gilo: dimida:sen a:no: halaki dilo:ka:.”

³ Ho:len a:namio: elelo: wida:sen kalu nolo: a:na sen ko:lo:, iliyo: egelebo: a:la:nenelo:, “Kalu we Godeya: heno: e diaki sa:lakigab.”

⁴ Ya:su eyo: ililo: kele asulab a:no: ba:da:sa:ga:, imo:wo: a:la:sio:, “Asulo: mogago: gi amio: fa:la:dowab ko mo:wo: ha:?”

⁵ Gi asulo:wo: mo:da:galitaki, niyo: to o:b ko:lo: sa:ma:no:wa:le? Niyo: o:go: a:la:so:lo:l, ‘Man mogago: gilo: dimida:sen a:no: halaki dilo:ka:.’ To o:leo:ngo:ma:yo: gi asulo:wo: o:li da:galifa:iba:le? A:la:ta:ga: to nowo: we ‘Ge dasilia:ga: hamana!’ a:la:do: sa:lab a:ma:yo: gi asulo:wo: o:li da:galifa:iba:le? Giliyo: waga asulaya?

⁶ Ko:sega Kalule Dowo: ne henfelo: wena ilikiyo:, mogago:wo: halakilo: ga:lila:ma:no: a:no: ne amio: halaido:wo: a:labo:lo:b a:la:bo: giliyo: asuluma:kiyo: walama:nigo:l.” A:la:sa:la:sa:ga:yo:, ko:go:neli kalumo:wo: a:la:sio:, “Ge dasilia:ga:, sesegasu we dia:ga:, go:no:n aya hamana,” a:la:sio:.

⁷ A:la:fo:ko:lo: kalu a:no: dasila:sa:ga: ene aya ane.

⁸ Kaluka:isale kegeo: a:no: dimidab a:no: ba:dakiyo:, iyo: tagi dowo:. Gode eyo: halaido: wengo:wo: kalumo:wo: dimilo:b a:la:asulakiyo:, iliyo: Godeyo: wiyo: wabulu sio:.

*Ya:su eyo: Madiyu ho:ido:
Mak 2.13-17, Luk 5.27-32*

⁹ Ya:suwo: a:na a:la:ta:ga: ha:na:ga: ha:nakiyo:, kalu nowo: ba:ba:. Ene wiyo: Madiyu ko:lo:, e takis molelo: dian a usa sena ba:ba:. Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ge ne kudu mena.” A:la:sa:labiki Madiyu e dasila:sa:ga: Ya:su kudu ane.

¹⁰ Tif amio: Ya:su e Madiyuwa: aya ma:no: ma:ni ane ko:lo:, e ma:no: na:likiyo:, takis molelo: dian kalu nol o:lia: mogago:lo: dimida:sen kalu nolo:lo: ya:sia:sa:ga:, Ya:su o:lia: enedo: tiliwida:sen kalu i o:lia: ma:no:wo: ua na:li sen.

¹¹ Fa:lisi kaluwo: dimidab a:no: ba:da:sa:ga:yo:, Ya:suwa:lo: tiliwida:sen kalumo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Widan kalu gililo: ko, takis molelo: dia:sen kalu o:lia: mogago:lo: dimida:sen kalu i o:lia: uwa silikilo: ma:no:wo: nab we mo:wo: ha:?”

¹² Ko:sega Ya:su eyo: ililo: sa:lab a:no: da:da:sa:ga:yo: imo:wo: a:la:sio:, “Mulumulo:lo: mean kaluwa:yo: walafdo:ma kaluka:isale ilo: a:namio: mo:ha:nan. Ko:sega mulumulo:lo: mean kaluwa:yo: walafdo: bo:lo: kaluka:isale ilo:wa ha:nan.

¹³ To we Godeya: bugo: amio: sa:sa:lifa: da:lab, ‘Gililo: no: ko:lo: nemo:lo: bo:ba so:mea:lab a:no: wa:la:bo: o:mba. Gio: nol o:lia:yo: nofolak-ilo: ha:fo: disa:lab a:no: ne mada alan asulab.’ Giliyo: to a:ma: ha:go: fanda asuluma:niki keda:bi. A:la:go:ko:lo: ne digalo: kaluwo: ko:lo: ho:lema:ni mio:ma. Ne mogago:lo: dimida:lab kaluwo: ko:lo: ho:lema:ni mio:,” Ya:su eyo: a:la:sio:.

Man ho:gi wido:l we, mo:lulo: wida:sen a:no:lia: mo:ililo:

Mak 2.18-22, Luk 5.33-39

¹⁴ Ho:len a:namio: Yo:na:lo: tili widan kalu nolo: ya:sa:ga: Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Fa:lisi kaluwa:yo:lo:, niliyo:lo: ho:len nol amio: ma:no: ma:no:wo: eleta:ga: sa:sen. Ko:sega tili wida:sen kalu gilo: wema:yo: ma:no: ma:no:wo: ho:len nolo: mo:eletakilo: na:lab a:no: mo:wo: ha:?”

¹⁵ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: bale sa:lakiyo: a:la:sio:, “Ga tili alitakilo: kalu kegeo: a:namio:, iyo: mo:nofolaki, ma:no:wo: sagala:liki ma:ib, mo:wo: galo: in a:no: i o:lia: a:lab. Ko:sega ho:len tif amio:, galo: in a:no: iyo: ta:ta:ga: ha:nab a:namio:, kalu kegeo: a:no: nofolakiyo:, ma:no: ma:no:wo: ho:len a:na eleta:ga: mesa:ib.

¹⁶ Kalu noma:yo: helebeso:g ho:giyo: o:semo: gendeli amio: dia:sa:ga:yo:, mo:luwo: bidifo: wa:l amio: mo:dubinima:ib. Kalu a:ma:yo: a:la:bo: dubialega, helebeso:g ho:gi a:no: gendelakiyo:, mo:luwo: a:no: tambo bidima:ib.

¹⁷ A:la:ta:ga: bale sa:ma:no:wo: nowo: we. Kalu noma:yo: wain ho:n ho:gi a:no: no: do:go:f dubio: mo:luwo: us a:namio: mo:guma:ib. A:la:dimidalega, wain ho:gi a:ma: ho ha:na:no:wo: ko:ndo:feaki, no: do:go:f mo:luwo: a:no: bidi buluga:talikiyo:, wain ho:n a:no: hena walaki, no: do:go:f dubio: a:no:lo: mogago: doma:ib. A:la:gan ko:lo: wain ho:n ho:gi a:no: no: do:go:f dubio: ho:gi a:na guma:ib ko:lo:, wain o:lia: no: do:go:f dubio: a:no:lo: o:li doma:ib.”

Ka:isale so:wa sowo: a:no: dasi alifa: a:la:ta:ga: tilidabu gayo: falele alifa:

Mak 5.21-43, Luk 8.40-56

¹⁸ Ya:su e Yo:na:lo: tili widan kalumo:wo: to a:no: sa:la:len amio:, Yuwa: misa: kalu nowo: ya:sa:ga:, Ya:sulo:wa gulalu misa:fu alilaki a:la:sio:, “Ni na:la:yo: o:g wigibo wenaka sowab ko:lo:, ge ya:sa:ga: dagiyo: e do:mo:wa goma:ni mena. Giyo: a:la:dimidalikiyo:, e a:ma:la: dasima:ib,” a:la:sio:.

¹⁹ Ya:suwo: dasila:sa:ga: kalu a:no:lia: ha:nabiki, enedo: tiliwida:sen kaluwo:lo: e kudu ane.

²⁰ Hen a:namio: ga nowo: donayo: kugula:fo: us a:namio: tin hoda:liki elen ko:lo:, iyo: a:na ha:nabiki ga a:no: Ya:suwa: fa:s doba:da: ya:sa:ga:, Ya:suwa: so:g sa:ga:lo: migif a:na golo:.

²¹ Ga a:ma: eneno: a:la:asulo:, “Niyo: Ya:suwa: so:g migif wenaka golalega, ne falele alitaki o:li doma:ib,” a:la:asulo:.

²² Ya:suwo: nodola:sa:ga:, ga a:no: ba:da:ga:yo: emo:wo: a:la:sio:, “Na:la:, gi asulo:wo: halale doma. Go:no:n tilidabu koma:yo: ge o:li falele alitab.” A:la:sa:labiki, wigibole a:naka ga a:no: falelo:.

²³ Ya:suwo: o:ha:na:la:ga:, misa: kaluwa: aya fa:la:dowaki ba:ba:yo:, kaluka:isaleyo: sowo: a:no: kuo:ya:lana ba:ba:. Nolo: uluna tolaki, nolo: towo: halale tandea:lana ba:ba:.

²⁴ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio: hamana. Ga we sowo:ma, e mida:iyo: alifo:lab.” Iliyo: Ya:suwa:lo: sa:lab a:no: da:da:sa:ga: o:go:.

²⁵ Ko:sega kaluka:isale kegeo: a:no: ha:la:ya iliga:ta:ga: sabikiyo:, Ya:suwo: a usa tiha:na:sa:ga:, ka:isale so:wa a:no: dagiya gasiliabikiyo:, e a:na dasili.

²⁶ Ya:su elo: dimido: a:no: malola:li ha:nabiyo:, hen a:namida:yo: tambo da:da:li ane.

Ya:su eyo: siyo: ko:n kalu a:la:yo: falele alifelo:

²⁷ Ya:suwo: hen a:no: ta:ta:ga: ha:nabikiyo:, siyo: ko:n kalu a:la: nowo: e ko:lo: kudu yaki, emo:wo: ogolo ho:le sa:la:likiyo:, “Da:ibida: ema:mu giyo: na:no: nofolaki asuwa:foma,” a:la:sa:la:len.

²⁸ Ya:suwo: a usa tina:sa:ga: elena, siyo: ko:n kalu a:la: a:no: elo:wa yabikiyo:, eyo: a:la:mo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Ga:go: niyo: o:li falele alifa:ib a:la:bo: tili asulaya?” A:la:dabu ba:dabiki, a:la:ma:yo:, “A:, Kalu Alan, naino: tili asulo:l.”

²⁹ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:la:ma: siya golakiyo: a:la:sio:, “Ga:go: hendele tilidabu o:leo:ngo: ka fa:la:doma.”

³⁰ A:la:sa:labiki, a:la:ma: siyo: kolaetabiki, o:li ba:ba:. A:la:ta:ga: Ya:su eyo: a:la:mo:wo: to hagugo:wo: a:la:sio:, “Kaluka:isale nolo: asulo:wo: diabena:ki, mada sa:la:so:bo.”

³¹ Ko:sega a:la:yo: ha:na:siakiyo:, Ya:suwa:lo: dimido: a:no: hen a:namida:yo: tambo malola:i ane.

Do:fo:f kaluwo: falele alifa:

³² Kalu a:la:yo: ayo: ta:ta:ga: ha:nabikiyo:, kalu mama mogago: dowakilo: do:fo:f dowo:wo: Ya:sulo:wa tililia: mio:.

³³ Mama mogago: a:no: o:lusanaga:ta:ga:yo:, kalu do:fo:f elen a:no: towo: a:sa:labiki, kaluka:isale kegeo: a:no: molo tandeaki a:la:sio:, “Nio: dimido: wengo:wo: Isolael hen wenamio: mada mo:ba:ba:.”

³⁴ Ko:sega Fa:lisi kalu ili sa:lakiyo:, “Kalu ko, Mama mogago: elo: o:lusa:ndab a:no:, mama mogago:wa: misa: a:ma: halaido: a:na iliki dimidab.”

Godeya: nanogdo: dian kaluka:isaleyo: modo:ma

³⁵ Ya:suwo: hen alan amio:lo:, amisa:n a:namio:lo: sia:likiyo:, ili tolo: wida:sen ayamio: mano: wida:li ha:nakiyo:, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:ma: to nafayo: kalaba wida:len. A:la:ta:ga: walaf ko:li ko:lilo: kaluka:isale a:namilo: dosdo: a:no: tambo falele alifela:i sia:len.

³⁶ Ya:su eyo: kalu kegeo: a:no: ba:dakiyo:, i a:no: no: sibi ko:lo: bo:fo:lowano: aundo:malo:ngo: ba:ba:. Iyo: kele asulo:wo: alan dowaki, enena:ma:la: asuwa:fa:no:wo: mo:dowo: ko:lo: Ya:su eyo: i a:no: mada nofolo:.

³⁷ A:la:fo:ko:lo: eyo: enedo: tiliwida:sen kalumo:wo: a:la:sio:, “Egelo: amilo: fowo: nafaliabdo: tuma:no:wo: modo: dowab ko:sega, kalu o:lo: tuma:no:wo: a:la:se dowab.

³⁸ A:la:fo:ko:lo: giliyo: egelo:lo: biso:mo: du-lugu sa:lakiyo:, eyo: fowo: nafaliab o:lo: tuma:no: kaluwo: modo: iliga:foma:ki dabu ba:da:bi.”

9:33: Mak 2.12 **9:34:** Madi 12.24, Mak 3.22, Luk 11.15 **9:35:** Madi 4.23, Mak 1.39 **9:36:** Nam 27.17, 1Kin 22.17, Sek 10.2, Madi 14.14, Mak 6.34 **9:37:** Luk 10.2

10

Ya:su elo: tiliwida:sen kalu kugula:fo: a:ma: wiyo: we

Mak 3.13-19, Luk 6.12-16

¹ Ya:su eyo: tiliwida:sen kalu kugula:fo: a:no: ene ho:le kegenelia:sa:ga:yo:, imo:wo: mama mo-gago:wo: o:lusanaga:felema:ki, a:la:ta:ga: walaf ko:li ko:lilo: tambo falele alifelema:kiyo:, Ya:su eyo: halaido:wo: dimi.

² Enedo: tiliwida:sen kalu kugula:fo: i a:ma: wiyo: we. Agelo: Saimon, ene wiyo: nowo: Bida, a:la:ta:ga: ene ao Andulu, a:la:ta:ga: Sa:ba:diya: inso: Ya:ma:s o:lia: ene ao Yo:n.

³ Nowo: Filib, nowo: Batolomiyu, nowo: Tomas, nowo: Madiyu, takis molelo: dian kalu, nowo: Aofusa: inso: Ya:ma:s, nowo: Tadius.

⁴ Nowo: Saimon, e gamani ho:giyo: dimo:losa: a:lakilo: asula:seno: e a:la:ta:ga: kalu nowo: Yudas Iskaliot, Ya:sulo: teledowo:wo: o:m.

Ya:su eyo: tiliwida:sen kalu kugula:fo:wo: iliga:felo:

Mak 6.7-13, Luk 9.1-6

⁵ Ya:su eyo: kalu kugula:fo: i a:no: iliga:fa:nikiyo:, ililo: dimidama:no:wo: asulufo: hamana:ki, imo: widaki a:la:sio:, “Yu kaluka:isalema ilo: amio: ha:na:so:bo. A:la:ta:ga: Samalia kaluwa: amisa:n a:namida:yo:lo: ha:na:so:bo.

⁶ Isolael kaluka:isaleyo: no: sibi sulu aneyo: o:ngo: ko:lo:lab ko:lo:, gio: ilo:leya ha:na:bi.

⁷ Gio: ha:nakiyo:, ‘Godeya:lo: bo:fo:mela:no:

ho:len a:no: ko:na:ma dowab' a:la:wida:li
ha:na:bi.

⁸ Giliyo: walaf kaluka:isaleyo: falele alifela:bi.
Sowo: kaluka:isaleyo:lo: a:ma:la: dasi alita:bi.
Aintalo: dosdo:wo: imulu alifela:bi. Mama
mogago:lo: dosdo:wo: o:luga:fela:bi. Giliyo:
mo:kililiaki, madali di ko:lo:, nolbo:wo:lo: madali
dimia:bi.

⁹ Giliyo: go:l, silba, ko:ba moleyo: mole as amio:
disa:ta:ga:yo: ha:na:so:bo.

¹⁰ As amilo: sa:la: alano: dia:ha:na:so:bo.
Helebeso:g o:lia: budi nowo: a:bata:ga:yo:
dia:ha:na:so:bo. A:la:ta:ga: ido:mo:lo:
dia:ha:na:so:bo. Mo:wo: kalu abeyo: nanogdo:
diab a:ma:yo: nanog di a:na ilikiyo:, ma:no:wo:
o:li dia:sen.

¹¹ Gio: amisa:n amiya:le, hen alan amiya:le
fa:la:dowakiyo:, gilo: tilidoma:no: kalu nafa nowo:
keda:sa:ga: ba:dalikiyo:, a elo: a:naka sa:ga:,
hen a:no: ta:ta:ga: ha:nakiyo:, a a:no: a:na ta:fo:
ha:na:bi.

¹² Gio: a usa tina:ga:yo:, sagalo: towo: alo:
biso:mo: ko:le sa:la:bi.

¹³ Kalu a:namilo: sen a:ma:yo: gilo:
tilidoma:no:wo: o:li ego: dowalega, gio: i o:lia:yo:
ha:sa siliki a:naka dowa:bi. Ko:sega iliyo: gilo:
tilidoma:no:wo: o:liyo: mo:dowalega, ha:salo:
doma:no:wo: go:no:nka dota:ga:, ka ha:na:bi.

¹⁴ Kalu nolba:yo: gio: a a:namio: mo:tililialega,
o: kalu nolba:yo: to gililo: widabo: mo:da:dalega,
gili gido:fo: amilo: hena:mu bo:lo: a:no: a:naka
fifla:sa:ga: ta:fo: ha:na:bi.

10:9: Luk 10.4 **10:10:** Luk 10.7, 1Kol 9.14 **10:12:** Luk 10.5-6

10:14: Luk 10.10-12, Ilig 13.51

15 Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Godeya: kaluka:isalelo: mo:walilab ho:len a:namio:, amisa:n wenamilo: hida:yo: fa:la:doma:ib a:ma:yo:, hida:yo: Sodom dia: Gomola dia:ma:lo: dia:ib a:no: tininima:ib.

Gimo:wo: hida:yo: dimiaki, mogaima:ib

Mak 13.9-13, Luk 21.12-17

16 “Gio: dabuma! Sibi ko:lo: saila gasalo: sab amilo: ha:nan aumbo:, niyo: gio: sibi o:ngo: ko:lo: iliga:to:l. A:la:fo:ko:lo: gio: sia:likiyo:, asulo: nafale diaki, ha:sa dowa:bi.

17 Gio: dinafa dowa:bi. Kalu nolba:yo: gio: ta:lia:sa:ga:, ini ganisololo:wa mo:walilima:ib. A:la:ta:ga: ili tolo: wida:sen ayamio: tililia: ha:na:sa:ga: yame tandema:ib.

18 Ne wiya a:la:ta:ga:yo:, nolba:yo: gio: tililia:ga: gamani bo:fo:lowan kalulo: amio:lo:, a:la:ta:ga: misa: kalu alando: a:namio:lo: mo:walilima:niki tililia: ha:na:ib. A:la:ta:ga: ililo: gi ko:lo: mo:walilab a:na ilikiyo:, gio: ne o:lia: sia:likilo: ba:da:len o:lia: da:da:len o:lia: a:no: misa: kalumo:wo:lo:, ha:la: kalu imo:wo:lo: kalaba sama:ki gab.

19 Ko:sega iliyo: gio: mo:walilalega, giliyo: a:ma:la:bo: o:b sa:ma:no:wa:le, waga sa:ma:no:wa:le a:la:bo: kele asula:so:bo. Ho:len a:naka gililo: a:ma:la: sa:ma:no:wo: gimo:wo: dimia:ib.

20 Mo:wo: to a:no: ginin ka sa:ma:iba. Ko:sega Dowa: Mama eyo: giya a:la:ta:ga: sa:ma:ib.

21-22 “Gio: ni wiyo: ta:lisab ko:lo:, kaluka:isale tambowa:yo: gimo:wo: kulufa:yo:wo: alan doma:ib. Ho:len a:namio: kalu noma:yo: ene aoleyo: sana soma:ki teledoma:ib. Iyaya:yo: ene inso:wo: sana soma:ki teledoma:ib. A:la:ta:ga: so:wa iliyo: iya o:lia: ano o:lia:mo:wo: a:la:iyaki, iyo: sana soma:ki teledoma:ib. Ko:sega kaluka:isale abeyo: hida:yo: a:namio: halaido: dofo:ko: ha:na:la:ga: eleya edalega, Gode eyo: iyo: asuwa:takiyo: a:ma:la: gasilia:ib.

23 “Hen imilig no amio: gimo:wo: hida:yo: ko:li ko:lilo: dimialega, hen nowa bo:bo:ge ha:na:bi. A:la:do: so:lo:lo: mo:wo: we. Gio: sia:likiyoy, Isolael hen usamilo: amisa:no: tambo semo: ililila: elena, Kalule Dowo: e a:naka mia:ib.

24 “Kaluka:isaleya: siwa:l amio:, tili wida:sen kaluwa: wi a:ma:yo: ilo: widan kaluwa: wi a:no: mo:tininima:ib. A:la:ta:ga: nanogdo: dian kaluwa: wi a:ma:yo:, ini misa: kaluwa: wi a:no: mo:tininima:ib.

25 Tili wida:sen kalu iyo: ini widan kalu o:leo:ngo: doma:no:wo: o:li. A:la:ta:ga: nanogdo: dian kalu iliyo: ini misa: kalu o:ngo: doma:no:wo: o:li. Alo: biso:mo:wo:, ‘Mama mogago:wa: misa: kalu, Bia:sabul a:no: geka:’ a:la:sio:lalega, iliyo: a a:namilo: sa:sen kalu imo:wo:lo: mada mogagi sa:laki gab.

Kaluwo: tagila:so:bo

Luk 12.2-7

26 “Giliyo: kalu i a:no: tagila:so:bo. Mo:wo:

10:21-22: Mai 7.6, Madi 10.35, Mak 13.12, Luk 21.16 **10:24:** Luk 6.40, Yo:n 13.16, 15.20 **10:25:** Madi 9.34, 12.24, Mak 3.22, Luk 11.15 **10:26:** Mak 4.22, Luk 8.17

kelego: go:lula:fo:likilo: da:lab a:no:, tif amio: tambo kalaba fa:la:doma:ib. A:la:ta:ga: kelego: wo:no:lelo: delen a:no: kaluka:isaleyoy: tambo asuluma:ib.

²⁷ To nilo: gimo:lo: sololi amilo: sio: a:no: giliyo: ho:lana sa:la:bi. A:la:ta:ga: nilo: gimo:lo: ka:la:n amilo: wo:no:lelo: sio: a:no:, giliyo: kalaba kagafo:liki kaluka:isalemo:wo: ho:le sa:la:bi.

²⁸ Kalu i a:ma:yo: gi do:mo:wo: o:li sana soma:ib, ko:sega gi mela:no: mama o:lo: mo:goma:ib ko:lo:, kalu i a:no: tagila:so:bo. Ko:sega gio: Godeyo: ko:lo: tagila:bi. Mo:wo: mama mela:no: o:lia: do:mo: o:lia:yo: de hen ami ta:takilo: mogagila:ma:no: a:no: halaido:wo: eya a:lab.

²⁹ O:ba: galin a:no: o:ngo:malo:ngo: dowo: ko:lo:, magede a:namio: o:ba a:la:yo: mole us imiliseya: kililia:sen. Ko:sega o:ba: galin dalale sab a:namio: imilig nowo: hena sulufo: ti ha:na:lalega, Go:la:yo: o:ba: a:no: mada ba:da:lab.

³⁰⁻³¹ O:ba: galin modo: sab a:no: gili tinio: ko:lo:, Gode eyo: gio: mada dinafa ba:da:lab. A:la:ta:ga: Gode eyo: gili misa: fo:no: tambo agelelia:sa:ga:yo: asululi ko:lo:lab. A:la:fo:ko:lo: gio: tagila:so:bo.

Ya:suwa: wi sa:ma:no:wo: sendelowa:so:bo

Luk 12.8-9

³² “A:la:fo:ko:lo: kaluka:isale abeyo: ‘Ne Kelisoka:’ a:la:bo: ko:lo: kaluka:isaleya: siwa:la sa:lalega, niyo:lo: Hebene halonamio: Dowa: siwa:l amio: ‘E nino:ka:’ a:la:bo: sa:ma:no:.”

³³ Ko:sega kaluka:isale abeyo: kaluka:isaleya: siwa:l amio: ne gola ba:daki, ni wiyoy:

mo:sa:lalega, Hebene amio: Dowa: siwa:l amio:
niyo:lo: e gola ba:daki, e wiyo:lo: mo:sa:ma:no:.

Ya:suwo: alan asula:bi
Luk 12.51-53, 14.26-27

³⁴ “Giliyo: ne mio: we, sagalo: ha:salo: mesa:no:
ko:lo: dia: mio:lo:b a:la:bo: asula:so:bo. Ne wena
yakiyo: ha:salo: mesa:no: dia: mio:ma. Ko:sega
niyo: helebesi o:lia: dia: mia:no:.

³⁵ Ne mio: we,
“so:wayo: ene iya o:lia:yo: gis dimidama:ki
a:la:ta:ga,
ka:isale so:wayo: ene ano o:lia:yo: gis dimi-
dama:ki a:la:ta:ga,
ano o:lia: inso:wa: inga o:lia:yo: gis dimidama:ki
mio:.

³⁶ Gis kalulo: fa:la:doma:ibo: ene so:lo:lema:
fa:la:doma:ib.’

³⁷ “Kalu abeyo: e iya o:lia: ano o:lia:yo: mada
alan asulakilo:, nelo: mo:dinafa asulab a:no:, ni
so:lo: doma:no:wo: mo:ililo:. Kalu abeyo: ene ida:
o:lia: inso: o:lia:yo: mada alan asulakilo:, nelo:
mo:dinafa asulab a:no:, ni so:lo: doma:no:wo:
mo:ililo:.

³⁸ Kalu abeyo: ene i malano: eneno: dia:sa:ga:yo:
ne mo:kudu yalega, ni so:lo: doma:no:wo:
mo:ililo:.*

³⁹ Kaluka:isale abeyo: ene mela:no:wo: kanulu
ta:li dofo:lalega, ene mela:no: a:no: sulu ha:na:ib.

10:35: Mai 7.6 **10:38:** Madi 16.24-25, Mak 8.34-35, Luk 9.23-24,
17.33, Yo:n 12.25 * **10:38:** Ho:len a:namio: Lom gamani a:ma:yo:
kalu nowo: sana soma:niki da:fea:sa:ga:yo:, kalu a:ma:yo: i malano:
ene dia:ga: soma:no: hena ha:nan ko:lo:, Ya:suwa:lo: bale sio: we,
Keliso kaluka:isaleyo:lo: soma:no: a:naka dimidalia:ga: hamana:ki
sio:.

Kaluka:isale abeyo: ne wiya a:la:ta:ga: ene mela:no:wo: walalega, ene mela:no:wo: dia:ib.

Wa:lo: dia:ib

Mak 9.41

⁴⁰ “Kalu o:ba:le gililo: sagala:likilo: tili dowab a:no:, nemo: sagala:liki tili dowab. A:la:ta:ga: kalu nelo: sagala:likilo: tili dowab a:no:, nelo: iliga:fo: o:mo:wo:lo: sagala:liki tili dowab.

⁴¹ Kalu abeyo: ‘kalu we dinali sa:lan kalulo:b’ a:la:asula:liki, kalu a:no: sagala:liki tilidowalega, emo:wo: wa:l kililiakiyo:, dinali sa:lan kalu o:mo:lo: kililian auka kililia:ib. A:la:ta:ga: kalu abeyo: ‘we digalo: kalulo:b’ a:la:asula:liki, kalu a:no: sagala:liki tilidowalega, emo:wo: wa:l kililiakiyo:, digalo: kalu o:mo:lo: kililian auka kililia:ib.

⁴² A:la:fo:ko:lo: kalu abeyo: wilo:ma kalu nowo: ba:da:ga:yo:, ‘e Kelisolo:b’ a:la: asula:sa:ga:yo:, hido: ho:no: emo: wasu mealega, kalu a:ma: ene wa:l dia:no:wo: mada mo:sulu ha:na:no:, hendeleyo: ko:lo: dia:ib.”

11

Yo:n eyo: towo: Ya:sumo:wo: saga:fo:

Luk 7.18-25

¹ Ya:su eyo: to a:no: enedo: tiliwida:sen kalu kugula:fo: o:mo: wida:la:ga:yo:, hen a:no: ta:ta:ga: e aneyo:, Galili a:namilo: amisa:n alan dosdo: a:na sia:liki, Godeya: mano: a:na wida:li sia:len.

² Yo:no: dibolo aya silikiyo:, Ya:suwa:lo: dimidab a:no: da:da:sa:ga:yo:, eyo: dabu ba:ba:no: dowabikiyo:, enedo: tiliwida:sen kalu i a:no:

Ya:sulo:wa hamana:ki iliga:fo: ko:lo:, iyo:
ha:na:sa:ga:, Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:,

³ “Niliyo: kalu nowo: mia:ib a:la:do: sio: a:no:
yasila:len ko:lo: kalu a:no: geya:le? Mo: niliyo:
kalu nowo: o:yasilima:no:wa:le?”

⁴ Ya:su eyo: a:ma:la:yo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio:
a:ma:la: ha:na:sa:ga:yo:, o:gdo: gililo: ba:dab o:lia:
da:dab a:no:lia:yo: Yo:nbo:wo: tambo malolo:
mea:bi.

⁵ Siyo: ko:n kalu iyo: o:li a:ba:daki, gibo:
ko:go:neli kalu iyo: o:li ha:na:lab. Aintalo:
dowo: i a:no: imulu alitaki, ka:la:no: ko:lo: i
a:no: o:li da:da:lab. Sowo: kaluka:isale nolo:lo:
a:ma:la: dasi alifela:lab. A:la:ta:ga: wa:feyo:
kaluka:isaleyoy: Godeya: to nafalo: wida:lab a:no:
da:da:lab.

⁶ Kalu abeyo: nilo: dimidab we ba:da:ga:yo:, ene
tilidabuwo: mo:ta:fo: ha:nalega, e ego:le dowab.”
Ya:su eyo: a:la:sio:.

⁷ Yo:na:lo: tiliwida:sen kalu i a:no: a:ma:la:
ha:na:ga: dowabikiyo:, Ya:su eyo: Yo:na:lo:
dimida:sen a:no: kaluka:isale kegeo: imo: widaki
a:la:sio:, “Gio: kalulo:ma hen a:namio: o:b ba:ba:ni
aneyoy:? Gio: fa:fa:sa:lo: da:fa: ida:la:likilo:
madalilo: foda:lab a:no: ko:lo: da:ba:ni aneyoy:?”

⁸ O:ngo:ma ko:lo:, gio: a:namio: o:b ba:ba:ni
aneyoy:le? Giliyo: wilo: kalu ko:lo: so:g nafa
kafo:labiki ba:ba:ni aneyoy:le? A! So:g nafalelo:
kagedo: kalu iyo: misa: kaluwa: aya sena
ba:da:sen.

⁹ A:la:ga:sen ko:lo:, gio: kalulo:ma hen a:namio:
o:b ba:ba:ni aneyoy:? Gio: Godeya: tolo: dinali

sa:lan kalu a:no:ko: ba:ba:ni ane. A:no: hendele, a:la:ta:ga: dinali sa:lan kalu gilo: ba:ba: a:ma:yo:, dinali sa:lan kalu nolo: e tininila: ko:lo:lab.

¹⁰ Godeya:lo: to sa:sa:lo: a:namio:, kalu we ko:lo: da:feakiyo: a:la:sa:sa:lo:,

“Ge semo:fa:la:dowo: amio:, niyo: no:no:n tolo: sa:ma:no: kalu nowo: tamina iliga:fa:no: ko:lo:,

gelo: mia:no: tog a:no: e fadama:ib.’

¹¹ Niyo: hendele so:lo:l. Henfelo: kaluka:isaleyo: tambo ho:n amilo: to:lolan kalu Yo:n e tinio: ko:lo:lab. Ko:sega Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man us a:namio:, wilo:ma kalu dowab a:ma:yo: Yo:n e tinio: ko:lo:lab.

¹² Yo:n elo: nanogdo: mo:mo:da dia a:la:ta:ga: mio:wo:, o:g wenamio:lo:, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:ma:yo: alan fa:la:doma:ki halaido: dibodabikiyo:, kalu mogago: iliyo: a:no: mo:anama:ki ka:laki bubab.

¹³ Yo:ndo: semo:fa:la:dowo: a:namio:, Mo:sa:sa: ele difa: a:no:lia: dinali sa:lan kalu i o:lia:ma:yo:, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: ho:len a:no: ko:lo: wida:i mio:.

¹⁴ Gio: da:ba:no: asulalega, to we dabuma. Tamin amilo: ‘Elaiya e mia:ib’ a:la:do: sio: kalu a:no: Yo:n ho:n amilo: to:lolano: o:m.

¹⁵ Kaluka:isale ka:la:ndo: a:lab gio:, to we dinafa da:da:sa:ga: tili asula:bi.

¹⁶⁻¹⁷ “Kaluka:isale o:gdo: sab wema: man a:no: fanda widakiyo:, niyo: o:ba da:fe sa:ma:no:wa:le? Iyo: so:wagalina:lo: amisa:n ami baya silikilo:, ini mili nolo: ho:ido:wo: a:ngab.

“Niliyo: ulunayo: folo:, ko:sega gio: sagalakiyo:
mo:ya:bale.

Ho:len no amio: niliyo: nofolo: gisalo:wo:
mo:lo:, ko:sega gio: mo:ya:lale.’

Kaluka:isale henfelo: wilo: o:gdo: sab we so:wa i
o:leo:ngo: dowab.

¹⁸ Nilo: a:la:do: so:lo:l a:no: mo:wo: we. Yo:no:
ya:sa:ga:yo:, e wain ho:n o:lia: ma:no: o:lia:yo:
eleyo: dia:ta:ga: a:labikiyo:, giliyo: ‘E mama mo-
gago: dowab’ a:la:sa:la:sen.

¹⁹ A:la:ta:ga: Kalule Dowo: ne gilo:wa ya:ga:yo:,
ma:n o:lia: wain ho:n o:lia:yo: na:lab amio:, giliyo:
ne gola ba:da sa:lakiyo:, ‘Kalu we ma:no:wo:
besagali naki a:la:ta:ga:, wain ho:no: na:sa:ga:
no:nolab. E takis molelo: dia:sen kalu o:lia:
mogago:lo: dimida:sen kalu o:lia:yo: mili dowab’
a:la:sa:la:lab. Ko:sega tif amio: nanogo: ne o:lia:
Yo:n o:lia:ma:lo: dimido: a:ma: fowo: hedalikiyo:,
naino: nafale asulaki dimido:lo:b a:la:walama:ib.”

*Kaluka:isale asulo:wo: mo:nodolab i o:lo: amio:
hida:yo:wo: alan fa:la:doma:ib*

Luk 10.13-15

²⁰ Ya:su elo: molo ha:na:no: modo:lo: dimido:
hen alan a:namio:, kaluka:isale iyo: asulo:wo:
mo:nodolo: ko:lo:, o:g ho:len a:namio: Ya:su eyo:
amisa:n kaluka:isale imo: sa:lakiyo: towo: ha-
laido: a:la:sio:,

²¹ “Wai, Kolasin amisa:n kaluka:isale gilo: amio:
hida:yo:wo: alan fa:la:doma:ib. A:la:ta:ga: Besaida
amisa:n kaluka:isale gilo: amio:lo: hida:yo:wo:
alan fa:la:doma:ib. Gilo: amio: molo ha:na:no:wo:

modo: dimido:. Molo ha:na:no: wengo:wo: Taya amisa:n o:lia: Saido:n amisa:n a:na dimido: kibo:bowo:, iliyo: asulo:wo: o:li nodomabe. A:la:ta:ga: iyo: nodolo:ka: a:la:widakiyo: nofolo: so:g a:no: sa:ga:la:sa:ga:, dufuna:yo: mulumabe.

²² Ko:sega niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Godeya: kaluka:isalelo: mo:walilab ho:len a:namio:, Taya o:lia: Saido:n kaluka:isaleya:lo: hida:yo: ba:ba:ib a:no:, gilo: falasilakilo: hida:yo: dia:ib a:ma: tininima:ib.

²³ A:la:ta:ga: Kabaniom kaluka:isale gio:lo:, Gode eyo: gili wiyo: Hebene halomio: duluba:iba:le? A:la:do: mo:auma:ib. Gio: mada dane ane hen a:na ti ha:na:ib. Mo:wo: molo ha:na:no: gilo: amilo: dimido: aumbo:, Sodom hen alan a:na dimido: kibo:bowo:, amisa:n a:no: o:dofomelebabe.

²⁴ Ko:sega niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Godeya: kaluka:isalelo: mo:walilab ho:len a:namio:, Sodom kaluka:isaleya:lo: hida:yo: ba:ba:ib a:no:, gilo: falasilakilo: hida:yo: dia:ib a:ma: tininima:ib.”

Halaido:lo:ma dowalega ha:fo:wo: doma:ni mena

Luk 10.21,22

²⁵ O:g ho:len a:namio: Ya:su eyo: a:la:sio:, “Do Gode, Hebene o:lia: henfelo: we o:lia:lo: biso:wo: ge. Giyo: nanog nilo: dimida:ma:no: man a:no: asulo:lo: di kaluka:isalemo:wo: wo:no:le dia:taki, kaluka:isale so:wala:su o:ngo: dowab o:mo:wo: kalab amio: wida:sen ko:lo:, niyo: ge wabulu sa:laki dulugu so:lo:l.

²⁶ Hendele Do gilo: dimido: a:no:, go:no:n ge sagalema:no:wo: au dimido:.

²⁷ Dowa:yo: kelego:wo: tambo ni dagiya difa:. Kaluka:isaleyo: tambo ene So:wayo: mo:asulo: ko:sega, Iya Gode imilig eneno: ene So:wayo: asulo: ko:lo:lab. A:la:ta:ga: kaluka:isaleyo: tambo Iyayo: mo:asulo: ko:sega, So:wa eneno: a:la:ta:ga: kaluka:isale So:waya:lo: kalab amilo: walama:no: asulab i a:ma:yo:lo:, Iyayo: asulufo:lab.

²⁸ “Kaluka:isale modaki bone alifelo: sab gio: a:la:ta:ga: hida:yo: alando: ga:lifo:lab gio:lo: nelowa mena. Niyo: gimo:wo: ha:fo: mesa:no:wo: dimia:nigo:l.

²⁹ Ne mada ha:fa:nolo dowano: ne, a:la:ta:ga: ne no:no:n a:ma:la:yo: ha:ga dowa:sen ko:lo:, gio: ni ha:ga dowaki, nanog nilo:wo: gili diakiyo:, asulo:wo: ne ami dia:sa:ga: a:na dia:li ha:na:lubi. A:la:dimida:lalikiyo:, gili mela:no: mama a:no: ha:sa dofo:mela:ib.

³⁰ Mo:wo: nanog nilo: gemo:lo: dimia:nigo:l a:no: halaido:ma a:la:ta:ga: kelego: nilo: gemo:lo: dia:hamana:kilo: dimia:nigo:l a:no: fo:fo:ido: doma:ib.”

12

Ya:su e Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:ma: biso:wo: e Mak 2.23-28, Luk 6.1-5

¹ O:g a:nami, Ha:fo:lo: Dowan ho:len no amio:, Ya:suwo: wit egelo: us a:na ha:nakiyo:, enedo: tili wida:sen kaluwo: maiyabiki, wit fo nolo: ili ma:no: a:la:ta:ga: tudu sa:la:la:i ane.

11:27: Madi 28.18, Yo:n 1.18, 3.35, 10.15, 17.2

11:28: Jer 31.25

11:30: 1Yo:n 5.3

12:1: Lo 23.25

² Fa:lisi kalu iliyo:, ililo: dimidab a:no: ba:da:sa:ga:yo:, Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Bo:ba! Gilo: tiliwida:sen kalu ililo: Ha:fo:lo: Dowan ho:len wenamilo: dimidab wema:yo: ele saefa: nowo: ili o:go:sab.”

³ Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Tamin amilo: Da:ibido: a:la:ta:ga: e o:lia:lo: sia:lowan kalu i a:no: maiyabikilo: dimido: sa:sa:lo:wo:, giliyo: mo:agela:seno:?”

⁴ Da:ibid e Godeya: aya tiha:na:sa:ga:, ma:no: Godeya: siwa:l amilo: dia:ta:sen a:no:, e dia:sa:ga: mo:no:. A:la:ta:ga: ma:no: heb a:no: egeledo: sia:lowan kalumo:wo:lo: maiya:ki dimi. Ko:sega eleya: saetakiyo:, ma:n a:no: Godemo:lo: bobalo: so:mea:sen kalu ili ma:ib. Madali kalu nolba:yo: na:so:bo a:la:saefa:.

⁵ A:la:ta:ga: to nowo: we. Godeya: ele difa: a:namio:, towo: a:la:sa:sa:lo:. Godemo:lo: bobalo: so:mea:sen kalu iliyo: Godeya: malilo: a bo:fo:likiyo:, Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:nami nanogo: dimidab amio:, iliyo: eleyo: o:go:sab ko:sega, Godeya: siwa:l amio: halayo: mo:dimida:sen. A:la:bo: giliyo: mo:agela:seno:?”

⁶ Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Godeya: ene malilo: a a:no: alandeyo: o:m ko:sega, kalu o:gdo: gilo: amilo: a:lab wema:yo: malilo: a a:no: mada tinio:.

⁷ To we Godeya: bugo: amio: sa:sa:lifa: ko:lo: da:lab, ‘Gililo: boba kelego: ko:lo: nemo:lo: so:kugulu meab a:no: ne mo:beab. Gio: nol o:lia:yo: nofolakilo: ha:fo: disa:lab a:no: ne mada

alan asulab.' Giliyo: to wema: ha:g a:no: fanda asulai kibo:bowo:, giliyo: halalo: mo:dimido: kaluka:isalemo:wo: mo:diga:li sa:mabe.

⁸ Kalule Dowo: ne, Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:ma: biso:wo: ne ko:lo:, man dimidama:no: a:no: no:no:no: o:li sa:ma:no:.”

Ya:su eyo: dagiyo: ga:ga:nuli kalu nowo: falele alifa:

Mak 3.1-6, Luk 6.6-11

⁹ Ya:suwo: hen a:no: ta:ta:ga: nowa ha:nakiyo:, ili tolo: wida:sen aya tiane.

¹⁰ A us a:namio: dagiyo: ga:ga:nuli kalu nowo: a:na elen. Fa:lisi kalu iliyo: Ya:su e hala dimidab a:la:likilo: mo:walilima:no: togo: keda:len ko:lo:, iliyo: Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Ele difa: a:ma:yo:, walaf kaluwo: Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:namio: falele alifa:no:wo: o:liya:le?”

¹¹ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:namio: gili sibiyo: alu nowa sulufo: tinalega, giliyo: ta:lia:sa:ga:yo: susudana:le? A: a:la:bo: dimidan.

¹² Ko:sega sibi a:no: kaluwa: tinio: ko:lo: a:lab. A:la:fo:ko:lo: ha:fo:lo: dowan ho:len a:namio: man nafa dimidama:no:wo: mada o:li.”

¹³ A:la:ta:ga: eyo: kalu o:mo: sa:laki, “Dagiyo: talagalema!” A:la:sa:labiki, kalu a:ma:yo: a:la:dimido: ko:lo:, dagi a:no: nafa nodolo: o:ngo: dowo:.

¹⁴ Ko:sega Fa:lisi kalu iyo: tolo: wida:sen aya a:la:ta:ga: a:ma:la: ha:la:ya handalota:ga: ha:nakiyo:, Ya:su sa:mba:no:wo: wo:no:le nenela:sa:ga: saefa:.

Godeya:lo: da:feyo: kaluwo: Ya:su e

¹⁵ Ko:sega Ya:suwo: ililo: dimidab a:no: bulu ba:da:sa:ga:, hen a:no: a:na ta:fo:gane. Kalu modo:wo: e kudu yabiki, eyo: walaf ililo:wo: falele alifelo:.

¹⁶ Ya:suwa:yo: imo:wo: hagugu sa:lakiyo:, “Niyo: a:la:dimido:ka: a:la:likiyo: malola:so:bo,” a:la:sio:.

¹⁷ Ya:suwa:lo: dimido: a:no: Godeya: tolo: dinali sa:lan kalu Aisaya eya a:la:ta:ga:lo: to sio: a:no: ko:lo: ilili alitaki dimido:. Aisaya eyo: a:la:sa:sa:lo:,

¹⁸ “Kalu we, ni nanogdo: dian kalu fa:la:doma:ki da:feyo:.

Niyo: e alan asula:sa:ga:, sagalo:wo: emo:wo: alan dowo:l.

No:no:n mamayo: eya dia:fa:no: ko:lo:,

eyo: digale aloba:dakilo: bo:fo:lowan man a:no: henfelo: kaluka:isale tambomo:wo: walama:ib.

¹⁹ E towo: mo:kegema:ib a:la:ta:ga: mo:gadi ho:le sa:ma:ib.

Kaluka:isaleya:yo: e baya ilikilo: to halale sio:wo: mo:da:ba:ib.

²⁰ Da:fa: ko:lo: gasele dowab a:no: eyo: mo:gulula:ma:ib.

A:la:ta:ga: ason ko:lo: dalifa:no: dowab a:no:lo: eyo: mo:dalila:ma:ib.

Eyo: kaluka:isale nolba:lo: wa:la: sa:nda:lab i a:no: asuwa:ta:li ha:na:la:ga:, man digalo: a:ma:yo: tininima:ki dimidama:ib.

²¹ Henfelo: kaluka:isale ko:li ko:lilo: we, asuwa:fa:no: a:no: ilo:wa fa:la:doma:kiyo:, ene wiya tili asulaki yasilima:ib.”

*Ya:su e Sa:da:na:ya: halaido:wa iliki, nanogo:
a:na dimidab a:la:diga:di sio:*

Mak 3.20-30, Luk 11.14-23

²² Ho:len a:namio: kalu nowo: mama mogago:
dowaki, e sio: ko:n a:la:ta:ga: do:fo:f dofo:len.
Kalu a:no: Ya:sulo:wa tililia: yabikiyo:, Ya:su eyo:
e falele alitaki, e towo: a:tola:b, a:la:ta:ga: sio:
kolaetabiki a:ba:ba.

²³ Kaluka:isaleyo: Ya:suwa:lo: dimidab a:no:
ba:da:sa:ga:, molo tandeki a:la:sio:, “Da:ibid eya
a:la:ta:ga:lo: so:wa ko:lo: nimo:lo: iliga:fa:no: di-
nali sio: kaluwo: weya:le?”

²⁴ Ko:sega Fa:lisi kalu iliyo: Ya:suwa:lo: dimido:
a:no: da:da:sa:ga: a:la:sio:, “Kalu we, mama mo-
gago:wa:lo: bo:fo:lowan misa: kalu, Bia:sabul*
a:ma: halaido:wa iliki, mama mogago:wo: a:na
o:luga:fela:lab,” a:la:diga:li sio:.

²⁵ Ya:su eyo: ililo: asulab a:no: ba:da:sa:ga:
imo:wo: a:la:sio:, “Amisa:n imilig no amio:
kaluwo: aloba:da:sa:ga: egele bubalega, amisa:n
a:no: mada mogaila:ma:ib. A:la:ta:ga: so:lo: imilig
nowo: egelebo: aloba:da:sa:ga: gis dialega, so:lo:
a:no: mo:dinafa mesa:ib.

²⁶ Sa:da:na:ya: so:lo: noma:yo: Sa:da:na:ya: ene
so:lo: nowo: o:lusa:ndalega, e inina:ma:la: usa
aloba:dab ko:lo:, iyo: waga dinafa mesa:iba?

²⁷ Niyo: mama mogago:wo: o:lusa:ndab amio:
giliyo: towo: nemo: diga:li sa:laki, ‘ne Bia:sabul
a:ma: halaido:wa iliki dimidab’ a:la:sio:. Ko:sega
gilo: wida:sen kalu iliyo: mama mogago:wo:
o:lusa:nda:sen ko:lo:, a:la:dimidalikiyo: giliyo: to

12:24: Madi 9.34, 10.25

* **12:24:** Bia:sabul wi a:no:, Sa:da:na:
ene wi nowo: o:m.

o:leo:ngo:wo: imo:wo:lo: diga:li sa:ma:no:wa:le?
A:la:bo: mo:sa:ma:ib. A:la:fo:ko:lo: gililo: tili
wida:sen kaluwa:lo: dimidab a:ma:yo:, gililo: to
sa:lab a:no: hendelemaka: a:labo: kalaba widaki-
gab.

²⁸ Ko:sega niyo: Godeya: Mamaya: halaido:wa
iliki, mama mogago:wo: a:na o:lusa:nda:sen
ko:lo:, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: ho:len a:no:
ya:sa:ga: gi amio: dowab a:la:liki widakigab.

²⁹ “Bale sio: to nowo: we. Afalo: dian kalu
noma:yo: halaido: kalu a:ma: aya tina:sa:ga:
kelego:wo: afale dia:no: asulakiyo:, eyo: waga
dimidama:iba? Eyo: halaido: kalu a:no: ko:le me-
lea:takiyo:, kelego:wo: a:namio: o:li dia:ha:na:ib.

³⁰ “Kaluka:isale abeyo: ne o:lia:yo: mo:ege
dowab a:no:, ne o:lia:yo: gis dowakigab. Kalu
abeyo: kaluka:isale nolo: ne o:lia:lo: mo:kegene
alita:lab a:ma:yo:, kaluka:isale a:no: ko:lo:
o:luga:felakigab.

³¹ “A:la:fo:ko:lo: niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l.
Kaluka:isaleya:lo: man mogago: dimida:sen
o:lia: Godemo:lo: dio:ge sa:lan o:lia:, Gode eyo:
tambo o:li hala:sa:ga: ga:lila:ma:ib. Ko:sega
kaluka:isale abeyo: Godeya: Mamamo:wo: dio:ge
sa:lalega, Gode eyo: kalu elo: hala dimidab a:no:
mo:ga:lila:ma:ib.

³² Kaluka:isale abeyo: Kalule Dowo: o:mo:wo:
mogagi sa:lalega, kalu elo: hala dimidab a:no:
Gode eyo: o:li hala:sa:ga: ga:lila:ma:ib. Ko:sega
kaluka:isale abeyo: Godeya: Mamamo:wo:
mogagi sa:lalega, Gode eyo: kalu elo: hala

dimidab a:no: o:gdo:wo:lo:, tif amio:lo: mada mo:ga:lila:ma:ib.”

I ele ba:ba:no:wo:, fowa: sa:ma:ib

Luk 6.43-45

³³ “I ko:lo: ele ba:ba:no:wo:, fowa: sa:ma:ib. I nafa a:ma:yo: fowo: nafale helema:ib. A:la:ta:ga: i mogago: a:ma:yo: fowo: mogago: helema:ib.

³⁴ Kalu gio: kisa:wa:la: inso: o:ngo: dowab. Asulo: usamilo: da:lab a:no: mego:f amio: kalaba sahandalowa:lab. Gili asulo:wo: mogago:le da:lab ko:lo:, giliyo: to nafayo: mo:sa:ma:ib.

³⁵ Kalu nafa eyo:, asulo: nafa e amilo: dila:len a:no: kalaba sahandalowakiyo:, man nafale a:no: ko:lo: dimida:mela:ib. Kalu mogago: eyo:, asulo: mogago: e amilo: dila:len a:no: kalaba sahandalowakiyo:, man mogago: a:no: ko:lo: dimida:mela:ib.

³⁶ Ko:sega niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Godeya:lo: mo:walilima:no: ho:len a:namio:, kaluka:isale tambowa:yo: ililo: madali to ko:li ko:lilo: sa:la:len a:no: tambo Godeya: siwa:l amio: kalaba sa handalowaki sa:ma:ib.

³⁷ Gode eyo: go:no:ndo: to sa:la:len a:na ilikiyo:, ge digalo: kalu a:la:sa:ma:ib. A:la:ta:ga: go:no:ndo: to sa:la:len a:na ilikiyo:, ge mogago: kalu a:la:sa:ma:ib.”

Kaluka:isaleyo: Ya:suwa: towo: mo:kudu ane

Mak 8.11,12, Luk 11.29-32

³⁸ Ho:len no amio: Fa:lisi kalu nol o:lia: elelo: wida:sen kalu nol o:lia:ma:yo: Ya:sumo:wo:

12:33: Madi 7.16-20 **12:34:** Madi 3.7, 15.18, Luk 3.7, 6.45

12:38: Madi 16.1, Luk 11.16, Yo:n 6.30

a:la:sio:, “Widan kalu, niliyo: ge Godelo:wa a:la:ta:ga: mio:lo:b a:la:asuluma:kiyo:, giyo: nimo:wo: molo ha:na:no: nowo: walama,” a:la:sio:.

³⁹ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Kaluka:isale o:g ho:len wenamilo: sab we, gio: hendele mo-gago:le ko:lo:, gio: Gode o:lia:yo: mo:ege dowab. Gio: ele ba:ba:no:wo: Godelo:wa a:la:ta:ga:lo: fa:la:dowab a:no: ko:lo: ba:ba:no: asulab. Ko:sega gio: ele ba:ba:no: nowo: mo:ba:ba:ib. Dinali sa:lan kalu Yona elo: amilo: fa:la:dowo: a:no:ko:ba:ba:ib.

⁴⁰ Yona e ho:len otaleno: a:la:ta:ga: nulu otaleno: ka: ila:muwa delen. A:la:do: fa:la:dowo: o:leaumbo: Kalule Dowo: e ho:lono: otalen a:la:ta:ga: nulu otalen a:no: hena: usde holona doma:ib.

⁴¹ Godeya:lo: henfelo: kaluka:isalelo: mo:walilima:no: ho:len a:namio:, Ninifa kalu iyo: gi o:lia: kagafo:liki, gililo: hala dimido: a:no: iliyo: kalaba fanda sa:ma:ib. Mo:wo: Yona eyo: kaluka:isalemo:wo: wida:labikiyo:, iyo: asulo:wo: nodolo:. O:go: gio: bo:ba! Yona elo: tinio: kalu nowo: o:go: wena sab.

⁴² Godeya:lo: henfelo: kaluka:isalelo: mo:walilima:no: ho:len a:namio:, Seba hen amilo: misa: ka:isale e, gi o:lia: kagafo:liki, gililo: hala dimido: a:no: eyo:lo: kalaba fanda sa:ma:ib. Mo:wo: mo:luwo: e Solomona: ene asulo: nafale a:no: da:ba:no: yakiyo:, heno: ko:na: a:la:ta:ga: mio:. O:g wenamio: gio: bo:ba! Solomona: asulo:lo: tinio: kalu nowo: o:go: wena sab.”

*Man mogago:wo: alan a:fa:la:doma:ib**Luk 11.24-26*

⁴³⁻⁴⁴ “Mama mogago:wo: kalu amilo: elen a:no: handalota:ga: ha:nakiyo:, mama mogago: a:no: elo: ha:salo: mesa:no: hen a:no: kedaki, kalaleli hena sia:mela:ib. Ko:sega elo: mesa:no: hen nafa nowo: mo:ba:dalikiyo:, eyo: a:la:sa:ma:ib, ‘A nelo: tamin amilo: sen a:na a:ma:la: ha:na:nigo:l.’ A:la:sa:la:sa:ga:yo:, e a:ma:la: ya:ga: ba:ba: amio:, a a:no: tabe alitaki, momade alifa: ko:sega kalulo:ma ba:ba:ib.

⁴⁵ A:la:fo:ko:lo: ayo: ba:da:sa:ga:yo:, e ha:na:sa:ga:, mama mogago: doma:la:fo: nolo: a:tililia: mia:ib. Mama mogago: doma:la:fo: a:ma: ini man dimidano: mada mogago:le ko:lo:lab. A:la:ta:ga: iyo: tambo a a:na mesa:ni tina:ib. Tamin amio: kalu a:no: hida:yo:wo: dowo: ko:sega, o:g a:namio: hida:yo:wo: mada alande a:fa:la:dowab. Man elo: amilo: fa:la:dowab o:leaumbo:, kaluka:isale mogago: o:gdo: sab wenamio:lo: a:la:ka fa:la:doma:ib.”

*Ya:suwa: ano o:lia: ao o:lia: o:ba:le?**Mak 3.31-35, Luk 8.19-21*

⁴⁶ Ya:su eyo: kalu kegeo: o:mo:wo: towo: o:wida:labikiyo:, Ya:suwa: ano o:lia: ao i o:lia: a:na fa:la:dowa:sa:ga:, Ya:sumo: towo: sa:ma:no: a:la:ta:ga: ha:la:ya kagafo:len.

⁴⁷ Kalu noma:yo: emo:wo: a:la:sio:, “Go: o:lia: gao o:lia:yo: ha:la:ya kagafo:liki, towo: gemo: sa:ma:no: a:la:ta:ga: yasisab.”

⁴⁸ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: emo:lo: sio: kalu o:mo:wo: a:la:sio:, “Ni no: o:lia: ni nao o:lia:yo: o:ba?”

⁴⁹ Ya:su eyo: enedo: tiliwida:sen kalu i a:no: ko:lo: dagi kudu sa:laki, “Ni no: o:lia: nao i o:lia:yo: kaluka:isale i sab we.

⁵⁰ Kaluka:isale abeyo: Do Hebenelo: sab ene mando: tilida:da:sa:ga:lo: kudu ha:na:lab a:no:, naoleyo:, nadoleyo:, no:leyo: i o:m.”

13

Da:si fo fifo:wa bale sio:

Mak 4.1-9, Luk 8.4-8

¹ Ho:len imilig a:namio: Ya:suwo: ha:la:ya handalota:ga:, ho:n golo: aniba mesa:ni ane.

² Kaluka:isaleyo: modo: ko:lo: elo:wa kegea:sa:ga: dowabiki, e ho:n ko:su usa disa:la:sa:ga: asitabikiyo:, kaluka:isaleyo: sa:wa:la kagayo:.

³ Ya:su eyo: imo:wo: towo: modo: ko:lo: bale malola:i ane. To nowo: eyo: imo: a:la:sio:, “Elo: gelan kaluwa:yo: fowo: egelo:wa fifa:li ane.

⁴ E fowo: fifa:li ha:nab amio:, fo nolo: tog wa:la:la:sena tiali ko:lo:, o:ba:yo: ya:sia:sa:ga: tambo mo:no:

⁵⁻⁶ Fo nolo: ulo: elena ti ali. Hen a:no: abeyo: ko:lo: musug a:no: bo:bo:ge fa:la:ne ko:sega, musug a:ma: tef tina:no:wo: uwa midiaki, ofo: ta:ndabikiyo:, da:si musug a:no: onaliaki sowo:.

⁷ Fo nolo: do:molo: a:laba ti ali. Musug a:no: fa:la:ne ko:sega, do:mo fo a:no: bo:bo:ge fa:la:ndaki, musug a:no: mele fafululiabiki olali.

⁸ Fo nolo: hen solo: nafaya ti ali ko:lo:, musugo: nafa fa:la:nda:sa:ga:, fowo: nafale hedo:. Fo hedakiyo:, nolo: fudo: otalen hedo:, nolo: fudo: a:la: hedo:, a:la:ta:ga: nolo: fudo: imilig hedo:.

⁹ Kaluka:isale ka:la:ndo: a:lab gio:, to we dinafa da:da:sa:ga: fanda asula:bi.”

*Ya:suwa:lo: bale sio: a:no: mo:wo: ha?:
Mak 4.10-12, Luk 8.9,10*

¹⁰ Tiliwida:sen kaluwo: Ya:sulo:wa ya:sa:ga:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Giyoy: kaluka:isalemo:wo: to widakiyo:, bale sa:lakilo: to widako mo:wo: ha:?”

¹¹ A:la:dabu ba:dabiki, Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:ma: to wo:no:le delen a:no:, o:go: gio: o:li fanda asuluma:ki ta:tab. Ko:sega Gode eyo: asulo: a:no: kaluka:isale nolba:yo: fanda asuluma:kiyo:, mo:ta:tab.

¹² Kalu abeyo: asulo:wo: hebo: dowalega, Gode eyo: emo:wo: asulo: nolo: a:dimia:ib ko:lo:, e asulo:wo: alande doma:ib. Ko:sega kalu abeyo: asugdo:ma dowab a:no:, asulo: ha:lu e amilo: delen a:no:, tambo a:ma:la: dila:ma:ib.

¹³ Nilo: to widakilo: bale sa:la:seno: mo:wo: we. Si inido:ma:yo: ba:da:lab ko:sega, hendeleyo: mo:ba:dab. Iliyo: to sio:wo: da:da:lab ko:sega, iliyo: hendeleyo: mo:tilida:daki, ha:go: mo:fanda asulab.

14 Kaluka:isale o:gdo: sab wema:yo:, dinali sa:lan kalu Aisaya elo: to sio:wo: ilili alitab. Aisaya eyo: a:la:sa:sa:lo:,

“‘Gio: ni towo: mada da:da:mela:ib ko:sega, hendeleyo: mada mo:fanda asuluma:ib.

Gio: nilo: dimidabo: ba:da:mela:ib ko:sega, ha:go: mada mo:dinafa asuluma:ib.

15 Mo:wo: kaluka:isale i a:ma: asulo:wo: halaido: dowaki,

ka:la:no: kagedeliaki, a:la:ta:ga:

iliyo: ini siyo: suguli.

A:la:bo: mo:ngai kibabeyo:, ili siyo: kolaetaliki o:li ba:babe,

ka:la:no: togo alitaliki o:li da:babe, a:la:ta:ga:

asulo:wo: kolaetaliki o:li asulumabe.

Iyo: nelo: doba:da: nodolalikiyo:, niyo: iyo: falele alifo:lo.’ Aisaya eyo: a:la:sa:sa:lo:.

16 Ko:sega si ginido:ma:yo: fanda ba:dab a:la:ta:ga:, ka:la:n ginido:ma:yo: digale da:dab ko:lo: gio: ego:le sab.

17 Niyo: gimo:wo: to we hendele so:lo:l. Mo:luwo: Godeya: dinali sa:lan kalu o:lia: ene digalo: kalu modo: o:lia:ma:yo:, gililo: o:go:do: ba:dab we, iliyo:lo: bo:bo:losa: a:la:li yasila:len ko:sega mo:ba:ba:. A:la:ta:ga: gililo: o:gdo: da:dab we iliyo:lo: mada da:ba:no: a:la:li yasila:len ko:sega mo:dabu.”

Fo fifo: bale sio: a:ma: ha:g we

Mak 4.13-20, Luk 8.11-15

18 “Da:si fo amilo: bale sio: a:ma: ha:go: we ko:lo: dinafa dabuma.

¹⁹ Kaluka:isale abeyo: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: to nafayo: da:da:sa:ga:lo: mo:fanda asululiab a:no:, mogago:lelo: dimida:sen Sa:da:na: eyo: ya:sa:ga:, ili asulo: usamilo: gelab a:no: bo:bo:ge dila:lab. Kaluka:isale a:no: fo ko:lo: tog wa:la:la:sen amilo: ti ali a:la:do: sa:labo: o:m.

²⁰ Fo ko:lo: ulo: elena ti ali a:la:do: sa:lab a:ma: ha:go: we. Kaluka:isaleyo: Godeya: to nafa a:no: iligi da:da:sa:ga:, sagala:li diab.

²¹ Ko:sega ili asulo: us amio: towo: mo:tefele ane ko:lo:, ili tilidabuwo: ho:len abolda:su doma:ib. Ini tilidabuwo: da:feab amio: a:la:ta:ga: hida:yo: fa:la:dowab amio:lo:, iyo: bo:bo:ge sulufu: tindab.

²² Fo ko:lo: do:mo fo alaba ti ali a:la:do: sa:labo: we. Kaluka:isale a:no: Godeya: to nafa a:no: dabu ko:sega, henfelo: wilo: dimidama:no: kele asulo:wo: i amio: dowa:lab a:la:ta:ga: mole alan dia:no: asulo:wa:yo: iyo: dikidaki susuda:lab ko:lo:, man a:la: a:ma:yo: Godeya: towo: go:lulaki, iyo: mo:halale dowo: ko:lo: fowo: mo:hedab.

²³ Ko:sega fo ko:lo: hen solo: nafaya ti ali a:la:do: sa:labo: we. Kaluka:isale i a:no: Godeya: to nafa a:no: dinafa da:da:sa:ga: fanda asululiab. I amio: fowo: nafa modo: hedakiyo:, nolo: fudo: otalen, nolo: fudo: a:la:, a:la:ta:ga: nolo: fudo: imilig a:la:hedo:.”

Egelo: imiliga fo nafa o:lia: mogago: o:lia: fa:la:neya bale sio:

²⁴ Ya:su eyo: bale sio: nowo: imo:wo: a:la:malolo: me. “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no:, we

o:ngo: dowab ko:lo: so:lo:l. Kalu noma:yo: wit fo nafayo: ene egelo:wa fifa:li ane.

²⁵ Ko:sega e o:lia: ene nanogdo: dian kalu iyo:lo: tambo nuluwo: fufulufo:labikiyo:, gis kalu nowo: ya:sa:ga:yo:, egelo: imilig a:naka fugus mogago:wa:* fowo: fifa:la:ga: ta:fo:gane.

²⁶ Wit fo nafa a:no: musugo: fa:la:nda:sa:ga:yo: fowo: hedabikiyo:, fugus mogago:wo:lo: a:naka fa:la:neya ba:ba:.

²⁷ Nanog dian kalu iyo: egelo:lo: biso:lo:wa ya:sa:ga:, a:la:dabu ba:ba:, ‘Kalu alan, gi egelo: amio: fo nafale gelo: ko:lo:, fugus mogago: o:lia: a:fa:la:ndab we, waga fa:la:dowo:wa:le?’

²⁸ Egelo:lo: biso: eyo: a:la:sio:, ‘Gis kalu noma: dimido:lo:ka:.’ A:la:sa:labiki, ene nanog kalu iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, ‘Nio: ha:na:sa:ga: fugus mogago: a:no: dogasela:ma:ki asulaya?’

²⁹ Egelo:lo: biso: eyo: a:la:sio:, ‘Giliyo: a:la:bo: dimida:so:bo. Wit nafa a:ma: tef o:lia:yo: ida:niase dugulabena:kiyo:, fugus mogago: a:no: o:go: dogasela:so:bo.

³⁰ O:go: egeleka o:fa:la:nda:melea:ki ta:ta:bi. Hendelo: tuma:no: ho:len a:namio:, niyo: nanog dian kalumo:wo: a:la:sa:ma:no:, “Tamin amio: fugus mogago:wo: gegedela:sa:ga:, kegene bobodola:sa:ga:yo:, deya gilima:no: dia:ta:bi. A:la:ta:ga:yo: wit hende nafale a:no: kegene bobodola:sa:ga:, no:no:n ma:no:lo: dila:sen aya dia:ta:bi.”””

* **13:25:** Fugus mogago: a:no: wit o:ngo: ba:ba:ib ko:sega fowo: halo: ko:lo: nalega nagalema:ib.

*Mased fo† o:lia: yis o:lia:yo: bale malolo:
Mak 4.30-34, Luk 13.18-21*

³¹ Ya:su eyo: bale sio: nowo: imo:wo: a:la:malolakiyo:, “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no: mased fo fifo: amilo: fa:la:ndab o:ngo: dowab. Kaluwa:yo: fo a:no: egelo:wa fifo:.

³² Fo a:no: ha:lula:su dowo: ko:lo:, fo tambo nol a:ma:yo: e tiginila:. Ko:sega e fa:la:ndakiyo:, alan dowaki egelo: amilo: fa:la:ne a:no: e tiginila:ma:ib. A:la:ta:ga: eleyo: alan tagalega:felab amio:, o:ba:yo: ya:ga: ayo: a:na dia:sa:ga: alila:sen.”

³³ Ya:su eyo: bale sio: nowo: imo:wo: a:la:malolo: me. “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no: falawalo: anayan kelego: yis o:ngo: dowo:. Ga noma:yo: yis ha:lu a:no: falawa wo:fa: otalen a:no:lia: wo:gele alitalikiyo:, yiso: mo:ba:ba:ib ko:sega falawa a:no: tambo anama:ib.”

³⁴ Ya:su eyo: kaluka:isalemo:wo: man widakiyo:, eyo: mo:tigini widaki, tambowo: bale sio:wa: wida:li ane.

³⁵ Elo: a:la:do: dimido: a:ma:yo:, Godeya: tolo: dinali sa:lan kalu eya a:la:ta:ga:lo: to sio: a:no: ko:lo: ilili alifa:. To a:no: a:la:sa:sa:lo:,

“Niyο: gimo:wo: bale sa:laki walama:no:.

Henfelo: welo: mo:mo:da dimido:wa a:la:ta:ga:lo: mio: amio:, wo:no:le asulo: amilo: delen a:no: o:go: gimo:wo: kalaba sa:ma:no:.”

Fugus mogago: amilo: bale sio: a:ma: ha:go: we

† **13:30:** Mased fo Mased fo a:no: mada mumus galin ko:lo: kiwo:lo fo o:ngo: dowo:. **13:35:** Song 78.2

³⁶ Ya:suwo: kaluka:isale kegeo: a:no: ta:ta:ga:, aya ane. Enedo: tiliwida:sen kaluwo: ya:sa:ga:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Fugus mogago: amilo: bale sio: a:ma: ha:go: nimo:wo: fanda sa:ma:no:wo: o:liya:le?”

³⁷ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Fo nafalo: gelo: kalu a:no:, Kalule Dowo: ne.

³⁸ Egelo: a:no: henfelo:wo: o:m. A:la:ta:ga: fo nafa ko:lo: fa:la:ne a:no:, Godeya: enedo: bo:fo:lab kaluka:isaleyo: o:m. Fugus mogago: a:no:, mogago:lolo: dimida:sen Sa:da:na:ya: ene kaluka:isaleyo: o:m.

³⁹ Fo mogago:lolo: gema:nikilo: gis kalu mio: a:no:, Sa:da:na:yo: o:m. Hendelo: tuma:no: ho:len a:no:, henfelo: welo: elema:no: ho:lono: o:m. A:la:ta:ga: folo: tulan nanog dian kaluka:isale a:no:, ma:mula: kaluwo: o:m.

⁴⁰ Ta:i mio: ho:lono: eletalikiyo:, fugus mogago: ko:lo: dogasela:sa:ga:lolo: de amilo: gido: auma:ib.

⁴¹ Kalule Dowo: a:ma:yo: ene ma:mula: kaluwo: iliga:fa:ib ko:lo:, iliyo: mogago:lolo: dimidama:kilo: sendea:lab kaluka:isale o:lia: mogago:lolo: dimida:lab kaluka:isale a:no:lia:yo:, Godeya: bo:fo:mela:no: man amio: mo:melea:ki dila:ma:ib.

⁴² Ma:mula: kalu iliyo: kaluka:isale i a:no: de wa:sowa alando: a:lab a:na sandifa:ib. Hen a:namio: kaluka:isaleyo: kulufa:yakiyo:, ya:foda:li mesa:ib.

⁴³ A:la:ta:ga: digalo: kaluka:isaleyo:, Iyaya:lolo: bo:fo:mela:no: hena silikiyo:, iyo: ofa:lolo: bumalo:

o:ngo: so:so:lelia:ga: dofo:mela:ib. Kaluka:isale ka:la:ndo: a:lab gio:, to we dinafa da:da:sa:ga: fanda asula:bi.”

Mole wo:no:le difa:ya bale sio:

⁴⁴ “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no: we o:ngo: dowab. Kalu noma:yo: mole alan ko:lo: hen amilo: wo:no:lolo: delen a:no: ba:da:sa:ga:yo:, mole a:no: hena: a:go:lu alifa:. E sagalo:wo: alan dowaki, kelego: enedo: delen a:no: nolbo: kililia:sa:ga:yo:, mole di a:ma:yo: hen a:no: a:na a:kilili.

⁴⁵ “A:la:ta:ga: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no: we o:ngo: dowab. Kelego:lo: kililia:sen kalu noma:yo: gaba nafayo: keda:liki sia:len.

⁴⁶ Eyo: gaba mada nafale imilig nowo: ba:da:sa:ga:yo:, kelego: enedo: delen a:no: tambo kalu nolbo: kililia:sa:ga:, mole ko:lo: di a:ma:yo: gaba a:no: kililia:ni ane.”

Dageya bale sio:

⁴⁷ “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no:, dage ko:lo: ho:n golo:wa to:lolab amilo: ka: ko:li ko:lilo: a:namilo: walalano: o:ngo: dowab.

⁴⁸ Ka: ko:li ko:lilo:wo: dage a:na walala:li ha:na:la:ga: ililitab amio:, kalu iliyo: dage a:no: tililia: ya:ga:, sa:wa:la difa:. Iyo: a:na asita:ga:yo:, ka:yo: ili aloba:dakiyo:, ka: nafale a:no: asa disa:laki, a:la:ta:ga: ka: mogago:wo: sandifelo:.

⁴⁹⁻⁵⁰ Ta:i mio: ho:len we edalikiyo:, a:la:dimidama:ib. Ma:mula: kaluwo: ya:sa:ga:yo:, mogago: kalu o:lia: digalo: kalu o:lia:yo: aloba:da:sa:ga:, mogago: kaluka:isale a:no: de

wa:sowa alando: a:lab a:na sandifa:ib ko:lo:, hen a:namio: iyo: kulufa:yakiyo:, ya:foda:li mesa:ib.

⁵¹ “Gio: to so:lo:l we tambo dinafayo: fanda asulaya?” Ya:su eyo: a:la:dabu ba:dabiki, iliyo:, “A: nio: tambo asulab,” a:la:sio:.

⁵² A:la:ta:ga: eyo: imo:wo: a:la:sio:, “A:la:go:ko:lo: elelo: wida:sen kalu o:ba:le, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: mando: asululi kalu i a:no:, alo: biso:wo: o:ngo: dowab. Alo: biso: a:ma:yo:, ene ayamilo: kelego: ko:li ko:lilo: tamin amilo: difa: a:no:, mo:luwo: kelego:wo:lo:, ho:gi kelego:wo:lo: kalaba dia: handalowaki walama:ib.”

*Nasala:t iliyo: Ya:suwo: gola ba:ba:
Mak 6.1-6, Luk 4.16-30*

⁵³⁻⁵⁴ Ya:su eyo: to a:no: wida:sa:ga:yo:, e hen a:no: ta:ta:ga:, elo: anayo: hen, Nasala:t amisa:n a:na ane. E hen a:na fa:la:dowakiyo:, ili tolo: wida:sen a a:na widabikiyo:, kaluka:isale iliyo: e towo: da:da:sa:ga:, molo asulaki, a:la:nenelo: “Kalu we asulo: nafa o:lia: molo ha:na:no: dimidama:no: halaido: we o:ba diya:le?”

⁵⁵ E alo: dian kaluwa: so:wa, a:no: hendeleya:le? Ene anowo: Malia, a:no:lo: hendeleya:le? A:la:ta:ga: ene ao iyo: Ya:ma:so:, Yosa:bo:, Saimono: a:la:ta:ga: Yudas i o:m.

⁵⁶ Ene ado i a:no: tambo ni o:lia: wena so:lka: A:la:fo:ko:lo: kalu wema:yo: asulo: nafa o:lia: halaido: a:no:lia:yo: o:ba a:la:ta:ga: diya:le?” Iliyo: a:la:nenelo:.

⁵⁷ Iliyo: Ya:suwo: mo:beaki gola ba:dabiki, Ya:su e ba:da:ga:, imo:wo: a:la:sio:, “Dinali sa:lan kalu a:ma:yo: hen nowa ha:na:sa:ga: widab amio:, kaluka:isaleya:yo: e wabuluma:ib. Ko:sega ene amisa:n kaluka:isale iliyo:lo:, ene so:lo: sab a:ma:yo:lo:, emo:wo: mo:wabulu sa:la:sen.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

⁵⁸ Amisa:n a:namio: kaluka:isaleyo: e amio: mo:tilidabu ko:lo:, Ya:su eyo: molo ha:na:no: modo:wo: a:namio: mo:dimido:.

14

*Yo:n ho:n amilo: to:lola:sen e sana sowo:
Mak 6.14-29, Luk 9.7-9*

¹ Ho:len a:namio: Ga:lili hen o:lo: bo:fo:lowan kalu Ha:lod e, Ya:su elo: nanogo: halaido: dimida:lab malolo: a:no: dabu.

² Ha:lod eyo: ene nanogdo: dia:sen kalumo:wo: a:la:sio:, “Kalu we Yo:n, ho:n amilo: to:lola:lono: o:m. E sowa:sa:ga:, nolba:yo: e a:ma:la: dasi alifa: ko:lo:, o:go: molo ha:na:no:lo: dimidama:no: halaido: alano: e amio: da:lab.” Ha:lod eyo: a:la:sio:.

³⁻⁴ Tamin amio:, Ha:lod eyo: ene ao Filiba: inga Ha:lodias, e asulia:ga: a:diabiki, Yo:na:yo:, “Gilo: dimidab wema:yo: ele saefa:yo: o:go:sab.” A:la:sa:labikiyo: Ha:lod eyo: Yo:no: ta:lia:sa:ga: dibolowa to:lo alifa:.

⁵ Ha:lod eyo: Yo:no: sana soma:no: asulo: ko:sega, kaluka:isale iliyo: Yo:n e dinali sa:lan kalulo:b a:la:tili asulo: ko:lo:, Ha:lod eyo: Yo:no: sana soma:no:wo: tagilabiki, ka ta:fo:.

6-7 Ko:sega Ha:lodo: sa:la:li ho:lono: fa:la:dowabiki, ma:no: alan sagalaki na:liki sen amio:, Ha:lodiasa: ida: a:ma:yo: momada:sa:ga:, kalu kegeo: us a:namio: gulo: gulabiki, Ha:lod e sagalo: alan dowo:. A:la:go:ko:lo: Ha:lod eyo: Godeya: siwa:l amio: a:la:dinali saefa:, “Giyο: nemo:wo: kelego: o:ba:le dabu ba:dalega, go:ndo: sa:lab aumbo: dimia:nigo:l,” a:la:sio:.

8 Ha:lodias eyo: ida:mo:wo: asulo:wo: dimi ko:lo:, ida: a:ma:yo: Ha:lodbo:wo: a:la:sio:, “Yo:na: misa:yo: gedea:sa:ga: go:fo: wa:la dia:ta:ga: nemo: dimia:bi,” a:la:sio:

9 Misa: kalu alan Ha:lod e to sa:lab a:no: da:da:sa:ga:yo:, e kele asulaki nofolo:wo: alan dowo:. Ko:sega eyo: kalu ma:no:lo: ma:ni mio: a:ma: si wa:l amio: dinali saefa: ko:lo:, eyo: ene nanog kaluwa:yo: misa:yo: ga o:mo: dimina:ki towo: halaido: sio:.

10 Eyo: Yo:na: dagaso: gedema:ki ene nanog kaluwo: dibolo aya iliga:fo:

11 A:la:fo:ko:lo: Yo:na: misa:yo: gedelea:sa:ga:, go:fo: wa:la dia:ta:ga:, ga o:mo: dimiabikiyo:, eyo: dia:sa:ga: anomo: dimi.

12 A:la:ta:ga: Yo:na:lo: tili wida:sen kalu iyo: ya:sa:ga:, Yo:na: do:mo:wo: dia:ha:na:sa:ga: dali alitakiyo:, iyo: ha:na:sa:ga: Ya:sumo: sa:ma:ni ane.

Ya:su eyo: kaluwo: daosen bila:fo:mo:wo: ma:no:wo: dimi

Mak 6.30-44, Luk 9.10-17, Yo:n 6.1-14

13 Ya:su e Yo:no: sana sowo:ka: a:la:do: sa:lab a:no: da:da:sa:ga:yo:, e hen a:no: ta:ta:sa:ga:, e ina:li o:dofa:no: alaki, ho:n ko:suwa disa:ta:ga:, kalulo:ma hen a:na ha:na:ni ane. Ko:sega

kaluka:isale amisa:n a:namilo: kandayo: a:ma:yo:
elo: dimido: a:no: da:da:sa:ga:yo:, iyo: ho:n golo:
aniba ha:nakiyo:, Ya:suwo: ko:lo: galima:ni
ha:na:ni ane.

¹⁴ Ya:suwo: ho:n ko:suwa ha:na:ga:yo:, ha:la:ya
sili alita:ga: ba:ba: amio:, kaluka:isale modo:
kegenefo:lana ba:ba: ko:lo:, eyo: i a:no: alan no-
folaki, i amilo: kaluka:isale walafdo: dosdo: a:no:
tambo falele alifelo:.

¹⁵ Ga:lo dowabiki, Ya:suwa:lo: tili wida:sen
kaluwo: elo:wa ya:sa:ga: a:la:sio:, “Hen we
ma:no:lo: dia:no:wo: aundo:ma, a:la:ta:ga: ga:lo
dowabo:lo:biki, giyo: kaluka:isale kegeo: we
ma:no: ma:no:wo: ini kililima:ki, amisa:na
iliga:felema,” a:la:sio:.

¹⁶ Ya:su eyo: imo:wo: a:ma:la:bo: a:la:sio:,
“Kaluka:isale kegeo: we a:ma:la:bo: waga
iliga:fa:no:wo:? Ma:no: ma:no:wo: gili dimina.”

¹⁷ A:la:sa:labiki, iyo: a:la:sio:, “Niliyo: falawa
dowo:fa:yo: bila:fo:, a:la:ta:ga: ka: a:la: a:no:ko:
da:lab,” a:la:sio:.

¹⁸ “A:no: nelo: wena dia:mena.” Ya:su eyo:
a:la:sio:.

¹⁹ Ya:su eyo: kaluka:isaleyo: fugusa: wa:la
kandama:ki sa:la:sa:ga:yo:, falawa dowo:fa:
bila:fo: o:lia: ka: a:la: dia:sa:ga:, akino: alolo
bo:fo:liki, Godemo: mada o:m a:la:dulugu sio:.
A:la:sa:la:sa:ga:yo: eyo: falawa dowo:fa: a:no: a:na
goda:sa:ga:, ene tiliwida:sen kalumo: dimiabiki,
iliyo: kaluka:isalemo:wo: a:na so:go:.

²⁰ Kaluka:isale kegeo: a:no: tambo ma:no:wo:
o:li na:sa:ga: ililitabiki, ma:no: heb ta:felab a:no:

enedo: tili wida:sen kalu iliyo: kegeo: amio:
fafowo: kugula:fo: ko:lo: wa:litabi difa:.

²¹ Ma:no: o:lo: mo:no:, kalule agelo:wo: daosen
bila:fo: ko:lo: sen (5,000.) Ko:sega ka:isale o:lia:
so:wagalin o:lia:yo: mo:agelo:.

*Ya:suwo: ho:n fa:sa: wa:la wa:la:la:i mio:
Mak 6.45-52, Yo:n 6.15-21*

²² O:g a:nakabiyo: Ya:su eyo: enedo: tili wida:sen
kalu a:no: ko:suwa disa:la:sa:ga:, ho:n golo:
nodowa tamina hamana:kiyo:, imo:wo: halale
sio:. Iyo: iliga:takiyo:, Ya:su eyo: kaluka:isale
kegeo: a:no:lo: a:ma:la: iliga:felo:.

²³ Iyo: iliga:takiyo: ina:li misio:wa fa:la:
ha:na:sa:ga:, Godemo: dulugu sa:ma:ni ane.
Sola:ga: yabikiyo: e ina:li ka elen.

²⁴ A:la:ta:ga: ho:n ko:suwo: ho:n sa: a:no:
ta:ta:sa:ga: aneyo:, ho:n golo: usa dowabikiyo:,
fufayo: alan ilo: ha:na:no: doba:da: a:la:ta:ga:
yakiyo:, ma:feyo: alan a:ma:yo: iyo: nodoma:no:
dowo:.

²⁵ Ho:lema:no:wo: ko:na:ma dowabikiyo:,
Ya:suwo: ho:n fa:sa: wa:la wa:la:la:li ha:na:ga:,
ilo:wa fa:la:dowo:

²⁶ Tiliwida:sen kaluwa:yo: Ya:suwo: ho:na:
wa:la yabiki ba:ba: amio:, iyo: mada iligo:
A:la:ta:ga: iyo: tagilaki a:la:ho:le sio:, “Sowo:
mama ko:lo: yabolo:ka!”

²⁷ A:la:sa:labiki, Ya:su eyo: towo: imo:wo:
bo:bo:ge sio:, “Gio: tagila:so:bo. We neka:!
Gili asulo:wo: halale doma,” a:la:sio:.

²⁸ Bidaya: sa:lakiyo:, “Kalu Alan hendele gelalega, ne gelo: amio: ho:na: wa:la menalema,” a:la:sio:.

²⁹ Ya:su eyo: “Ge mena!” a:la:sio:. A:la:fo:ko:lo: Bida e ko:suwa a:la:ta:ga: ho:na: wa:la tibo:lota:ga:, Ya:sulo:wa ane.

³⁰ Ko:sega Bida e fufa alan a:no: ba:dakiyo: e tagi dowo: ko:lo:, e ho:n amio: mo:mo:da tinabikiyo:, Ya:suwo: ho:idaki a:la:sio:, “Kalu Alan, ne gasil-ima.”

³¹ Wigibo a:naka Ya:su eyo: Bidayo: gasiliakiyo:, “Gi tilidabuwo: ha:lulo:b. Ge asulo:wo: a:la:dowabko: mo:wo: ha:?” Ya:su eyo: a:la:sio:.

³² A:la:ta:ga: a:la:yo: ko:suwa a:disa:tabiki, fufa ya:len a:no: a:na bulufo:.

³³ Kalu ko:su amilo: sen i a:ma:yo: Ya:su e wabudaki a:la:sio:, “Ge mada hendele Godeya: So:walelo:ka:,” a:la:sio:.

Ya:su eyo: Genesalet kaluka:isaleyo: falele al-ifelo:

Mak 6.53-56

³⁴ Iyo: ho:n golo: nodowa ta:nota:ga:yo:, Genesalet hen a:na fa:la:dowo:.

³⁵ Genesalet amisa:n kalu iliyo: Ya:suwo: fanda ba:da:sa:ga:yo:, towo: amisa:n ta:i ane o:mo:wo: tambo saga:felo: ko:lo:, walaf kaluka:isale amisa:n a:namida:lo: sab a:no: tambo Ya:sulo:wa tililia: ya:sio:.

³⁶ Kaluka:isale iliyo: Ya:sumo: susiakiyo: a:la:sio:, “Ni walaf kalu wema:yo: gi helebeso:g migif kona goma:no:wo: o:liya:le?” A:la:ta:ga:

walaf kaluka:isale abeyo: ene so:g amilo: golab a:no:, e falelab.

15

Godeya: ele difa: a:ma:yo: ma:muima: mano: tinio: ko:lo:lab

Mak 7.1-23

¹ Ho:len no amio:, Fa:lisi kalu nolo:lo: a:la:ta:ga: elelo: wida:sen kalu nol o:lia:yo:, Ya:lusalem a:la:ta:ga: yakiyo:, iyo: Ya:sulo:wa ya:sa:ga:yo:, e o:lia: towa: kegakiyo: a:la:sio:.

² “Gilo: tili wida:sen kalu iliyoy: ma:no: ma:nikiyo:, dagiyo: tamin amio: mo:to:go:dab ko:lo:, nili ma:muwa: mano: ili mo:kudu ha:nab a:no: mo:wo: ha:?”

³ A:la:sa:labiki Ya:su eyo:lo: to o:leauka imo:wo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Giliyo: gi ma:muwa:lo: dimidan man a:no: ka kudu ha:naki, ko:sega Godeya: ele difa: a:no: gililo: o:go:sa:lab ko mo:wo: ha:?”

⁴ Gode eyo: ele we saefa:, ‘Gio: go:lo: go:wo: alano: o:m a:la:asulaki, ili ha:ga dowa:lubi.’ A:la:ta:ga: ele nowo: we, ‘So:wa abeyo: iyalia: anolia:mo:wo: to mogago:wo: sa:lalega, e mada sana sowa:bi,’ a:la:saefa:.

⁵⁻⁶ Ko:sega giliyo: towo: a:la:sa:la:sen, ‘Kalu abeyo: iyalia: anolia:mo: sa:lakiyo:, “Kelego: we gemo: dimia:no: ko:sega, niyo: kelego: we Godemo: dimia:no: da:fe alifa: ko:lo: ge mo:asuwa:fa:no:,” towo: o:leo:ngo: sa:lalega, kalu iyayo: mo:wabudaki gab a:no: giliyo: o:ligab a:la:sa:la:sen. Gilido: a:la:do: ga:lab a:na ilikiyo:, Godeya: ele a:no: anilakiyo: o:ngo:malo:ngo:

ta:taki, gi ma:muwa: man a:no: wabudaki
wa:la:bo: a:no: ko:lo: ta:lisab.

⁷ To mosowa:lo: widan kaluwo: gi we. Dinali
sa:lan kalu Aisaya eyo: man gilido: a:no: hendele
da:feakiyo:, to we a:na dinali saefa:,

⁸ “Kaluka:isale i wema: mego:f mosowa:yo: ni
wiyo: ko:lo: wabudan,
ko:sega inin asulo:wo: ne o:lia:yo: mo:imilo:
ko:na: dofo:likigab.

⁹ Iliyo: ma:muwa: man ko:lo: widakiyo:, Godeya:
ene man a:no: ko:lo: wido:l a:la:sa:la:sen.
Iliyo: ne wi duludakilo: to sa:la:lab a:no:
o:ngo:malo:ngo: dowab.’”

¹⁰ A:la:gabiki, Ya:suwa:yo: kaluka:isaleyo:
elo:wa mena:ki ho:ida:sa:ga:yo:, towo: imo:wo:
a:la:sio:. “Gio: to we dinafa da:da:sa:ga: asula:bi.

¹¹ Kelego: kaluwa: mego:f amilo: ti ha:nab
a:ma:yo:, Godeya: siwa:l amio: e heyo:wo:
doma:kiyo: mo:dimidama:ib. Ko:sega kalu a:ma:
ene mego:fa a:la:ta:ga:lo: handalowab a:ma:yo:sa,
e heyo:wo: doma:ki ta:fa:ib,” a:la:sio:.

¹² Tif amio: Ya:suwa:lo: tili wida:sen kalu iyo:
elo:wa ya:ga:yo: emo:wo: a:la:sio:, “Fa:lisi kalu iyo:
to gilo: sio: a:no: da:da:likiyo:, iyo: to a:ma:yo:
gemo:wo: mo:bea:sa:ga:, gola ba:daki gab, a:la:bo:
ge asulaya:le?”

¹³⁻¹⁴ Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Giliyo: a:no:
asula:so:bo. Ini kabi ta:ta:bi. Ni Do Hebenelo:
a:lab a:ma:yo:, fo enedo: mo:gelo: a:no: tambo
dugula:ma:ib. Fa:lisi kalu iliyo: kaluka:isaleyo:
tililia: ha:naki bo:fo:mela:no: asulab ko:sega, iyo:

siyo: ko:n kalu o:ngo: dowab. Siyo: ko:n kalu noma:yo:, siyo: ko:n kalu nowo: tililia: ha:nalega, a:la:yo: ida:niase daido:wa mada ho:lufa:ib.”

¹⁵ Ko:sega Bidaya: emo: sa:laki, “Giyο: bale sio: we nimo:wo: fanda sama.”

¹⁶ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio: o:semo: asulo:wo:?”

¹⁷ Kelego: o:ba:le mego:f amilo: ti ha:nab a:no: tambo kufa: usamio: ti ha:na:sa:ga, a:ma:la: baya ha:na:sen. Giliyo: a:la:bo: mo:asulo:wa:le?

¹⁸ Ko:sega kelego: asulo:wa a:la:ta:ga:lo: mego:f amilo: fa:la:dowab a:ma:yo:, kaluwo: heyο:wo: doma:ki ta:ta:sen.

¹⁹ Mo:wo: kaluwa: asulo: usamilo: mogago: ko:lilo: fa:la:dowa:lab a:no: we. Asulo: mogago:wo:, kalu sana soma:no: mano:, kalu galeso: o:lia: ga indo: o:lia:ma:lo: afa dian mano:, uwo: dian mano:, afa dian mano:, nowo:mbo:lo: diga:li sa:lan mano:, a:la:ta:ga: sada:dan mano: o:m.

²⁰ Godeya: siwa:l amio: kaluwo: heyο:lo: dowa:labo: man wema: gelab. Ko:sega dagiyo: mo:to:go:dakilo: mano: nan man a:ma:yo:, e amio: heyο:wo: mada mo:doma:ib.”

Ka:ina:n gayo: Ya:suwa mada tili dabu

Mak 7.24-30

²¹ A:la:ta:ga: Ya:suwo: hen a:no: ta:ta:sa:ga, e Taya o:lia: Saido:n hen a:namida: ha:na:ni ane.

²² Ka:ina:n ga* nowo: a:na elen. Ga a:no:, Iso-lael gama ko:sega e Ya:sulo:wa yakiyo:, emo:wo:

* **15:22:** Isolael kaluka:isaleyo: Ka:ina:n hen a:namio: semo: fa:la:dowo: amio:, kaluka:isale hen a:namilo: sen a:no: Ka:ina:n kalu a:la:sa:la:sen. Ga we, Isolael gama. E Ka:ina:n so:lo:wa a:la:ta:ga: fa:la:dowo:.

halale sa:laki a:la:sio, “Kalu Alan, Da:ibida: so:wa, giyo: ne nofolaki asuwa:foma. Ni na:la:yo: mama mogago: dowaki mada mogagila:lab,” a:la:sio:.

²³ Ko:sega Ya:su eyo: a:ma:la:yo: to nowo: emo:wo: mada mo:sio:. Enedo: tili wida:sen kalu iyo: elo:wa ya:sa:ga:, emo:wo: towo: susiaki a:la:sio:, “Ga we nili fa:sa yakiyo: towo: halale sa:la:i yab ko:lo:, e a:ma:la: iliga:foma.”

²⁴ Ya:su eyo: towo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Iso-lael kaluka:isaleyoy: sibi sulu ane o:ngo: ko:lo:, i a:no:ko: asuwa:foma:ki, ne a:na iliga:fo:.”

²⁵ Ko:sega ga a:no: Ya:sulo:wa ya:sa:ga: gulalu misa:fu alilakiyo:, emo:wo: a:la:sio:, “Kalu Alan, giyo: ne asuwa:foma.”

²⁶ Ya:su eyo: towo: a:ma:la: sa:lakiyo: a:la:sio:, “So:wagalina: ma:no:wo: asulia:ga:yo:, gasamo: sandifa:no:wo: mada mo:ililo:.”

²⁷ A:la:sa:labiki ga a:ma: sa:lakiyo:, “Kalu Alan, gilo: to sa:lab ko mada hendele. Ko:sega gasalo: biso:wa: i fofodo: ha:g ami siliki, ma:n muda:yo: sudufelab a:no: ko:lo: na:sen.”

²⁸ Ya:su eyo: to a:no: da:da:sa:ga:yo:, emo:wo: a:la:sio:, “Ga ge, tili dabu gilo:wo: mada alan ko:lo:, kelego: gilo: fa:la:domabesa: a:la:do: asulab a:no:, hendele fa:la:doma:ki ta:to:l.” A:la:ta:ga: wigibo a:naka gaya: ida:yo: hendele falelab.

Ya:su eyo: kaluka:isale modo:wo: falele alifelo:

²⁹ Ya:suwo: hen a:no: ta:ta:sa:ga:, Ga:lili ho:n golo: anib a:na ha:na:ni ane. A:na ha:nakiyo:, Ya:su e misio:wa fa:la: ha:na:sa:ga: a:na mesa:ni ane.

³⁰ A:la:ta:ga: kaluka:isaleyo: modo: ko:lo: elo:wa mio:. Iliyo: ko:go:neli kaluka:isaleyo:lo:, siyo: ko:no:lo:, giligisen kaluka:isaleyo:lo:, mego:fo: do:fo:fo:lo:, a:la:ta:ga: walaf kalu nolo:lo: modo: tililia:ga:, Ya:suwa: gib anib a:na ta:felabikiyo:, eyo: i a:na falele alifelo:.

³¹ A:la:fo:ko:lo: mego:fo: do:fo:f dowo:wo: tola:b, a:la:ta:ga: giligiseno:lo: o:li dowa:b, gibo: ko:go:neliyo:lo: o:li ha:na:b, a:la:ta:ga: siyo: ko:no:lo: wa:ka a:ba:da:b a:la:gabiki kaluka:isale iyo: dimidab a:no: ba:dakiyo:, iyo: mo:lo: asulaki, Isolael kaluwa: Gode inido: a:ma: wiyo: ko:lo: wabudaki dulugu sio:.

Ya:su eyo: kalu daosen fa:la:da:ino: ma:no:wo: me

Mak 8.1-10

³² Ya:su eyo: enedo: tili wida:sen kaluwo: elo:wa mena:ki ho:ida:sa:ga:yo:, eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Ne kaluka:isale kegeo: i we mada nofolab. Iyo: ho:len otaleno: ne o:lia: wena sen ko:lo:, o:go: ma:no: ma:no:wo: aundo:ma dowabiki, iyo: maiyo:wo: alan dowab. Iyo: kilo:ma dowaki toga tulu alilabena:kiyo:, niyo: mo:iliga:fa:no: a:la:asulo:.”

³³ Enedo: tili wida:sen kalu iliyo: emo:wo: a:la:sio:, “Nio: ma:no:loma hena so:l a:la:ta:ga: kalu kegeo:wo: modo:lo:biki, ma:no: modo:wo: o:bami dia:sa:ga: maiya:ki dimia:no:wa:le?”

³⁴ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Falawa dowo:fa:yo: giliyo: o:biba:s da:laba?” Iliyo: emo:

a:ma:la: sa:lakiyo:, “Dom a:la:fo: a:la:ta:ga: ka: galin nolo:lo: da:lab,” a:la:sio:.

³⁵⁻³⁶ Ya:su eyo: kaluka:isale kegeo: a:no: hena mesea:ki sa:la:sa:ga:yo:, eyo: falawa dowo:fa: dom a:la:fo: o:lia: ka: o:lia:yo: dia:sa:ga:, Godemo: mada o:m a:la:sio:. Dulugu sa:la:sa:ga:yo:, ma:no:wo: goda:sa:ga:, enedo: tili wida:sen kalumo: dimi-abiki, iliyo: kaluka:isale kegeo: o:mo:wo: a:na so:go:.

³⁷ Kaluka:isale iyo: ma:no:wo: na:la:ga: o:li dowabiki, ma:no: heb ta:felo: a:no: ko:lo: kegeo:wo:, fafowo: dom a:la:fo: wa:li tandeo:.

³⁸ Ma:no: o:lo: mo:no:wo:, kalule agelo:wo: daosen fa:la:da:in ko:lo: sen (4,000.) Ko:sega ka:isale o:lia: so:wagalin o:lia:yo: mo:agelo:.

³⁹ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: kaluka:isale kegeo: a:no: iliga:takiyo:, e ho:n ko:suwa disa:la:sa:ga:, Magadan hen a:na ane.

16

Fa:lisi o:lia: Sadusi o:lia:ma:yo: Ya:su eyo: molo ha:na:no:wo: dimidama:ki sio:

Mak 8.11-13, Luk 12.54-56

¹ Fa:lisi kalu i o:lia: Sadusi kalu i o:lia:yo: Ya:sulo:wa ya:sa:ga:, e ko:lo: da:fe ba:dakiyo:, iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Ele ba:ba:no: nowo:, Hebene halonamilo: a:lab Gode a:na a:la:ta:ga:lo: fa:la:dowab a:no: nio: ba:ba:nigo:l ko:lo: walama,” a:la:sio:.

² Ya:su eyo: imo:wo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Ga:lo dowaki akino: genelab amio:, ‘Aliyo: molofama:nigabo:lo:ka:,’ giliyo: a:la:sa:la:sen.

³ A:la:ta:ga: kea:fo ami akino: genelaki a:la:ta:ga: kolo: heyo: dowab amio:, ‘O:go: fufa o:lia: ho:n o:lia:yo: doma:nigab,’ giliyo: a:la:sa:la:sen. A: hendele, giliyo: akin amilo: fa:la:dowab a:no: ko:lo: ele ba:da:sa:ga: a:na fanda asula:sen. Ko:sega o:g ho:len wenamilo: kelego: ho:gi fa:la:doma:nigab a:no: ko:lo: ele ba:ba:no:wo: giliyo: mo:fanda asulo: ko:lo:lab.

⁴ Kaluka:isale o:g wenamilo: sab we, iyo: hendele mogago:le ko:lo:, iyo: Gode o:lia:yo: mo:ege dowab. Iyo: ele ba:ba:no: Godelo:wa a:la:ta:ga:lo: fa:la:dowab a:no: ko:lo: ba:ba:no: asu:lab. Ko:sega ele ba:ba:no: nowo: mo:widalikiyo:, iyo: dinali sa:lan kalu Yona elo: amilo: fa:la:dowo: o:leo:ngo:ka ba:ba:ib.” A:la:sa:la:sa:ga:yo: Ya:su eyo: iyo: ta:ta:sa:ga: ha:na:ni ane.

*Fa:lisi o:lia: Sadusi o:lia:yo: yis o:ngo: dowo:
Mak 8.14-21*

⁵ Ya:suwa: enedo: tili wida:sen kalu iyo: ho:n golo: a:no: ta:nota:ga: nodowa fa:la:dowakiyo:, iliyo: ma:no: dia:no:wo: ga:lila:

⁶ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio: Fa:lisi o:lia: Sadusi o:lia:ma: falawalo: anayan kelego: yis a:no: dinafa yasi dowaki bo:fo:lubi.”

⁷ Tili wida:sen iliyo:, towo: egele nenelakiyo: a:la:sio:, “Elo: sa:lab a:no:, nio: ma:no:wo: mo:dia:mio: a:no: ko:lo: sa:lab.”

⁸ Ko:sega Ya:su eyo: ililo: nenelab a:no: asula:sa:ga:yo:, imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Gio: ma:no:wo: aundo:malo:b a:la:do: nenelab ko,

mo:wo: ha:? Gili tilidabuwo: mada ha:lula:su dowo:.

⁹ Gio: o:semo: fanda asulaya? Nilo: falawa dowo:fa: bila:fo:wo: goda:sa:ga:, kalu 5,000 a:la:fo:mo:lo: dimi a:no:, giliyo: ga:lilaki mo:fanda asulo:wo:? Giliyo: fafowo: o:biba:s ko:lo: wa:li tandeo:wo:?

¹⁰ A:la:ta:ga: giliyo: falawa dowo:fa: doma:la:fo: ko:lo: kalu 4,000 a:la:fo: i a:ma:lo: mo:no: a:no: asuluma. Giliyo: na:sa:ga:yo:, fafowo: o:biba:s ko:lo: wa:li tandeo:wo:?

¹¹ Niyo: ma:no: kele asulakiyo: mo:sio:. Gio: a:la:bo: mo:fanda asulo:wo: mo:wo: ha:? Niyo: wa:ka sa:ma:nigo:l. Giliyo: Fa:lisi o:lia: Sadusi o:lia:ma: yiso: dinafa yasi dowaki bo:fo:lubi.”

¹² Iliyo: to elo: sa:lab a:no: ko:lo: da:dakiyo:, iyo: o:li fanda asulo:. Ya:su eyo: ma:ndo: anayan kelego: yis a:no: ko:lo: sio:malo:b. Fa:lisi o:lia: Sadusi o:lia:ma:lo: to widab a:no: ko:lo: bale sa:labo:lo:b a:la:asulo:.

Bida eyo: Ya:su e Godeya: So:waleka: a:la:fanda sio:

Mak 8.27-30, Luk 9.18-21

¹³ Ya:suwo: Sesalia Filibai hen a:na ha:na:sa:ga: fa:la:dowakiyo:, eyo: enedo: tili wida:sen kalumo:wo: a:la:sio:, “Ne Kalule Dowo: ko:sega kaluka:isale iliyo:, ‘Ne kalu o:b’ a:la:asulaki sa:laba:le?”

¹⁴ A:la:sa:labiki iliyo: a:la:sio:, “Nolba:yo: Yo:n ho:n amilo: to:lolano: ge. Nolba:yo: ge Elaiya. A:la:ta:ga: nolba:yo: Ya:limayaya:le o: Godeya:

tolo: dinali sa:lan kalu imilig nowo: geya:le a:la:sa:la:sen.”

¹⁵ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Kaluka:isale iliyo: a:la:sa:la:sen ko:sega, giliyo: ne o:b a:la:sa:ma:nigaya?”

¹⁶ Saimon Bidaya: a:ma:la: sa:laki, “Ge Keliso, Mela:no:lo: A:lab Godeya: So:wayo: ge.”

¹⁷ A:la:sa:labikiyo: Ya:suwa:yo: emo:wo: a:la:sio:, “Saimon, Yo:na:ya: inso: ge mada ego:lolo:b. Asulo: gilo: a:no:, henfelo: kaluwa:yo: mo:wido:. Do Hebenelo: a:lab haloma:yo: gemo:wido:.”

¹⁸ A:la:fo:ko:lo: niyo: towo: gemo:wo: a:la:so:lo:l. Bida, ge wi a:ma: ha:go: u ko:lo:, niyo: no:no:n sa:s a:no: u wa:l wena di alifa:no:. A:la:ta:ga: sowana: halaido:wa:yo: sa:s o:lia: bubakiyo: mo:bidila:ma:ib.

¹⁹ Kaluka:isaleyo: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man us a:namilo: tina:liki, mo:tina:liki a:la:mela:no: halaido: a:no: gemo: dimia:no:. A:la:fo:ko:lo: kaluka:isale tiha:na:mela:no: gilo: kalitab a:no:, Gode Hebenelo: a:lab a:ma:yo: o:ma kalifa: ko:lo:lab. A:la:ta:ga: kaluka:isale tiha:na:mela:no: gilo: kolaetab a:no:, Gode Hebenelo: a:lab a:ma:yo: o:ma kolaefa: ko:lo:lab.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

²⁰ A:la:fo:ko:lo: Ya:suwa:yo: enedo: tiliwida:sen kalumo:wo: halaido: sa:lakiyo:, nolbo:wo: ne Keliso, Godeya: Da:feyo: Kalu a:la:bo: sa:la:so:bo a:la:sio:.

Ya:su enen sowa:sa:ga:lo: dasima:no: a:no: ko:lo:

fanda sio:

Mak 8.3–9.1, Luk 9.22-27

²¹ O:g ho:len a:namio:, Ya:su eyo: enedo: tili-wida:sen kalu imo:wo: e amilo: fa:la:doma:ib a:no: ko:lo: mo:mo:da sio:. E Ya:lusalem ha:na:sa:ga: silikiyo:, Yu ko:go:dego: kaluwa:yo:lo:, bobalo: so:mea:sen misa: kaluwa:yo:lo:, a:la:ta:ga: elelo: wida:sen kaluwa:yo:lo: iliyo: nagalo:wo: alan emo: dimiaki, e sana soma:ib a:la:likiyo: imo:wo: kalaba sio:. A:la:ta:ga: ho:len otaleno: ta:ta:sa:ga:yo:, mela:no:wo: a:dia:sa:ga:, a:ma:la: dasi alifa:ib a:la:liki sio:.

²² Bidayo: to a:no: da:da:sa:ga:yo:, eyo: Ya:suwo: ha:la:ya tililia: ha:na:sa:ga:, emo:wo: gadi sa:lakiyo: a:la:sio:, “Alan, a:la:bo: sa:la:so:bo. Kelego: a:no: gelo: amio: mada mo:fa:la:doma:ib.”

²³ Ya:suwo: a:ma:la: nodola:sa:ga:yo:, Bida emo:wo: a:la:sio:, “Sa:da:na:, ge ni fa:s doba:da: hamana. Tog nilo:wo: gi ka:lab. Mo:wo: ge Godeya:lo: asulab aumbo: mo:kudu ha:nab. Ko:sega ge kaluwa:lo: asulab au kudu ha:nab,” a:la:sio:.

I malano: dia:sa:ga;, Ya:suwo: a:na kudu ha:na:bi

²⁴ Ya:su eyo: enedo: tili wida:sen kalu imo:wo: towo: a:la:sio:, “Kaluka:isale abeyo: ne kudu mia:no: asulalega, eyo: enen asulano: ka ta:ta:ga:, i malano: ene dia:ha:naki, soma:no:wo: o:lika: a:laki, ne a:na kudu ya:bi.

²⁵ Mo:wo: kaluka:isale abeyo:, ene mela:no:wo: kanulu ta:li dofo:lalega, ene mela:no: a:no:

sulu ha:na:ib. Ko:sega kaluka:isale abeyo: ne kudu yakiyo:, ene mela:no:wo: walalega, ene mela:no:wo: a:dia:ib.

²⁶ Mo:wo: e kelego: henfelo: wilo: da:lab a:no: ko:lo: tambo asula:sa:ga: kegenela:len amio:, mela:no:le elo:wo: sulu ha:nalega, kelego: a:ma:yo: e waga asuwa:fa:iba? Kalu a:ma:yo: ene mela:no:leyo: a:ma:la: kililiakiyo:, wa:lo: o:b ko:lo: dimea:iba:le? A:la:bo: mo:dimidama:ib.

²⁷ Kalule Dowo: e yakiyo:, Iyaya: ho:len alan a:ma: momade alitalikiyo:, ene ma:mula: kalu o:lia: mia:nigab. Ho:len a:namio: kaluka:isale ini man enedo: dimida:len o:leaumbo:, wa:lo: inibo: dimea:ib.

²⁸ “Niyo: to we hendele gimo: so:lo:l. Kaluka:isale nol wilo: kagafo:lab we, iyo: o:semo:sowo: elen amio:, Kalule Dowo:wo:, misa: kalu ko:lo: yan o:leau yaliki ba:ba:ib.”

17

*Ya:suwa: do:mo:wo: mada ko:li nafa fa:la:dowo:
Mak 9.2-13, Luk 9.28-36*

¹ Ho:len do:go:fela:fo:wo: ta:ta:ga:yo:, Ya:suwa:yo: Bidayo:, Ya:ma:so: a:la:ta:ga: ene ao Yo:no:, iyo: egelese mesa:niki misio:wa tililia:gane.

² Ho:len a:namio: Ya:suwa: do:mo:wo: nodola:sa:ga:, ko:li fa:la:dowabiki ba:ba:. Ene wo:lokan amio: ho:lenu: of ko:lo: so:so:lelia:ga: fa:la:dowan o:ngo: ba:ba:. A:la:ta:ga: ene so:go: ho:lo: fo:fo:lesodo: o:ngo: fa:la:dowabi ba:ba:.

³ Tili wida:sen kalu otalen iyo: bo:fo:len amio:, Mo:sa:s o:lia: Elaiya o:lia:yo: a:na fa:la:dota:ga:, Ya:su o:lia: tola:lana ba:ba:

⁴ Bidayo: a:no: ba:da:sa:ga:yo:, Ya:su emo:wo: towo: a:la:sio:, “Alan, nio: wilo: dowo:wo: mada nafale. Giyo: ko:lo: a:la:asulalega, niyo: a ha:lu otaleno: dialifa:no:. Nowo: gino:, nowo: Mo:sa:s eno:, nowo: Elaiya eno:.”

⁵ Bidayo: to a:no: o:sa:la:labikiyo:, iyo: kol ho:lo: fo:fo:lesodo: ho:len a:ma: ga:lula:. Kola: us a:namio:, to nowo: a:la:sio:, “We no:no: so:wale ko:lo:, niyo: e mada alan asulo:. Gio: to elo: sa:lab a:no: dabuma.”

⁶ Tili wida:sen kalu iliyo: to a:no: da:dakiyo:, iyo: wo:lokano: hena gumisi fufudakiyo:, tagio: mada alan dowo:.

⁷ Ya:suwo: ilo:wa ya:ga:, iyo: golakiyo: a:la:sio:, “Gio: dasima. Gio: tagila:so:bo.”

⁸ Iyo: alolo ba:ba: amio:, kalu nowo: a:namio: mo:elen ko:sega, iliyo: Ya:suwo: ko:lo: ba:ba:.

⁹ Iyo: misio:wa a:la:ta:ga: tindakiyo:, Ya:su eyo: imo:wo: halale sa:laki, “Kalule Dowo: ne sowa:sa:ga: a:ma:la:yo: o:semo: dasi a:namio:, gililo: ho:le ba:ba: we malola:so:bo.”

¹⁰ A:la:ta:ga: enedo: tili wida:sen kalu iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Elelo: wida:sen kalu iliyo: a:la:wida:sen, ‘Godeya:lo: Da:feyo: Kalu e semo:fa:la:dowo: amio:, Elaiya e ko:le tamina mea:ib.’ Ililo: a:la:do: widab a:no: mo:wo: ha:?”

¹¹ Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Hendele, Elaiya e ko:le tamina ya:sa:ga:yo:, eyo: kelego:wo:

17:5: Lo 18.15, Song 2.7, Ais 42.1, Madi 3.17, Mak 1.11, Luk 3.22

17:10: Mal 4.5

tambo nafale dimidalia:ib.

¹² Ko:sega niyo: towo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Elaiya e o:ma mio: ko:lo:lab, ko:sega kaluka:isale iliyo: e mo:fanda asulo:. Iliyo: inido: asulab au kudu ha:nakiyo:, man ko:li ko:lilo:wo: emo: dimido:. Man o:leaumbo:, kalu nolba:yo: Kalule Dowo: nemo:wo:lo: nagalo:wo: a:la:ka dimia:ib.”

¹³ Ya:su eyo: to a:no: imo:wo: sa:labikiyo:, iliyo: a:no: Yo:n ho:n amilo: to:lolano: ko:lo: sa:labo:lo:b a:la:bo: a:na fanda asulo:.

Ya:su eyo: kalu so:wa mama mogago:lo: dowo:wo: falele alifa:

Mak 9.14-29, Luk 9.27-42

¹⁴ Ya:su o:lia: enedo: tili wida:sen kalu otalen o:lia:yo:, kalu modo:lo: kegenefo:labdo: a:na fa:la:doma:ni ane ko:lo:, kalu nowo: elo:wa ya:sa:ga:, gulalu misa:fu ali.

¹⁵ Kalu a:ma: sa:laki, “Alan, giyo: ni so:wayo: nofolaki asuwa:foma. E da:ba:da:sen ko:lo:, do:mo: elo:wo: mada mogago:le ko:lo: a:lab. Ho:len modo: amio: e da:ba:dakiyo:, deya tina:liki, a:la:ta:ga: ho:na tina:liki a:la:ga:sen.

¹⁶ Niyo: e tililia:ga:, gilo: tili wida:sen ilo: amio: ane ko:sega, iliyo: e ko:lo: falele alifa:no:wo: mo:ililo:.”

¹⁷ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:ma:la:yo: towo: a:la:sio:, “Kaluka:isale gio: tilidabuwo: aundo:ma iliki, togo: hala kudu ha:na:sen. A:la:fo:ko:lo: ne gi o:lia:yo: ho:len o:biba:s doma:no:wa:le? Ne gio: asulo:wo: nodoma:kiyo: ho:len o:biba:s yasil-ima:no:wa:le? So:wa ko, nelo: wena tililia:mena.”

18 Ya:su eyo: mama mogago: o:mo:wo: gadi sa:labikiyo:, mama mogago: a:ma:yo: so:wa a:no: ta:ta:ga: ha:nabiki, wigibole a:naka walaf elo: a:no: a:na falelo:.

19 A:ma: fa:s amio:, kaluka:isale nolo: mo:a:labiki, tili wida:sen kalu iyo: Ya:sulo:wa ya:ga:yo:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Niliyo: mama mogago:wo: mo: o:lusa:ma:no: dowab we, mo:wo: wangabiki gaba:le?”

20-21 A:la:dabu ba:dabiki, Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gili tili dabuwo: mada ha:lula:sule ko:lo:, gi o:lia:yo: mo:ililo:. Niyo: to we hendele so:lo:l. Tilidabu gililo:wo:, kiwo:lo* fo ha:lula:su o:ngo: dowalega, giliyo: misio: wemo: sa:lakiyo:, ‘Ge dasilia:ga: honona hamana,’ a:la:sa:lalikiyo:, e o:li ka ha:na:ib. A:la:ta:ga: nanog imilig gililo: mo:dimidama:no: dowo: nowo: aundo:ma.” †

Ya:su ene sowa:sa:ga:lo: dasima:no: a:no: ko:lo: wa:ka sio:

Mak 9.30-32, Luk 9.43-45

22 Ya:su o:lia: enedo: tili wida:sen kalu o:lia:yo: Ga:lili a:na kegeakiyo:, eyo: imo:wo: towo: a:la:sio:, “Kalule Dowo: e, kalu noma: teledowaki, gis kalumo: dimia:ib.

17:19: Madi 10.1 **17:20-21:** Madi 21.21, Mak 11.23, Luk 17.6, 1Kol 13.2

* **17:20-21:** Hen a:namio: kiwo:lo a:na aundo:ma ko:lo: Ya:su eyo: “mased fo” a:no: ko:lo: sio:. Mased fo a:no: mada ha:lula:su, kiwo:lo fo o:ngo: dowab. † **17:20-21:** Asulo: kalu nolba:yo: ves usa we, to nolo: tamina sa:sa:lo: delen a:la:asulo:. To

a:no: we. “Dulugu sa:ma:no: man o:lia: ma:no:lo: mo:na:sen man o:lia:ma:yo: mama mogago: we o:ngo:wo: a:na o:lusa:ma:ib. Tog nowo: mada aundo:ma.” **17:22:** Madi 16.21

²³ Iliyo: e sana sowalikiyo:, ho:len otaleno: dota:ga:, e a:ma:la: dasi alifa:ib.” Tili wida:sen kalu iyo: to a:no: da:dakiyo:, ili asulo:wo: mada alan hida:li.

Ya:su eyo: takis moleyo: Godeya: aya to:lolo:

²⁴ A:ma: fa:s amio:, Ya:su o:lia: enedo: tili wida:sen kalu o:lia:yo: Kabaniom a:na fa:la:doma:ni ane. Godeya: ayamilo: takis molelo: kegea:sen kalu iyo: Bida elo:wa ya:sa:ga:yo:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Widan kalu gililo:ma:yo: Godeya: a o:mo:lo: takis mole dimia:no:wo: to:lola:sena:le?”

²⁵ A:la:sa:labiki Bida eyo: a:ma:la: sa:laki, “A:” a:la:sio:. A:la:ta:ga: Bida e a usa a:ma:la: ti ha:na:ga:yo:, to nowo: eyo: o:semo: sio: a:labikiyo:, Ya:su eyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Saimon giyo: waga asulaya? Misa: kalu henfelo: wilo: a:ma:yo:, takis mole a:no: o:ba a:la:ta:ga: diaba:le? Iliyo: ini so:waya a:la:ta:ga: diaba:le, o: kaluka:isale nola a:la:ta:ga: dia:laba:le?”

²⁶ Bida eyo: a:ma:la: sa:lakiyo:, “Kaluka:isale nola a:la:ta:ga: dia:sen.” A:la:sa:labiki Ya:su eyo: Bida emo:wo: a:la:sio:, “A:la:fo:ko:lo: misa: kaluwa: so:wa inido:ma:yo: takis moleyo: mo:to:lolaki, ga:li sab.

²⁷ O:leo:ngo: ko:lo:, Godeya: ayamilo: takis mole kililia:no:wo: nio:lo: ga:li so:l. Ko:sega molelo: kegenela:sen kalu iyo: mo:gadima:kiyo:, ge ho:n golo: holona ha:na:sa:ga:, gimiyo: a:na to:lola:sa:ga:yo:, gilo: ka: tamin amilo: silab a:no:, giyo: dia:sa:ga: mego:fo: tagalalikiyo:, mole us

nowo: a:na delena ba:ba:ib. Giyo: takis mole naindo: to:loma:no: ililo: o:leaumbo:, mole a:no: ko:lo: dia:sa:ga: imo: dimia:bi.”

18

*Kalu wi alando: a:labo: o:ba:le?
Mak 9.33-37, Luk 9.46-48*

¹ Ho:len a:namio: tili wida:sen kalu iyo: Ya:sulo:wa ya:sa:ga: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man us a:namilo:, wi alando: a:labo: o:ba:le?”

² A:la:dabu ba:dabiki Ya:su eyo: so:wala:su nowo: mena:ki ho:ida:sa:ga:yo:, ili milifa kagama:ki ta:fo:.

³ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: towo: a:la:sio:, “Niyo: to we hendele gimo: so:lo:l. Gio: asulo:wo: nodola:sa:ga:yo:, so:wala:su o:ngo:wo: ko:lo: mo:fa:la:dowalega, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man us a:namio: mada mo:tina:ib.

⁴ Kaluka:isale abeyo: enena:ma:la:yo: ha:ga dowaki, so:wala:su wengo: dowab a:no:, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man us a:namio: e wi alan doma:ib.

⁵ “Kaluka:isale abeyo:, so:wala:su wilo:ma we o:ngo: dowab a:no: ko:lo: ni wiya a:la:ta:ga: tilid-owalega, eyo: ne ko:lo: tili dowan a:ngab.

⁶ Ko:sega kaluka:isale abeyo: so:wagalin we o:ngo:ma: tili dabuwo: sulufo: timana:kilo: dimi-dalega, Gode eyo: emo:wo: wa:deakiyo: hida:yo: alande dimia:ib. Giliyo: u alano: kalu a:ma: dagasa sunda:sa:ga: kanda soma:ki, so:lu ho:na

sanditai kibo:bowo:, falasilakilo: wa:deab a:no:
ha:lu domabe.

*Man mogago:wa:yo: tilidabuwo: mogagila:sen
Mak 9.42-48, Luk 17.1,2*

⁷ “Wai, kaluka:isaleya: tilidabuwo: sulufu: ti
hamana:kilo: susuda:lab man a:ma:yo: henfelo:
we tambowo: mogagila:lab. Kaluka:isaleya:
tilidabuwo: sulufu: timana:kilo: susuda:mela:no:
man ko:li ko:lilo: a:no: hendele mada
fa:la:doma:ib. Ko:sega kalu abeyo: noma:
tilidabuwo: sulufu: timana:kilo: susuda:lab
o:mo:wo: hida:yo:wo: alan dimiaki wa:dema:ib.

⁸ A:la:fo:ko:lo: gi dagiya:le, giba:ya:le ge susu-
lulia:ga: mogago: dimidama:no: dowalega, giyo:
a:no: gedea:sa:ga: sandita:bi. Mo:wo: giyo:
dagi o:lia: gibo: o:lia:yo: mulun siliki, ko:ngo:
mela:no: mela:no:lalega, a:no: o:li. Ko:sega ge
dagi a:la: a:la:ta:ga: gib a:la: elena, de mela:no:
mela:no:lo: a:lab a:na sanditalega, a:no: mada
halaido: doma:ib.

⁹ A:la:ta:ga: si gilo:ma:yo: ge susululia:ga: mo-
gago: dimidama:no: dowalega, giyo: si a:no:
dugulia:ga: sandita:bi. Mo:wo: giyo: si imilise
iliki, ko:ngo: mela:no: mela:no:lalega, a:no: o:li.
Ko:sega ge siyo: a:la: elena, de hen a:na sandi-
talega, a:no: mada halaido: doma:ib.”

Sibi sulu aneya bale sio:

Luk 15.3-7

¹⁰⁻¹¹ “Giliyo: so:wagalin wengo:wo:
o:ngo:malo:ngo: a:la:bo: asula:so:bo. Niyo:
gimo: so:lo:l. Hebene a:namio: so:wagalina: ene

ma:mula: kaluwo: ho:len tambo gio: bo:fo:likiyo:,
Do Godeya: ene wo:lokana dowa:sen.*

¹² “Giliyo: waga asulaya? Kalu noma:yo:
sibiyo: do:la:lowo:wo: do:la:fo: elen ko:lo:, sibi
imilig nowo: kelege dowalega, kalu a:ma:yo:
mo:kelema:iba:le? A:la:ba, eyo: sibi do:la:lowo:
agado: a:la:ta:ga: agado:la:fo: nolo: hen misio:
a:naka melea:ki ta:takiyo:, sibi imilig kelege
dowo: a:no: mada kelema:ib.

¹³ Niyo: to we hendele gimo: so:lo:l. Eyo:
sibi a:no: a:ba:dalega, e sagalo:wo: mada alan
doma:ib. Eyo: sibi do:la:lowo: agado: a:la:ta:ga:
agado:la:fo: nol o:mo:wo: sagalema:ib. Ko:sega
sibi kelege dowo: ko:lo: a:ma:la:do: a:ba:ba:
o:mo:wo: mada sagalo:wo: alan doma:ib.

¹⁴ A:la:do: go: aumbo:, Do Gode Hebenelo: a:lab
eyo: so:wagalin i we nowo: mada mo:sulufoma:ki
asulab.”

Tilidabu kaluka:isale nol digalan mano: we

¹⁵ Ya:su eyo: towo: a:la:sio:, “Tilidabu
kaluka:isale nolba:yo: mogago:wo: gemo:
dimidalega, giyo: e ba:ba:ni ha:na:sa:ga: gainsele
iliki, elo: hala dimido: a:no: enebo: wida:bi. Eyo:
ko:lo: gi towo: da:dalega, ge o:lia: gao a:no:lia:yo:
wa:kabiyo: ha:fo: disa:laki ege doma:ib.

¹⁶ Ko:sega eyo: gi towo: mo:da:dalega, giyo:
kaluka:isale imiliga:le, a:la:ya:le ge o:lia: tililia:

* **18:10-11:** Asulo: kalu nolba:yo: Madiyu eyo: ves 11 a:no:
mo:sa:sa:lo: asulab. Tif amio: kalu noma:yo: Luk 19.10 a:na
ba:da:sa:ga:, to a:no: dia:sa:ga:, Madiyu us a:na sa:sa:li alifa:. To
ililo: difa: a:no: we. “Kaluwa: So:wale eyo: kaluka:isale sulu ane
a:no: a:ma:la: gasi sa:la:ma:ni mio:.” **18:15:** Luk 17.3, Gala 6.1

18:16: Lo 19.15, Yo:n 8.17

ha:na:sa:ga:, elo: hala dimido: gilo: sa:lab a:no:, iliyo: hendele sa:lab a:la:sama:kiyo:, iyo: gi tililia: ha:na:bi.

¹⁷ Ko:sega eyo: ko:lo: to ililo:wo: mo:da:ba:no: dowalega, giyo: tilidabu kaluka:isale kegeo: us a:namio: imo: sa:la:bi. A:la:go: ka, eyo: tilidabu kaluka:isale ili towo: mada mo:da:ba:no: dowalega, giliyo: e ha:la:ya ta:takiyo:, ha:la: kalu o:lia: takis molelo: dia:sen kalu o:lia:mo:lo: ga:sen o:leauka, emo:wo:lo: a:la:dimida:bi.

¹⁸ “Niyo: to we gimo:wo: hendele so:lo:l. Henfelo: wenamilo: gililo: kalitab a:no:, Gode Hebenelo: a:lab a:ma:yo: o:ma a:la:ka kalifa: ko:lo:lab. A:la:ta:ga: henfelo: wenamilo: gililo: kolaetab a:no:, Gode Hebenelo: a:lab a:ma:yo: o:ma a:la:ka kolaefa: ko:lo:lab.

¹⁹ “Niyo: towo: gimo:wo: wa:ka sa:ma:nigo:l. Henfelo: wenamio: kaluka:isale a:la: nowo:, asulo:wo: imilise dowa:sa:ga: Godemo: asuwa:foma:ki dabu ba:dalega, a:la:ma:lo: dabu ba:dab a:no: Do Hebenelo: a:lab eyo: dimidama:ib.

²⁰ Mo:wo: kaluka:isale a:la:ya:le, otalena:le ne wiya a:la:ta:ga: kegenema:ni yalega, no:no:n ne i o:lia: usami doma:no:.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

Noma:lo: mogago: dimido: ga:lilan mano: we

²¹ Ho:len o:g a:namio: Bidayo: Ya:sulo:wa ya:sa:ga:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Alan, ni naowa:yo: mogago:wo: nemo: dimidafoko: ha:na:lalega, niyo: elo: hala dimido: a:no: ho:lenu: o:biba:s ga:lila:ma:no:wa:le? Dom a:la:fo: ga:lilalega, a:no: o:liya:le?”

²² A:la:dabu ba:dabiki, Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Dom a:la:fo:wo: mo:ililo: ko:lo:lab. Ko:sega gio: ga:lilakiyo:, ho:lenu: do:la:lowo:wo: dom a:la:ta:ga: dom a:la:fo: a:no: ga:lila:sa:ga:yo:, a:la:bo: wa:ka wa:ka a:ga:lilalega, a:no: nafa doma:ib.

²³ “Dabuma, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no:, we o:ngo: dowab ko:lo: bale sa:ma:nigo:l. Misa: kalu nowo: elen ko:lo:, eyo: ene nanog dian kalu i o:lia:yo: mewa:lo: dinafama:no: asulab.

²⁴ Eyo: mewa:l a:no: mo:mo:da digala:len amio:, nanog dian kalu nowo: elo:wa tililia:ga: mio: ko:lo:, kalu a:ma:yo: misa: kalumo:wo: mewa:lo: alan badio:, mo:agelema:no: dowo: ko:lo: delen.

²⁵ Nanog dian kalu a:ma:yo: mewa:l dugu mea:no:wo: moleyo: aundo:ma dowo: ko:lo:, misa: kalu a:ma:yo: mewa:lo: dugu mea:nikiyo:, kalu a:no:, ingayo:, ene so:wagalin a:no: tambo, kalu noma: ene madali nanog dian kalu doma:ki, moleya: kililia:bi a:la:sio:. A:la:ta:ga: ene kelego: tambo a:no:lo: kililia:bi a:la:sio:.

²⁶ Nanogdo: dian kalu eyo:, misa: kaluwa:lo: to sa:lab a:no: da:da:sa:ga:yo:, e misa: kalu a:ma: gido:fo: aniba gulalu misa:fu alilaki, emo:wo: ha:nolo sa:laki a:la:sio:, ‘Niyo: ge digalema:no: ko:lo: giyo: ne mada o:yasilima. Niyo: mewa:l gilo: ko:lo: di a:no:, tambo a:ma:la: go:no:nbo: dugu mea:no:,’ a:la:sio:.

²⁷ A:la:sa:labiki misa: kalu eyo: ene nanog dian kalu a:no: mada nofla:sa:ga:, e ga:li mesea:ki ka ta:takiyo:, mewa:l elo: a:no:lo: tambo ga:lila:.

²⁸ A:la:gabiki nanogdo: dian kalu a:no: ha:la:ya

ha:nakiyo:, nanogo: ida:nido: dia:sen kalu nowo: a:na ba:ba:. Kalu no a:ma:yo: mewa:l ha:lu emo:lo: dugu mea:no: nowo: delen ko:lo:, eyo: nanogo: ida:nido: dia:sen a:no: dagasa halale ta:lia:sa:ga:yo:, emo:wo: a:la:sio:, ‘Gilo: mewa:l nilo: ko:lo: gilo: di a:no:, tambo a:ma:la: dugu mena,’ a:la:sio:.

²⁹ Nanogo: ida:nido: dia:sen a:ma:yo: to a:no: da:da:sa:ga:yo:, e gulalu misa:fu alilakiyo: emo:wo: ha:nolo sa:laki a:la:sio:, ‘Giyo: ne mada nofolaki o:yasilima. Niyo: mewa:l gilo: ko:lo: di a:no: tambo, a:ma:la: go:nonbo: dugu mea:no:,’ a:la:sio:.

³⁰ Ko:sega kalu a:ma:yo: a:la: dimidama:no:wo: mo:beakiyo:, nanogo: ida:nido: dia:sen kalu a:no: mewa:lo: semo:dugu me amio:, e dibolo a a:naka o:mesea:ki to:lo alifa:.

³¹ “E o:lia:lo: nanogdo: dian kalu nolo:, kalu a:ma:lo: man dimidab a:no: ba:da:sa:ga:yo:, iyo: emo:wo: mada kele asulo: ko:lo:, iyo: ha:na:sa:ga:yo:, nanogdo: dian kalu a:ma: man dimido:wo: tambo ini misa: kalumo: sio:.

³² A:la:go:ko:lo: ene misa: kalu eyo: nanogdo: dian kalu a:no: ho:ida:sa:ga:yo:, emo:wo: towo: a:la:sio:, ‘Ge nanog dian kalu mogago:. Tamin amio: giyo: nemo: ha:nolalikiyo:, niyo: mewa:l gilo: a:no: tambo ga:lilaki ka ta:fo:.

³³ Nilo: gemo:lo: mada nofolakilo: ta:fo: o:leaumbo:, giyo: nanogo: gaindo: dia:sen kalu emo:wo:lo: nofoloma:no: dowo: ko:sega, a:la:bo: mo:dimido:lo:b.’

³⁴ A:la:sa:la:sa:ga:yo: misa: kalu e

kulufa:yakiyo:, nolba:yo: kalu a:no: falasilaki yame tandema:ki, dibolo aya tolo: alifa: A:la:ta:ga: eyo: mewa:lo: semo:dugu mealikiyo:, e a:naka o:mesa:ib.

³⁵ A:la:go:ko:lo: ni Do Hebenelo: a:lab haloma:yo:, gaowa:lo: mogago: gemo:lo: dimido: a:no:, giyo: hendele mo:ga:lilalikiyo:, eyo:lo: gemo:wo: mano: o:leo:ngo: ka dimidama:ib.”

19

*Ga di ta:tan man a:no: ko:lo: sio:
Mak 10.1-12, Luk 16.18*

¹ Ya:su eyo: to a:no: sa:la:sa:ga: eletakiyo:, Ga:lili heno: ta:ta:sa:ga:yo:, e ho:n Yodano: ta:nota:ga:, hen nodo a:namida: ha:na:ga:, Yudia hen a:na fa:la:dowo:.

² A:na sia:lab amio: kaluka:isaleyo: modo: ko:lo: e kudu mio:. Eyo: walaf i amilo: elen a:no: falele alifelo:.

³ Fa:lisi kalu iyo: Ya:sulo:wa ya:sa:ga:, e dikili ba:daki a:la:dabu ba:ba:, “Kaluwa:yo: ene ga di a:no: ta:fa:no: asulalega, nili man amio: a:no: o:liya:le?”

⁴ Ya:su eyo: a:ma:la:yo: towo: a:la:sio:, “Godeya: bugo: amilo: to ko:lo: sa:sa:lo: a:no:, gio: mo:agelo:wa:le? To a:namio: a:la:sa:sa:lo:, ‘Taminde amio: Gode eyo: kaluka:isale ho:gi dimidakiyo:, kalu o:lia: ga o:lia: fa:la:doma:ki ta:fo:.’

⁵ A:la:ta:ga: Gode eyo: towo: a:la:sio:, ‘A:la:go:ko:lo: kaluwa:yo: iya o:lia: ano o:lia:yo:

ta:ta:ga:, ene inga o:lia: asulo:wo: imilise dowaki,
a:la:yo: do:mo: imilise doma:ib.’

⁶ Tamin amilo: do:mo: a:la: elen a:no:
ta:ta:ga:, o:go: a:la:yo: do:mo: imilise fa:la:dowab.
A:la:fo:ko:lo: Godeya:lo: a:la: ida:nido: kudu alifa:
a:no: kaluwa:yo: mada gedea:so:bo!”

⁷ Fa:lisi kalu iliyo: Ya:su emo:wo: a:la:dabu
ba:ba:, “A:la:go:ko:lo: Mo:sa:sa: ele nimo:lo: dimi
a:na sa:lakiyo:, ‘Kalu eyo: ga dio: ta:fa:nikiyo:,
mo:fo:so: sa:sa:la:sa:ga: gamo: dimiaki, e dugu-
lakiyo: o:li iliga:tab’ a:la:do: sa:sa:lo: a:no: mo:wo:
ha:?”

⁸ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Gio:
a:la:iyabiki, Mo:sa:s eyo: gio: gayo: ta:fa:no:wo:
o:lika: a:la:bo: a:na saefa:. Ko:sega taminde amio:
man wengo:wo: mada aundo:ma elen.

⁹ Niyo: towo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Kalu abeyo:
ingayo: uwo: mano: mo:dimido: ko:sega, kalu
a:ma:yo: ga a:no: ta:ta:sa:ga:, ga ko:li nowo: ko:lo:
dialega, kalu a:ma: eneno: uwo: man dimidaki-
gab.”

¹⁰ Tili wida:sen kalu iliyo: to a:no:
da:da:sa:ga:yo:, iliyo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:.
“Kaluwo: gayo: dia:sa:ga:lo: dowan man o:leo:ngo:
dowalega, niliyo: ga dia:no:wo: ka ta:fa:niki.”

¹¹ Ko:sega Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “To
gilo: dimidama:no: sa:lab a:no:, kalu nolba:yo:
kudu ha:na:no:wo: mo:dimidama:no: dowab.
Ko:sega man a:no: ko:lo: kudu ha:na:no:wo:, Gode
eyo: kalu nolbo:wo: halaido:wo: dimi ko:lo:lab.

¹² Kalu sa:le gayo: mo:diab a:no:, i amio: mo:wo:

ko:li ko:lilo: da:lab. Kalu nolo: ho:len anowa: ilo: sa:la:liab amio:, do:mo:wo: mogago: ko:lo: iyo: gayo: mo:dia:no: dowab. A:la:ta:ga: kalu nolo: kalu noma:yo: i towo: dugu ko:lo:, iyo: gayo: mo:dian. A:la:ta:ga: kalu nolo: Godeya: ene nanogde a:no:leko: dia:no: asulakiyo:, iyo: gayo: mo:diaki kata:fo:. Kalu abeyo: to we o:li kudu ha:naki, dia:no: dowalega, e o:li dia:ib.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

So:wagalino: Ya:sulo:wa tililia:mio:

Mak 10.13-16, Luk 18.15-17

¹³ Ho:len a:namio: kaluka:isale iliyo: Ya:suwa: ene dagiyo: ili so:wagalino: golofoli:liki dulugu sama:ki, so:wagalin a:no: elo:wa tililia:ga: ya:sio:. Tili wida:sen kalu iliyo: kaluka:isale imo:wo: gadi sio:.

¹⁴ Ko:sega Ya:su eyo: a:la:sio:, “Giliyo: so:wagalin ko, nelo:wa mena:ki ta:foma. Giliyo: iyo: mada ka:la:so:bo. Mo:wo: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no:, kaluka:isaleyo: so:wagalin we o:ngo: dowab a:ma:no: ko:lo:lab.”

¹⁵ A:la:sa:la:sa:ga: Ya:suwa: ene dagiyo: so:wagalina gola:sa:ga:yo:, i a:no: ta:ta:ga: e ane.

Kalu moleyo: modo:lo: delen a:no: Ya:sulo:wa mio:

Mak 10.17-31, Luk 18.18-30

¹⁶ Kalu nowo: Ya:sulo:wa ya:sa:ga:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Widan kalu, nilo: mela:no: mela:no: dia:no: a:no:, man nafayo: o:bo:ngo: dimidali dia:no:wa:le?”

17 Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Giyo: ‘man nafaleyo: o:ba:le’ a:la:do: dabu ba:ba: ko nemo:wo: wangabiki dabu ba:daya? Nafale a:labo:, imilise ko:lo:lab. Ko:sega ge mela:no: mela:no: a:no: dia:no: asulalega, ge Godeya: eleyo: mada kudu ha:na:bi.”

18 A:la:sa:labiki kalu a:ma:yo: Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Gilo: eleka: a:la:do: sa:lab ko ho:bo:ko:ma:le?” Ya:suwa: a:ma:la: sa:lakiyo:, “Kaluwo: sana sowa:so:bo. Uwo:wo: dia:so:bo. Afayo: dia:so:bo. Diga:li sa:la:so:bo.”

19 Gio: go:lo: go:wo: alano: o:m a:la:asulaki, ili ha:ga dowa:lubi. A:la:ta:ga: gio: go:no:n asulan o:leaumbo:, giasi kaluka:isale nolo:lo: a:la:asulaki ha:fo:wo: disa:la:lubi.”

20 Kalu a:ma:yo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Niyo: ele we tambo kudu ha:na:sen ko:lo:, nilo: man o:dimidama:no:wo: o:bo:mo:lo:bo:?”

21 Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ge ko:lo: mada ego:le doma:no: asulalega, ge ha:na:sa:ga: kelego: go:no:ndo:wo: tambo kililia:sa:ga:, mole a:namilo: diab a:no:, giyo: mada wa:feyo: kalumo: dimea:bi. Giyo: ko:lo: a:la:dimidalikiyo:, kelego: nafale gilo:wo: Hebene a:namio: doma:ib. A:la:dimida:sa:ga:yo: ge ne a:na kudu mena.”

22 Kalu a:ma:yo: kelego:wo: modo: delen ko:lo:, to a:no: da:da:sa:ga:yo:, asulo: elo:wo: hida:liabiki ane.

23 A:la:ta:ga: Ya:suwa: enedo: tili wida:sen kalu imo:wo: towo: a:la:sio:, “Niyo: to we hendele gimo: sa:ma:nigo:l. Kalu kelego:wo: modo:lo:

da:lab a:no:, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man us a:na tina:no:wo:, mada halaido: doma:ib.

²⁴ Niyo: to we wa:ka gimo:wo: a:so:lo:l. No: alan nowo: ene wiyo: ka:mol ko:lo:, e helebeso:gdo: du-bian ho:la:su a:namio: o:lika tina:iba:le? A:la:do: mo:tinan aumbo:, kalu kelego:wo: modo:lo: da:lab a:no: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man us a:na tina:no:wo:, mada halaido:le doma:ib.”

²⁵ Tili wida:sen kalu iyo: to a:no: da:da:sa:ga: iligaki molo asulo: ko:lo:, iliyo: towo: a:la:sio:, “O:leo:ngo:lalega, mela:no: mela:no: a:no: abe dia:iba:le?”

²⁶ Ko:sega Ya:su eyo: iyo: tiginini ba:da:sa:ga:yo: towo: a:la:sio:, “Kaluwa:yo: mada mo:ililo:. Ko:sega Gode eyo: kelego: tambowo: o:li dimida:sen.”

²⁷ Ya:su eyo: towo: a:la:sa:labikiyo:, Bida eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Asuluma! Nio: kelego:wo: tambo ta:ta:sa:ga:, ge ko:lo: kudu yo:l. A:la:fo:ko:lo: niliyo: kelego:wo: o:b dia:no:wa:le?”

²⁸ Ya:su eyo: towo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: to we gimo:wo: hendele so:lo:l. Henfelo: we tambo ho:gile fa:la:dowalikiyo:, Kalule Dowo: e wi alano: dia:sa:ga:, halaido: alan enedo:ma:lo: bo:fo:lab a:namio:, kalu nelo: kudu ya:len gio:lo: bo:fo:mela:no: halaido:wo: dia:sa:ga:, Isolael so:lo: kugula:fo: a:no:, mada gili bo:fo:mela:ib.

²⁹ Kaluka:isale abeyo: ni wiya doma:no: asulalikiyo:, ene ayo:, aowo:, adowo:, iyayo:, anowo:, so:wagalino:, a:la:ta:ga: ene heno: ka ta:ta:ga:lo: ha:nab i a:ma:yo:, mewa:lo: do:la:lowo:wo: do:la:fo: ko:lo: dia:ib. A:la:ta:ga:

iyo: mela:no: mela:no: nafa a:no: mada dia:ib.

³⁰ Ko:sega kaluka:isale nol o:gdo: tamin amilo: a:lab a:no:, tifa doma:ib. A:la:ta:ga: kalu nol o:gdo: tifamilo: a:lab a:no:, iyo: tamina mada doma:ib.”

20

Egelo: amilo: nanog kaluwa bale sio:

¹ Ya:su eyo: to heb a:kudu sa:lakiyo: a:la:sio:, “Niyo: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no: widakiyo:, bale sio: we ko:lo: sa:ma:nigo:l. Hendo: biso: kalu imilig noma:yo: kea:fole ha:na:sa:ga:yo:, nanog dia:no: kaluwo: ene wain egelo: a:na dima:ki kelema:ni ane.

² Nanogdo: dia:no: kaluwo: ba:da:sa:ga:, i kililia:no:wo: silba mole imilise a:ma: kililia:no: a:la:bo: i o:lia: saeta:sa:ga:yo:, iyo: ene egelo:wa nanog dima:ki iliga:fo:.

³ Ofa:siyo: agado:wa dowabiki, hendo: biso: kalu e ma:no:lo: kililia:sen hen a:na ha:na:sa:ga:yo:, kalu nolo: ba madali kagafo:lana ba:ba:.

⁴ Eyo: imo:wo: a:la:sio:, ‘Gio:lo: ha:na:sa:ga:, nanogo: ni wain egelo: a:na dialikiyo:, niyo: nanog gililo: di a:no: digale kililia:no:.’

⁵ A:la:fo:ko:lo: kalu iyo:lo: nanog dia:ni ane. Ofa:siyo: disi dowabiki, hendo: biso: kaluwo: ma:no:lo: kililia:sen hen a:na ha:na:sa:ga:yo:, eyo: tamin amilo: dimida:sen o:leau wa:ka dimido:. A:la:ta:ga: ofa:siyo: asola dowabikiyo:lo:, eyo: wa:ka a:la:ka dimido:.

⁶ Ga:lo ofa:siyo: biya dowabiki, e ha:nakiyo:, kalu nolo: madali kagafo:lana ba:ba: ko:lo:, eyo:

imo:wo: a:la:dabu ba:ba;, ‘Gio: o:g ho:len we-namio: madali wilo: kagafo:leyo: mo:wo: ha?’

⁷ Iliyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, ‘Kalu imilig noma:yo: nanogo: nimo:wo: mo:dimi.’ A:la:sa:labiki biso: kaluwa:yo: imo:wo: a:la:sio:, ‘Gio:lo: ni wain egelo:wa dia:ni hamana,’ a:la:sio:.

⁸ Ga:lo dowabikiyo:, hendo: biso: kalu a:ma:yo:, ene nanog diabdo: bo:fo:lowan kalu emo: sa:lakiyo:, ‘Giyο: nanogdo: dian kaluwo: tambo ho:ida:sa:ga:, moleyo: inibo: dimina. Giyo: tifamilo: mio: a:na mo:mo:da kililia:i ya:la:ga:, ami tamin amilo: mio: i a:no: edaki kililia:bi.’

⁹ A:la:go:ko:lo: kalu ofa:siyo: bi amilo: mo:mo:do: iyo:, silba moleyo: imilig, imilig, a:la: di.

¹⁰ Kililia:i ya:la:ga:yo:, tamin amilo: nanogdo: mo:mo:do: kalu iyo: tifa yakiyo:, iliyo: moleyo: modo: ko:lo: dia:nigo:l a:la:asulo:. Ko:sega a:la:ba, iliyo:lo: silba mole imilig, imilig a:la:ka dia:i ane.

¹¹ Iliyo: mole enedo: di a:no: ba:da:sa:ga:yo:, hendo: biso:mo:wo: mo:beakiyo: a:la:sio:,

¹² ‘Nio: kea:fole a:la:ta:ga: nanogo: dia:i mio: a:namio:, ofa:yo: nio: halaido: sa:ndaki, odo: ba:ba:. A:la:ta:ga: kalu tif amilo: mio: i a:no:, nanogo: ofa:si imilise ami di ko:sega giyo: nimo:lo: kilili o:leau, imo:wo:lo: a:la:ka kilili.’

¹³ Hendo: biso: kalu eyo: to a:no: da:da:sa:ga:yo:, nanogdo: dian kalu nowo:mbo:wo: a:la:sio:, ‘Ne mili, niyo: gemo:wo: halayo: mo:dimido:. Tamin amio: naino: silba mole imilig dia:no: a:la:liki da:fe sio: a:no: hendeleya:le?’

¹⁴ Giyo: mole gemo:lo: kilili a:no: dia:sa:ga:

hamana. Niyo: gemo:lo: kilili o:leaumbo:, kalu tif amilo: mio: o:mo:wo:lo: imilo: kililia:no: asulab.

¹⁵ A:no: kelego: na:no: ko:lo:, niyo: no:no:ndo: asulab o:leaumbo: kudu ha:naki, o:li aloba:ma:no:wa:le? Niyo: kelego: no:no:ndo:wo: mo:kanulaki, kalu nolbo:wo: sagala:li sa:ga:sen ko:lo:, ge a:na mo:beaya?’

¹⁶ O:leauka kaluka:isale o:gdo: tifamilo: a:lab a:no: tamina doma:ib. A:la:ta:ga: kaluka:isale o:gdo: tamin amilo: a:lab a:no: tifa doma:ib.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

Ya:su e sowa:sa:ga:lo: dasima:no: a:no: ko:lo: wa:ka sio:

Mak 10.32-34, Luk 18.31-34

¹⁷ Ya:suwo: Ya:lusalem halona ha:na:no: ha:nakiyo:, eyo: enedo: tili wida:sen kalu kugula:fo: a:no:leko: tog anidoba:da: tililia:ga:, eyo: imo:wo: a:la:sio:,

¹⁸ “Gio: dabuma. O:go: nio: Ya:lusalem halona ho:no:l ko:lo:, kalu noma:yo: Kalule Dowo:wo: bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: elelo: wida:sen kalu i o:lia:mo:wo: gasi mea:ib. A:la:ta:ga: iliyo: e mo:walila:sa:ga:yo:, sana soma:no: a:la:liki towo: saefa:ib.

¹⁹ Iliyo: e ha:la: kalumo:wo: gasi mealikiyo:, kalu i a:ma:yo: e dio:ge sa:laki, meya: yame tandeakiyo:, i malan amio: a:na alu alifa:ib. A:la:ta:ga: ho:len asol dowalikiyo:, e a:ma:la: a:dasi alifa:ib.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

Sa:ba:diya: inso: a:la:yo: wi alano: dima:ki dabu ba:ba:

Mak 10.35-45

²⁰ O:g a:namio: Sa:ba:diya: ingaya:yo: ene kalu so:wa a:la:yo: tililia:ga:, Ya:sulo:wa mio: ko:lo:, eyo: Ya:sumo:wo: kelego: imilig nowo: dabu ba:ba:nikiyo:, elo:wa gulalu misa:fu asifo:

²¹ A:la:gabiki Ya:su eyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Ge o:b asulakigaya?” A:la:dabu ba:dabikiyo:, ga a:ma:yo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Ni so:wa a:la: we gilo: bo:fo:mela:no: hen a:namio:, nowo: dagi ililib doba:da: a:la:ta:ga: nowo: dagi fo:fo:dolo doba:da: a:na siliki bo:fo:melea:ki ta:ta:bi a:la:asulo:.”

²² Ya:su eyo: to a:no: da:dakiyo:, a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Gililo: nemo:lo: dabu ba:dab we, gio: a:no: mo:dinafa fanda asulo: ko:lo:lab. Nilo: hida:yo: dia:nigo:l a:no:, ho:n halo: dia:sa:ga:lo: nan o:leo:ngo: ko:lo: ga:ino:lo: a:no: o:li ma:no:wa:le?” A:la:ma: Ya:sumo: sa:lakiyo:, “Naino: o:li ma:no:.”

²³ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:la:mo:wo: a:la:sio:, “Hendele, ho:n halo: nilo: ma:nigo:l a:no: ga:go:lo: ma:ib. Ko:sega ni dagi ililib doba:da:lo: mesa:no:wo: a:la:ta:ga: dagi fo:fo:dolo doba:da:lo: mesa:no: a:no: niyo: mo:da:fema:no: dowo:. Dowa:lo: kalu wema: dia:ib a:la:likilo: da:fefa: a:lab a:ma: dia:ib.”

²⁴ Ya:suwa:yo: a:la:sa:labikiyo:, tili wida:sen kalu do:la:fo: iliyo:, ao a:la:ma:lo: Ya:sumo:lo: to dabu ba:dab a:no: da:da:sa:ga:yo:, iliyo: a:la:mo:wo: mo:bea:sa:ga: gadio:.

²⁵ Ko:sega Ya:su eyo: iyo: tambo kegenelia:sa:ga: imo:wo: a:la:sio:, “Yu kaluma us a:namio: misa: kalu alan iliyo: kaluka:isaleyoy: dibodaki wa:la: sa:nda:sen. A:la:ta:ga: kalu alan ililo:ma:yo: mada halaido: bo:fo:lowan. Gio: a:no: o:ma fanda ba:ba:.

²⁶ Ko:sega gi usamio: man wengo:wo: mada dowo:so:bo. Kalu abeyo: e gi usamio: kalu alan doma:no: asulalikiyo:, e gilo: asuwa:fa:no: kalu ko:le dowo:lubi.

²⁷ A:la:ta:ga: kalu abeyo:, e tamina doma:no: asulalikiyo:, e gili madali nanog dian kalu dowo:bi.

²⁸ Nilo: gimo:lo: so:lo:l o:leau, Kalule Dowo: eyo:lo: a:la:dimido:. E mio: we, kaluwa:yo: e ko:lo: asuwa:foma:ki mio:ma. Ko:sega eyo: kaluka:isale modo:wo: asuwa:fa:ni mio:. A:la:ta:ga: eyo: ene mela:no:wo: walaki, ili mogago: a:ma: wa:lo: e diakiyo:, iyo: sili alifa:ni mio:.”

Ya:su eyo: siyo: ko:n kalu a:la:yo: falelo:

Mak 10.46-52, Luk 18.35-43

²⁹ Ya:su o:lia: enedo: tiliwida:sen kalu o:lia:yo:, Ya:liko amisa:no: ta:ta:sa:ga: ha:nabikiyo:, kaluka:isale modo:wo: Ya:su e ko:lo: kudu ane.

³⁰ Siyo: ko:n kalu a:la: nowo: tog aniba silikiyo:, Ya:suwo: tiginima:ni yab a:la:do: sa:lab a:no: da:da:sa:ga:yo:, a:la:ma:yo: halaido: ho:idakiyo:, “Kalu Alan, Da:ibida: inso:, giyo: na:no: mada nofolo:sa:ga:, asuwa:foma!”

³¹ Kaluka:isale kegeo: iliyo: a:la:ma:lo: ho:idab a:no: da:da:sa:ga:yo:, a:la:mo:wo: halale tandeaki, “Ga:go: tola:so:bo!” Ko:sega a:la:ma:yo: halale

a:ho:ida:kiyo:, “Kalu Alan Da:ibida: inso:, giyo: na:no: mada nofolo:sa:ga: asuwa:foma!”

³² Ya:suwo: ha:na:lenu: a:na kagatakiyo:, a:la:yo: ho:ida:sa:ga: a:la:sio:, “Niyo: ga:gbo:wo: waga dimidama:ki asulaya?”

³³ A:la:ma: a:ma:la: sa:lakiyo:, “Kalu Alan, giyo: nanin siyo: fage alifoma:ki asulo:l.”

³⁴ Ya:su eyo: a:la:yo: mada nofolakiyo:, ene dagiya:yo: a:la:ma: siya golabikiyo:, wigibole a:naka a:la:ma: siyo: o:li fagela:sa:ga: ba:ba: ko:lo:, a:la:yo: Ya:suwo: a:na kudu ane.

21

Ya:suwo: misa: kalu o:ngo: dota:ga:, Ya:lusalem a:na tiane

Mak 11.1-11, Luk 19.28-40, Yo:n 12.12-19

¹⁻² Ya:su o:lia: enedo: tili wida:sen kalu o:lia:yo: Ya:lusalemo: ko:na:ma fa:la:doma:nikiyo:, iyo: O:lif misio:lo: a:lab anib a:namilo: Befage amisa:n a:na fa:la:dowo:. A:la:ta:ga: Ya:su eyo: tili wida:sen kalu a:la: nowo: tamina hamana:ki iliga:fa:nikiyo:, a:la:mo:wo: a:la:sio:, “Ga:go: tamina ha:na:sa:ga:, amisa:n ga:gdo: ha:na:no: doba:da: a:na ti ha:nakiyo:, wigibole a:namio: gaino: donkiyo:, ene inso: kalofu o:lia: elen ko:lo:, galo alifo:lenu ba:ba:ib. Gaino: a:la: a:no: fagela:sa:ga:yo:, a:la:ka nelo:wa tililia: ya:bi.

³ Kalu noma:yo: ga:gbo:wo: dabu ba:dalega, gaino: towo: emo:wo: a:la:sa:la:bi, ‘Kalu Alana:yo: donki a:la: we nanog dia:no:wo: dowab.’ A:la:sa:labiki eyo: donki a:la: a:no: bo:bo:ge iliga:fa:ib.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

⁴ Dimido: fa:la:dowab wema:yo:, Godeya: tolo: dinali sa:lan kalu eya a:la:ta:ga:lo: to sio: a:no: ko:lo: ilili alitakigab. Godeya: tolo: dinali sa:lan kaluwa:yo: a:la:sio:,

⁵ “Saion amisa:n kaluka:isalemo:wo: to we a:la:sama.

‘Bo:ba, misa: kalu ginido:wo: o:go: gilo:wa yab.

E enena:ma:la:yo: ha:ga dowaki, donki wa:la asita:ga: a:na yab.

E donki kalofa wa:la asita:ga: yab.’”

⁶ Tili wida:sen kalu a:la: a:no: ha:na:sa:ga:, Ya:suwa:lo: a:la:mo:lo: to sio: au dimido:.

⁷ A:la:ma:yo: donki o:lia: ene inso: kalofa o:lia:yo: Ya:sulo:wa tililia: ya:sa:ga:, so:g a:la:ma:lo: wa:l amilo: sa:ga:lan a:no: donki a:la:ma: fa:sa: wa:la fele alitabiki, Ya:suwo: a:na asifo:.

⁸ Kalu kegeo: nolba:yo: ini so:g wa:l amilo: sa:ga:lan a:no: elo: yab tog a:na fela:i ane. A:la:ta:ga: nolba:yo: wani fo:so: gegedelia:sa:ga: toga fela:i ane.

⁹ Kaluka:isale modo: Ya:su o:lia:lo: ha:nab a:no:, nolo: tamina a:la:ta:ga:, nolo: tifa ha:nakiyo:, iliyo: Ya:suwo: wabudaki, a:la: ho:le sio:,

“Da:ibida: inso:mo:wo: mada sagalema:niki.

Kalu we, Gode Alana: wiya a:la:ta:ga: mio: ko:lo:, niliyo: sagala:liki, Godemo: mada o:m a:la:so:lo:l.

Gode Iwalulo: A:lab a:no: wabuluma:niki.”

¹⁰ Iyo: ha:na:sa:ga:, Ya:suwo: Ya:lusalem usa tin-abikiyo:, amisa:n kaluka:isaleyo: tambo iligakiyo:, a:la:dabu kedo:, “Kalu we hendele mada o:ba:le?”

11 Kaluka:isale Ya:su o:lia:lo: mio: i a:ma: sa:lakiyo:, “Kalu we Ya:su. E Godeya: tolo: dinali sa:lan kalu nowo: e ko:lo:, Ga:lili hen ami Nasala:t amisa:na a:la:ta:ga: mio:,” a:la:sio:.

Ya:su eyo: Godeya: ayamilo: kelego:lo: kililia:lenu: o:luso:no:

Mak 11.15-19, Luk 19.45-48, Yo:n 2.13-22

12 Ya:su e Godeya: Malilo: Alo: a:lab amilo: ilif tolo: us a:na ti ha:na:ga:yo:, kaluka:isale kelego:lo: kililia:likilo: sen a:no: tambo ha:la:ya o:luga:felo:. Kalu nolba:yo: hen nowa a:la:ta:ga:lo: mole dia:mio: a:no: Yu mole a:nodo dia:len ko:lo:, i fofodo: ilido:wo: Ya:su eyo: nodolia:ga: buluga:felo:. A:la:ta:ga: kaluwa: o:ba:lo: kililia:likilo: i fofodo: ta:sen a:no:lo: nodolia:ga: buluga:felo:.

13 Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Tamin amio: Godeya: bugo: amio: a:la:sa:sa:lo: ko:lo: da:lab, ‘Ni a we nemo:lo: dulugu sa:la:mela:no: a a:la:sa:ma:ib.’ Ko:sega giliyo: a we afalo: dian kaluwa: a o:ngo: dimidakigab,” a:la:sio:.

14 Ya:suwo: Godeya: Malilo: A baya a:labikiyo:, siyo: ko:no: a:la:ta:ga: gido:fo:wo: mogago:wo: elo:wa ya:siabiki, eyo: iyo: a:na falele alifelo:.

15 Ko:sega bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia:, elelo: wida:sen kalu i o:lia:ma:yo:, Ya:suwa:lo: mo:lo: ha:na:no: dimida:lab a:no: ba:dakiyo: mo:beab. A:la:ta:ga: Godeya: Malilo: Abayamio: so:wagalin ili sa:lakilo:, “Da:ibida: inso: we niliyo: wabuluma:niki!” a:la:do: sa:lab a:no: da:dakiyo:, iliyo: mada mo:beo:.

16 Iliyo: Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:,
 “So:wagalina:lo: to sa:la:lab a:no: ge dabuwa:le?”
 A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:ma:la: sa:lakiyo:, “A:
 ne dabu. Gio: Godeya: to we mo:agela:sena:le?
 Gisalo bugo: amio: a:la:sa:sa:lo:,
 “‘Gode giyo:, so:wa tuo:lun o:lia: so:wa bolo:
 mea:sen o:lia:ma:yo:

Ge ko:lo: wabuluma:ki dimidaitaki ta:fo:.’”
 17 A:la:sa:la:sa:ga:yo: Ya:su eyo: iyo: ta:ta:ga:,
 Ya:lusalem amisa:n ha:la:ya handalota:ga:yo:,
 Ba:tani amisa:n a:na ha:na:sa:ga:, nuluwo: e a:na
 dowo:.

*Tilidabu iliki Godemo: dulugu sa:ma:no: mano:
 wido:*

Mak 11.12-14,20-24

18 Ya:suwo: kea:fole a:ma:la: Ya:lusalem
 amisa:na ha:na:ni ane amio:, e maiyo:wo: a:na
 dowo:.

19 Eyo: alona: iyo: tog aniba eleno:lo:biki
 ba:da:sa:ga:, a:na ane ko:sega, fowo: mo:hedaki,
 i fo:sde elena ba:ba:. A:la:go:ko:lo: eyo: alona:
 imo: sa:lakiyo:, “Ge wa:kabiyo: fowo: mada
 mo:helema:ib.” A:la:sa:labikiyo: wigibole a:naka
 alona: iyo: a:na ulula:li.

20 Tili wida:sen kalu iyo: dimidab a:no: ba:da:ga:
 iligakiyo: towo: a:la:nenelo:, “Alona: i ko:lo:
 bo:bo:gedo: ulula:liab we wangabiki gaba:le?”

21 Ya:su eyo: imo:wo: a:ma:la: a:la:sio:,
 “Niyo: gimo:wo: to hendele sa:ma:nigo:l. Gio:
 asulo: a:la:yo: mo:dowaki, tilidabuwo: hendele
 dowalega, nilo: alona: i amilo: dimido:l we

aumbo:, giliyo:lo: a:la:ka dimidama:ib. Ko:sega imilise a:no: ko:mba. Giliyo: misio: wemo: sa:lakiyo:, ‘Ge go:no:na:ma:la:yo: duda:sa:ga:, so:lu ho:na ti hamana’ a:la:sa:lalikiyo:, gililo: sa:lab a:no: a:la:ka fa:la:doma:ib.

²² Gio: tilidabuwo: dowalega, gililo: Godemo:lo: dulugu sa:lakilo: dabu ba:dab a:no:, Gode eyo: dimidama:ib.”

*Ya:su e wi alano: abe dimiya:le a:la:dabu kedo:
Mak 11.27-33, Luk 10.1-8*

²³ Ya:suwo: Godeya: Malilo: A tolo: us a:na tina:sa:ga:, eyo: kaluka:isalemo: wida:labikiyo:, bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Yu ko:go:dego: kalu i o:lia:yo: elo:wa ya:sa:ga:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Nanog gilo: dimidab we, abe wiya iliki dimidaya? Ge nanogo: we dima:kiyo: abe da:feabeyo:?”

²⁴ Ya:su eyo: to ililo: sa:lab a:no: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Niyo:lo: to nowo: gimo:wo: dabu ba:ba:nigo:l. Giliyo: ko:lo: a:ma:la:yo: nemo:wo: sa:lalega, nanog we nemo: dima:kilo: da:feyo: a:no:lo: gimo:wo: sa:ma:nigo:l.

²⁵ Yo:na:lo: ho:n amilo: to:lola:len man a:no:, eyo: o:ba a:la:ta:ga: diya:le? A:no: Hebene a:la:ta:ga: mio:wa:le, mo: kaluwa a:la:ta:ga: fa:la:dowo:wa:le?” Ya:su eyo: a:la:sa:labiki, iliyo: a:ma:la:bo: waga sa:ma:no:wa:le a:la:liki egele nenelakiyo: a:la:sio:, “Niliyo: ‘Man a:no: Hebene a:la:ta:ga: mio:’ a:la:sa:lalega, Ya:su eyo: nimo:wo: a:la:dabu ba:ba:ib, ‘Gio: e amio: waga mo:tili dabuwo:?’ a:la:sa:ma:ib.

²⁶ Ko:sega kaluka:isale tambowo: Yo:n e dinali sa:lan kalu a:la:bo: tili asulufo:lab. A:la:fo:ko:lo: niliyo:, ‘Man a:no: kaluwa a:la:ta:ga: fa:la:dowo:’ a:la:bo: sa:lalega, kaluka:isaleya:yo: gadima:ib ko:lo:, niliyo: a:la:sa:ma:no:wo: tagilab.”

²⁷ A:la:fo:ko:lo: iliyo: Ya:sumo:wo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Nio: babalab.” A:la:sa:labikiyo: Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “A:la:galega, niyo:lo: nanog we nemo: dima:kilo: da:feyo: a:no: gimo:wo: mo:sa:ma:no:.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

To sa:lab kudu ha:nan mana bale sio:

²⁸ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Giliyo: waga asulaya:le? Kalu noma:yo: so:wayo: a:la: ko:lo: elen. Kalu a:no: ene so:wa wa:la:bdo:wa ha:na:sa:ga:yo:, emo:wo: a:la:sio:, ‘Ni so:wa, o:go: ge ha:na:sa:ga: nanogo: wain egelo:wa dia:ni hamana.’

²⁹ A:la:sa:labiki, so:wa a:ma:yo: a:ma:la: sa:lakiyo:, ‘Ne mo:beab,’ a:la:sio:. Ko:sega tif amio: e asulo:wo: a:dia:sa:ga:, nanogo: a:na dia:ni ane.

³⁰ A:la:ta:ga: iyayo: so:wa enedo: nolo:wa ha:na:sa:ga:, wa:la:bo:lo: to sio: o:leau ka sio:. So:wa a:ma:yo: a:ma:la: sa:lakiyo:, ‘A: dowa, ne ha:na:no:,’ a:la:sio: ko:sega e mo:ane.

³¹ A:la:fo:ko:lo: so:wa a:la: a:ma:yo: iyaya:lo: asulab aundo: kudu aneyo: o:ba:le?” Iliyo:, “So:wa wa:la:b.” A:la:sa:labiki Ya:su eyo: imo:wo: a:ma:la: sa:laki, “Niyo: gimo:wo: to hendele sa:ma:nigo:l. Takis molelo: dian kalu o:lia: uwo:lo: dian ga o:lia:ma:yo: gio: tiginita:ga:, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man us a:namio: i ko:le tiha:nab.

³² Mo:wo: we, ho:n amilo: to:lolan kalu Yo:n e, gilo: amio: fa:la:dowakiyo:, tog digalo:leyo: gimo:wo: wido: ko:sega, gio: e amio: mo:tilidabu. Ko:sega takis molelo: dia:sen kalu o:lia: uwo:lo: dia:sen ga o:lia:yo: e amio: tilidabu. A:la:ta:ga: tilidabu ilido:wo: gio: ba:ba: ko:sega, asulo: gililo:wo: mo:nodolaki, e amio: mo:tilidabu.”

Ya:su eyo: e sa:ndakilo: dikidima:ibo: ko:lo: bale sio:

Mak 12.1-12, Luk 20.9-19

³³ Ya:su eyo: towo: a:la:wido:, “Gio: bale sio: to nowo: dabuma. Hendo: biso: kalu noma:yo: waina: fowo: gela:sa:ga:yo:, ilifo: tolofa:. Egelo: us a:namio:, fowo: basia:sa:ga:lo: wain ho:ndo: guma:no: ho:wo: nanala:sa:ga:yo:, wain egelo: o:lo: bo:fo:likilo: mesa:no: ayo: iwalu dialifa:. A:la:ta:ga: eyo: egelo: a:no: ko:lo: kalu nolbo: ene wiya iliki bo:fo:melea:ki, ili dagiya dia:ta:sa:ga:, hendo: biso: kalu a:no: hen nowa ko:na: ane.

³⁴ Waina: folo: tuma:no: ho:lono: ko:na:ma fa:la:dowabikiyo:, hendo: biso: kalu eyo: ene nanogdo: dian kalu nolo: waina: fo tola:sa:ga:lo: difa:, heb a:no: dia:ni hamana:ki iliga:felo:.

³⁵ Nanogdo: dian kaluwo: a:na fa:la:dowo: ko:sega, egelo:lo: bo:fo:len kalu iliyo: kalu i a:no: ta:lia:sa:ga:, nowo: yame tandeki, nowo: sana sowaki a:la:ta:ga: nowo: uwa: agodaki a:la:dimido:.

³⁶ A:la:go:ko:lo: hendo: biso: kaluwa:yo: nanogdo: dian kalu nolo: ilo: a:na iliga:fo:. Eyo: kalu mada modo: nolo: a: iliga:takiyo:, tamin

amilo: elo: iliga:fo: a:no: a:ma: tinio:. Ko:sega egelo:lo: bo:fo:len kalu iliyo: man tamin amilo: dimido: o:leaumbo: imo:wo:lo: a:la:ka dimido:.

³⁷ Edakiyo: hendo: biso: kaluwa: ene so:waleyo: ilo: a:na iliga:fo:. Eyo: a:la:asulo:, ‘Iliyo: ni so:waya: towo: hendele da:ba:ib,’ a:la:asulaki iliga:fo:.

³⁸ Ko:sega egelo:lo: bo:fo:len kalu iliyo: so:wa ko:lo: yabo: ba:da:sa:ga:yo:, egele nenelakiyo: a:la:sio:, ‘Ene so:wa imilig yab wema:yo:, iyayo: sowalikiyo: dabuno: e tambo dia:ib. Hen elo: a:no: nili dia:nikiyo:, niliyo: e sana soma:niki,’ a:la:sio:.

³⁹ A:la:go:ko:lo: iliyo: e ta:lia:sa:ga:yo:, egelo: ha:la:ya susululia: ha:na:sa:ga: ami a:na sana SOWO:.

⁴⁰ Giliyo: waga asulaya? Tif amio: hendo: biso: kalu e ya:ga:yo:, egelo:lo: bo:fo:len kalu imo:wo: mano: waga dimidama:iba:le?”

⁴¹ Iliyo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Eyo: kalu mogago: i a:no: mada mogagila:ma:ib. A:la:ta:ga: wain egelo: we eyo: kalu ko:li nolbo: bo:fo:melea:ki dimia:ib ko:lo:, folo: tulab ho:len a:namio:, kalu i a:ma:yo: fo a:no: aloba:da:sa:ga: heb elo: dia:no: aumbo: emo: dimea:ib.”

⁴² Iliyo: a:la:sa:labiki, Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio: Godeya: ene bugo: amilo: to da:lab a:no: mo:agela:sena:le? To we o:leo:ngo:,

“‘U ko:lo: alo: dian ililo: mo:beakilo: sandifo: a:no:,

o:go: ayo: halaido: dofo:melea:kilo: u wa:la:b ko:lo: fa:la:dowo:wo: o:m.

Alana: ene dimida:sa:ga: fa:la:do alifa: ko:lo:,

niliyo: a:no: mada nafale ba:ba:’

⁴³ A:la:fo:ko:lo: niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Gode eyo: enedo: bo:fo:mela:no: hen ko:lo: gili dagi amilo: da:lab a:no: dila:sa:ga:yo:, kaluka:isale fo nafalo: hele alita:sen imo: dimea:ib.

⁴⁴ Kaluka:isale o:ba:le u a:na ifikidakilo: u wa:l amilo: tulu alilab a:no: e kiyoy: go:go:bela:ma:ib. A:la:ta:ga: kaluka:isale o:ba:le u we tinda:ga: e wa:la ti alilalikiyo:, u a:ma:yo: e tambo mula:la:ma:ib.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

⁴⁵ Bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Fa:lisi kalu i o:lia:ma:yo:, bale sio: a:no: da:dakiyo:, Ya:su eyo: iyo: ko:lo: sa:lab a:la:asulo:.

⁴⁶ A:la:go:ko:lo: iliyo: Ya:suwo: ta:lia:no: asulo: ko:sega, kaluka:isale kegeo: a:no: ko:lo: tagilaki mo:ta:li. Mo:wo: kaluka:isale a:ma:yo: Ya:su e Godeya:lo: tolo: dinali sa:lan kalu a:la:asulo:.

22

Ga tililiakilo: ma:no: ma:no:wa bale sio:

Luk 14.15-24

¹ Ya:su eyo: kaluka:isalemo: wa:ka bale sa:lakiyo: a:la:sio:.

² “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no:, we o:ngo: dowab ko:lo: bale sa:ma:nigo:l. Misa: kalu alan nowo: elen ko:lo:, eyo: so:waya:lo: ga tilili alitakilo: ma:no: ma:no:wo: dimidaefa:.

³ Ho:lenu: fa:la:dowabikiyo:, kaluka:isale tamin amilo: saga:ifelo: i a:no: mena:ki, ene nanogdo: dian kaluwo: sa:ma:ni hamana:ki iliga:fo:. Ko:sega kaluka:isale iyo: mo:mia:no: asulo:.

⁴ A:la:gabiki eyo: ene nanogdo: dian kalu nolo: wa:ka iliga:fa:nikiyo:, imo:wo: a:la:sio:,

‘Gio: kaluka:isale tamin amilo: saga:ifelo: ilo: a:na ha:na:sa:ga:yo:, imo:wo: a:la:sa:la:be, “Niyo: ma:no: ma:no: kelego:wo: tambo dimidalia:ga: difa:. Niyo: kao o:lia: kao kalofo o:lia:yo: yasala:sa:ga:, o:ma ufalifa: ko:lo:, gio: galo: tilili-akilo: ma:no:lo: nab a:namio: mena,” a:la:sa:la:bi.’

⁵ Ene nanogdo: dian kaluwa:yo: a:la:dimido: ko:sega tamin amilo: saga:ifelo: kaluka:isale iyo: mo:beaki, inido: asulab au ha:na:sio:. Kalu nowo: ene egelo:wa ane, nowo: mole nanog dimidama:ni ane.

⁶ A:la:ta:ga: kaluka:isale nolba:yo: misa: kaluwa: nanogdo: dian kalu i a:no: ta:lia:sa:ga:yo:, iyo: dikidia:sa:ga: yame tandeki, sana sowo:.

⁷ A:la:fo:ko:lo: misa: kalu a:no: e mada kulufa:ya:sa:ga:yo:, ene nanogdo: dian kalulo: yasala: kalu i a:no:, ene ame kalumo: yasala:ma:ki iliga:fo:. A:la:ta:ga: amisa:n inido:wo:lo: deya gilima:ki a:na iliga:fo:.

⁸ A:la:ta:ga: misa: kalu a:ma:yo: ene nanogdo: dian kalu imo:wo: a:la:sio:, ‘Niyo: ga tililiak-ilo: ma:no: ma:no:wo: dimidali, ko:sega nilo: mena:kilo: ho:ido: kaluka:isale i a:no:, ini mano: mogago: ko:lo: mea:no:wo: mo:ililo:.

⁹ A:la:fo:ko:lo: o:go: gio: ha:na:sa:ga: tog alana yasilaki, kalu gilido: galiliab a:no: giliyo: ma:no:lo: ma:no: wena tililia: ya:bi,’ a:la:sio:.

¹⁰ A:la:sa:labiki ene nanogdo: dian kalu iyo: ha:na:sa:ga:, tog alana fa:la:dota:ga: yasilakiyo:, kalu nafayo:lo: mogago:wo:lo:, kaluka:isale ilido: gidab a:no: tambo kegea:sa:ga: tililia: mio: ko:lo:, ma:ndo: ma:no: ayo: mada ililifo:.

11 “Ko:sega misa: kalu eneno: ha:na:sa:ga: kalu kegeo: a:no: sigiliga:fo: amio:, kalu nowo: ga tililiakilo: so:g nafale sa:ga:lan a:no: mo:sa:ga:lo:wa ba:ba:.

12 Misa: kalu eyo: kalu o:mo:wo: a:la:sio:, ‘Ne mili, ge ga tililiakilo: so:g ka:lano: mo:ko:lo: amio:, ge waga tia:yo:?’ A:la:sa:labiki kalu a:no: towo: mada mo:sio:.

13 A:la:fo:ko:lo: misa: kalu a:ma:yo: ene nanogdo: dian kalumo: sa:lakiyo:, ‘Kalu wema: dagi o:lia: gib o:lia:yo: mela:sa:ga:, ha:la: amilo: sololi a:lab a:na sandifoma. Hen a:namio: kaluka:isaleyo: kulufa:yakiyo:, ya:foda:li mesa:ib.’

14 Dabuma, Gode eyo: kaluka:isaleyo: modo: mena:ki ho:leli ko:sega, kaluka:isale imilida: imilida:lo:wa: timana:ki da:fe alifa: ko:lo:lab.” Ya:su eyo: a:la:wido:.

*Moleyo: Sisamo: dimia:no:wa:le a:la:dabu ba:ba:
Mak 12.13-17, Luk 20.20-26*

15 A:ma: fa:s amio:, Fa:lisi kalu iyo: ua kegea:sa:ga: nenelakiyo:, Ya:su elo: to sa:lab a:no: dehege sa:la:sa:ga: Ya:suwo: a:na mo:walilima:no: a:la:ta:ga: togo: kedo:.

16 A:la:dimidama:kiyo: iliyo: inido: tili wida:sen kalu nolo: Ya:sulo:wa iliga:tabiki, iyo: Ha:lodo: kudu sian kalu nol o:lia:yo: Ya:sulo:wa ane. Kalu i a:ma:yo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Widan kalu, niliyo: ge to hendelelo: sa:lan kaluwo: ge a:la:asula:sen. Godeya: mano: widakiyo:, giyo: to hendeleyo: ko:lo: wida:sen. Wilo: kalumo:wo:lo:, wilo:ma kalumo:wo:lo:, giyo: to mano: imilo:

ko:ngo: ka widakiyo:, ililo: asulab a:no: giyo: mo:kele asula:sen.

¹⁷ A:la:fo:ko:lo: niliyo: gemo:wo: we au dabu ba:ba:nigo:l. Loma: gamani misa: kalu alan, Sisa o:mo:lo: takis mole dimia:no: a:no: niliyo: o:li dimia:no:wa:le? O: mo:dimia:no:wa:le, giyo: waga asulaya?”

¹⁸ A:la:dabu ba:dabiki, Ya:su eyo: ililo: emo:lo: man mogago: dimidama:nikilo: dimidaliab a:no: asula:sa:ga:, imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “To mosowa:lo: widan kalu giliyo:, ne dikidakilo: bale kedako, mo:wo: ha:?”

¹⁹⁻²⁰ Takis kililia:sen mole us nowo: nelo: walama,” a:la:sio:. Iliyo: mole us a:no: Ya:sulo: bo:ba:ki dimiabikiyo:, eyo: imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Mole wema: wa:l amio: abe wo:lokano:lo:bo:? A:la:ta:ga: mole wa:l amio: abe wi ko:lo: sa:sa:lo:lo:bo:?”

²¹ A:la:dabu ba:dabiki, ili a:ma:la: sa:lakiyo:, “Sisa eno:.” A:la:sa:labiki Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “A:la:fo:ko:lo: kelego: Sisa elo:wo:, a:ma:la: Sisamo: dimia:bi. A:la:ta:ga: kelego: Gode elo:wo:, a:ma:la: Godemo: dimia:bi.”

²² Iyo: Ya:suwa:lo: to nafa a:ma:la:do: sa:lab a:no: da:da:sa:ga:, iyo: molo asulo:. A:la:fo:ko:lo: iyo: Ya:suwo: ta:ta:sa:ga: ha:na:sio:.

Sowo: kalu dasima:nigab a:no: wagama:iba?

Mak 12.18-27, Luk 20.27-40

²³ Sadusi kalu iliyo: tili asulakiyo:, sowo: kaluwo: a:ma:la:yo: mada mo:dasima:ib a:la:asula:sen. A:la:fo:ko:lo: o:g ho:lende a:namio:

Sadusi kalu nolo: Ya:sulo:wa ya:sa:ga: a:la:dabu ba:ba;

²⁴ “Widan kalu, mo:luwo: Mo:sa:sa: ele nimo:lo: sa:sa:li me a:ma:yo: a:la:sio:, So:lo: usamio: kalu nowo: so:walo: mo:sa:la:li ka sowalega, kalu sowo: a:ma: ga sa:ba:lo: a:no:, ene ao a:ma: dia:ib. A:la:ta:ga: kalu sowo: a:ma: wiyo: mo:elema:ki, aowa: inga sa:ba:lo: a:no: ene dia:sa:ga: so:wa wa:la:b sa:la:liab a:no:, ao sowo: a:ma:no: doma:ib. Mo:sa:s eyo: a:la:saefa:.

²⁵ Niliyo: a:no: ko:lo: da:feaki maloloma:nigo:l. Tamin amio: ao i dom a:la:fo:wo: ni o:lia: sen. Ao wa:la:bo: gayo: di, ko:sega e so:wayo: mo:sa:la:li ka sowo:. A:la:fo:ko:lo: ga sa:ba:lo: a:no: wa:la:ba: fa:sa: a:di.

²⁶ Elo: so:walo: mo:sa:la:li ka sowo:. Ao asol a:ma:yo: a:la:ka dimido:. Ao i a:no: tambo a:la:dimida:i aneyo:, ao doma: a:dia:sa:ga: sowo:.

²⁷ A:la:ta:ga: a:ma: fa:s amio:, ga sa:ba:lo: a:no:lo: a:na sowo:.

²⁸ Kalu doma:la:fo: a:ma:yo: ga imilig a:no:ko: dia:i ane. A:la:fo:ko:lo: kalu sowo:lo: a:ma:la: dasi alifelab ho:len a:namio:, ga a:ma: indeyo: o:b doma:iba?” Sadusi kalu iliyo: Ya:sumo: dehege kedakiyo: a:la:dabu ba:ba:.

²⁹ Ko:sega Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Godeya: to sa:sa:lo: o:lia:, Godeya: halaido: o:lia:yo: gio: mo:fanda asulo: ko:lo:, giliyo: mada babale asula:sa:ga: ha:na:len.

³⁰ Kalu sowo:lo: a:ma:la: dasi alifelab ho:len a:namio:, iyo: ga dian man o:lia: kalu ha:nan man a:no:lia:yo: i amio: mo:doma:ib. Ko:sega iyo: Hebenelo: ma:mula: kalu sab o:leo:ngo: doma:ib.

³¹⁻³² Sowo: kalu ko:lo: a:ma:la: dasima:ib a:la:liki, Godeya:lo: to ko:lo: gimo:lo: sio: a:no:, ge mo:agelo:wo:? To a:namio: a:la:sa:sa:lo:, 'Ablahama: Godeyo: Ne, Aisa:ga: Godeyo: Ne, a:la:ta:ga: Ya:koba: Godeyo: Ne.' Gode e sowo: kalu a:ma:no:ma. E kalu mela:no:lo: a:lab a:ma: Gode."

³³ Kaluka:isale kegeo: i a:ma:yo: Ya:suwa:lo: to widab a:no: da:dakiyo:, iyo: iligaki molo asulo:.

Godeya: ele alano: o:ba:le a:la:li dabu ba:ba:

Mak 12.28-34, Luk 10.25-28

³⁴ Sadusi kalu iliyo: Ya:suwo: da:fe ba:dabikiyo:, Ya:suwa:lo: to imo:lo: a:ma:la: sa:lab a:ma:yo:, iyo: towo: mo:sama:ki kalifa: ko:lo:, Fa:lisi kalu iyo: a:no: da:da:sa:ga:yo:, iliyo: Ya:sumo:wo: wa:ka dabu ba:ba:no: a:laki kegeo:.

³⁵ Fa:lisi kalu nowo: elelo: doba:da:yo: asulo:wo: di ko:lo:, eyo: Ya:suwo: da:fe ba:dakiyo:, emo:wo: a:la: dehege dabu ba:ba:,

³⁶ "Widan kalu, Godeya: ele modo: difa: us a:namio:, ele imilig mada alandeyo: o:ba:le?"

³⁷ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, "Go:no:n Gode Alano: mada alan asulaki, go:no:n kufa: us o:lia:, go:no:n mama o:lia:, go:no:n asulo: o:lia:ma:yo: tambo Godemo:wo: ha:fo: disa:la:bi.

³⁸ Ele we mada alandeyo: o:m ko:lo:, ele nolo: tambo tinio: ko:lo:lab.

³⁹ A:la:ta:ga: ele andeb a:no:lo: imilo: ko:ngo: da:lab ko:lo: to a:no: we, Gio: go:no:n asulan o:leaumbo:, giasi kaluka:isale nolo:lo: a:la:asulaki ha:fo:wo: disa:la:lubi.

40 Ele a:la: a:no:, Mo:sa:sa:lo: ele difa: da:lab o:lia: dinali sa:lan kaluwa:lo: to wido: a:no:lia:ma: mo:wo: o:m ko:lo:, nolo: a:ma: go:lu alifa: ko:lo:lab.” Ya:su eyo: a:la:wido:.

*Godeya:lo: da:feyo: kaluwo: o:ba:le a:la:liki
Ya:su eyo: Fa:lisi kalumo: dabu ba:ba:*

Mak 12.35-37, Luk 20.41-44

41 Fa:lisi kalu nolo: kegenelia:ga: a:labiki, Ya:su eyo: imo:wo: a:la:dabu ba:ba:,

42 “Gililo: Godeya:lo: da:feyo: kalu a:la:do: sa:lab a:no:, giliyo: waga asulaya? E so:wa abeno:wo:?” A:la:dabu ba:dabiki, iliyo:, “Da:ibida: inso:” a:la:sio:.

43 Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “A:la:go: amio:, Godeya: Mama eyo: Da:ibid emo: asulo:wo: dimi-abikiyo:, Da:ibid eyo: Godeya:lo: da:feyo: kalu a:no: ko:lo: sa:laki a:la:sio:, ‘Ni Alanka.’ Kalu a:no: Da:ibida: inso:lalega, Da:ibid eyo: ‘ni Kalu Alan’ a:la:bo: waga asulaki sio:wo:? Da:ibid eyo: a:la:sio:,”

44 “‘Gode eyo: ni Alanbo:wo: a:la:sio:, “Ge ni dagi ililiba mesa:ni mena.

Niyo: gis kalu gilo:wo: gi ha:g amio: semo: difa: amio:,”

a:na o:sa:bi.”’

45 Da:ibid eyo: Godeya:lo: Da:feyo: kalu a:no:, ‘Alan nilo:wo: weka:’ a:la:sio: ko:lo:, giliyo: kalu a:no: Da:ibida: inso: a:la:do: sio:wo: mo:wo: ha:?”

46 Ya:suwa:lo: dabu ba:dab a:no:, Fa:lisi kalu kegeo: tambowa:yo: a:ma:la: towo: mada mo:sa:ma:no: dowo:. O:g ho:len a:na a:la:ta:ga:yo:,”

iyoy: tagilaki Ya:sumo:wo: wa:kabiyo: mo:dabu
ba:ba:.

23

*Fa:lisi kalu o:lia: elelo: wida:sen kalu o:lia:ma: man
mogago: a:no: Ya:su eyo: kalaba sio:*

Mak 12.38,39, Luk 11.43,46, 20.45,46

¹ Ho:len a:namio: Ya:su eyo: kaluka:isale kegeo:
o:lia: enedo: tili wida:sen kalu o:lia:mo:wo: towo:
a:la:wido:.

² “Elelo: wida:sen kalu i o:lia: Fa:lisi kalu i
o:lia:yo: Mo:sa:sa: mego:fo: ili dia:sa:ga:, Mo:sa:sa:
ele a:no: ko:lo: wida:sen.

³ A:la:fo:ko:lo: giliyo: to ililo: widab a:no: tili
da:da:sa:ga: kudu ha:na:lubi. Ko:sega nanog ililo:
dimida:sen a:no: gio: kudu ha:na:so:bo. Mo:wo:
iliyo: to mosowa: sa:laki, inido: to widab a:no:
inino: mo:kudu ha:na:sen.

⁴ Iliyo: ele ko:li ko:lilo:wo: kaluka:isaleyo: kudu
hamana:ki dia:takiyo:, hida:yo: alan a:no: imo:
dimia:sen. Ko:sega kaluka:isaleya: hida:yo:
dia:ha:na:no: a:no:, iliyo: mada mo:asuwa:ta:sen.

⁵ Ililo: nanog dimida:sen a:no: tambo,
kaluka:isaleyo: bo:ba:ki dimido:. Kaluka:isale
iliyo: i a:no: Godeya:no:lo:b a:la:asuluma:ki, iliyo:
Godeya: towo: sa:sa:la:sa:ga: kambola:sa:ga:yo:,
ini misa: amio:lo:, dagi amio:lo: sunu alifela:sen.
A:la:ta:ga: kaluka:isale iliyo: i a:no: Godemo:lo:
tolo: dulugu sa:lano:lo:b a:la: bo:ba:kiyo:, iliyo:
me sambowo: dia:sa:ga: inin helebeso:g ko:lo:
migifa sunu alifelo:.

⁶ Iliyo: ma:no: alan ma:niki kegeakiyo:, iyo: kalu alando: sa:sena mesa:no: asulab. Godeya:lo: tolo: wida:sen ayamio:lo:, ilo: mesa:no: i fofodo:wo: ko:li nafale nowa mesa:no: asulab.

⁷ Kaluka:isaleya:yo: iyo: galilia:sa:ga: sagalakiyo:, widan kalu a:la:sama:ki, iyo: kegea:sen hen a:namio: ho:lono: tambo ha:na:sen.

⁸ “Ko:sega kalu noma:yo: ge ‘widan kalu’ a:la:sama:kiyo: dowaso:bo. A:la:ba, mo:wo: widan kalu gililo:wo: imilise ko:lo:lab, a:la:ta:ga: gio: tambo gaole dowaki, imilo: ko:lo:lab.

⁹ A:la:ta:ga: henfelo: wiyo: giliyo: kalu imilig nowo: go:l a:la:bo: sa:la:so:bo. Mo:wo: gili go:ldeyo: imilig ko:lo:lab. E Gode Hebenelo: a:labo: o:m.

¹⁰ A:la:ta:ga: kalu noma:yo: ge wiyo: duludaki, misa: kalu a:la:sama:kiyo: dowaso:bo. Mo:wo: ge misa: kaluwo: imilig ko:lo:lab. E Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo: o:m.

¹¹ Gi usamio: misa: kalu a:lab a:ma:yo: gili nanogdo: dian kalu dowalubi.

¹² Kaluka:isale abeyo: enen wiyo: wabudab a:no:, Gode eyo: e ha:ga ta:fa:ib. Ko:sega kaluka:isale abeyo: enena:ma:la:yo: ha:g amilo: dowab a:no:, Gode eyo: ene wiyo: wabuluma:ki ta:fa:ib.”

Elelo: widan kalu o:lia: Fa:lisi kalu o:lia:mo:wo: towo: hagugu sio:

Mak 12.40, Luk 11.39-52, 20.47

¹³⁻¹⁴ “Wai, elelo: widan kalu o:lia: Fa:lisi kalu o:lia: gilo: amio: hida:yo:wo: alan fa:la:doma:ib.

To mosowa:lo: widan kalu gio: dinafaka:.
 Kaluka:isaleyo: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man
 a:namilo: tina:no: tog a:no: gili kalita:lab.
 Ginino:lo: tog a:namio: mo:tinaki, kaluka:isale
 a:namilo: tiha:na:no: asulab a:no: togo: gili
 ka:la:lab.*

¹⁵ “Wai, elelo: widan kalu o:lia: Fa:lisi kalu
 o:lia: gilo: amio: hida:yo:wo: alan fa:la:doma:ib.
 To mosowa:lo: widan kalu gio: dinafaka:.
 Gio: henfelo: amio:lo:, so:lu ho:n a:namio:lo:
 sia:likiyo:, kalu imilig nowo: gili tili wida:sen kalu
 fa:la:doma:ki, keda:li sia:sen. Gio: de hen a:ma:
 so:wa dowo: ko:lo:, kalu a:no: gili tili widan kalu
 fa:la:dowalikiyo:, elo: de hen a:ma: so:wa doma:ki
 ta:takiyo:, mogago: elo: dimidan a:ma:yo: mogago:
 gilo:wo: tiginila:ma:ib.

¹⁶ “Wai, giliyo: kaluka:isaleyo: tililia: ha:naki
 bo:fo:mela:no: asulab ko:sega, gio: siyo: ko:n kalu
 o:ngo: dowab. Giliyo: a:la:sa:lan, ‘Kalu abeyo:
 ene towo: halale alitakiyo:, Godeya: malilo: a
 a:no: ko:lo: da:fe sa:lalega, to elo: sa:lab a:no:
 halaido:lo:ma dowab. Ko:sega kalu abeyo: ene
 towo: halale alitakiyo:, go:l mole, Godeya: malilo:
 a amilo: da:lab a:no: ko:lo: da:fe sa:lalega, to
 elo: sa:lab a:no: halaido: dowab ko:lo: eyo: mada
 hendele dimidama:no: doma:ib.’

* **23:13-14:** Asulo: kalu nolba:yo: ves usa we, to nolo: tamina
 sa:sa:lo: da:lab, a:la:asulo:. To a:no: we. Wai! Elelo: widan kalu
 o:lia: Fa:lisi kalu o:lia: gilo: amio: hida:yo:wo: alan fa:la:doma:ib.
 Mo:wo: giliyo: ga sa:ba:lo: i a:no: dikida:sa:ga:, a ililo:wo: afale
 dia:sen. A:la:ta:ga: kalu nolba:yo: gio: nafa kalu a:la:bo:ba:ki,
 Godemo: dulugu sa:lakiyo:, towo: sambo sa:la:sen. A:la:fo:ko:lo:
 giliyo: wa:lo: mada mogago: dia:ib. **23:16:** Madi 15.14

17 Gio: asugdo:ma dowaki, siyo: ko:n kalu dowo:. Godeya: siwa:l amio: kelego: halaido:le wilo:wo: o:b ko:lo: doma:iba? Go:l mole a:no: halaido:le wa:la:bo: o:doma:iba:le? Mo: Godeya: malilo: ayo: nafale wa:la:bo: o:doma:iba? Giliyo: a:la:asuluma. Godeya: malilo: a a:ma:yo: go:l a:namilo: da:lab a:no: Godeya: eno: a:la:liki fa:la:do alifa: ko:lo:, go:l a:no: halaido:wo: a:na a:la:ta:ga: fa:la:dowo:.

18 A:la:ta:ga: giliyo: a:la:sa:lan, ‘Kalun abeyo: ene towo: halale alitakiyo:, Godemo:lo: so:mea:sen i fofodo: da:lab a:no: ko:lo: da:fe sa:lalega, to elo: sa:lab a:no: halaido:lo:ma dowab. Ko:sega kalu abeyo: ene towo: halale alitakiyo:, boba kelego: so:mea:sen i fofodo: wa:l a:namilo: da:lab a:no: ko:lo: da:fe sa:lalega, kalu a:ma:lo: to sa:lab a:no: halaido: dowab ko:lo:, eyo: mada hendele dimidama:no: doma:ib.’

19 Sio: ko:n kalu giliyo:, Godeya: siwa:l amio: kelego: halaido:le wilo:wo: o:b ko:lo: doma:iba? Godemo:lo: boba kelego: dimiab a:no: halaido:le wa:la:bo: o:doma:iba:le? Mo: Godemo:lo: so:mea:sen i fofodo: a:no: halaido:le wa:la:bo: doma:iba:le? Giliyo: a:la:asuluma. Godemo:lo: so:mea:sen i fofodo: a:ma:yo:, boba kelego: a:no: Godeya: eno: a:la:liki fa:la:do alifa: ko:lo:, bo:ba kelego: halaido:wo: a:na a:la:ta:ga: fa:la:dowo:.

20 A:la:fo:ko:lo: kalu noma:yo: ene towo: halale alitakiyo:, Godemo:lo: so:mea:sen i fofodo: a:no: da:feaki sa:lalega, kalu a:ma:yo: Godemo:lo: so:mea:sen i fofodo: a:no:lia:, boba kelego: wa:l amilo: da:lab a:no:lia: ko:lo: da:feaki sa:lab.

21 A:la:ta:ga: kalu abeyo: ene towo: halale alitakiyo:, Godeya: malilo: a a:no: da:fe sa:lalega,

kalu a:ma:yo: Godeya: malilo: a a:no:lia:, Gode malilo: ayamilo: dowa:sen a:no:lia: ko:lo: da:feaki sa:lab.

²² A:la:ta:ga: kalu abeyo: ene towo: halale ali-takiyo:, Hebene hen a:no: ko:lo: da:fe sa:lalega, kalu a:ma:yo: Godelo: sa:sen i fofodo: a:no:lia:, Gode i fofodo: a:namilo: sab a:no:lia:yo: ko:lo: da:feaki sa:lab.

²³ “Wai, elelo: widan kalu o:lia: Fa:lisi kalu o:lia: gilo: amio: hida:yo:wo: alan fa:la:doma:ib. To mosowa:lo: widan kalu gio: dinafaka:. Mo:wo: giliyo: egelo: amio: siabulu fo:g o:lia: i fo:s galin nol o:lia:yo: kililia:sa:ga:yo:, molela:su diab a:no: do:la:fo: aloba:da:sa:ga:, heb imilise nowo: Godeya: enebo: dimian. Ko:sega Godeya: ele amio: wa:la:b to a:no: giliyo: mo:kudu ha:naki, ka ta:ta:sen. Ele difa: amilo: wa:la:b to da:labo: we, digalo: aloba:dan mano:, nofolan mano:, a:la:ta:ga: Gode amilo: tilida:dan mano: o:m. Giliyo: ele saefa: galin nolo:lo: mo:ga:lilaki, wa:la:b man a:no: ko:lo: mada dimida:lubi.

²⁴ Giliyo: kaluka:isaleyo: tililia: ha:naki bo:fo:mela:no: asulab ko:sega, gio: siyo: ko:n kalu o:ngo: dowab. Ho:n nakiyo:, kiso ha:lula:su nowo: usa ba:dab amio:, giliyo: dinafa dila:sen. Ko:sega no: ka:mol alan ho:n us amilo: da:lab a:no:, giliyo: tambo ka gamuga:ta:sen.

²⁵ “Wai, elelo: widan kalu o:lia: Fa:lisi kalu o:lia: gilo: amio: hida:yo:wo: alan fa:la:doma:ib. To mosowa:lo: widan kalu gio: dinafaka:. Mo:wo: giliyo: kab o:lia: disi o:lia:yo: ha:la:yo: dinafa to:go:da:sen ko:sega, us a:namio: man

mogago:wo: wa:lifo: ko:lo:lab. Man mogago: dimidan a:no: we, go:no:na:ma:la:yo: sagalakiyo:, kelego: noma:lo:wo: asu sa:la:la:lowan.

²⁶ Fa:lisi gio: sio: ko:n kalu dowab. Kab ha:la:yo: nafa fa:la:doma:kiyo:, giliyo: tamin amio: kab usami ko:le to:go:da:bi.

²⁷ “Wai, elelo: widan kalu o:lia: Fa:lisi kalu o:lia: gilo: amio: hida:yo:wo: alan fa:la:doma:ib. Madali tolo: sa:lan kalu gio: dinafaka:. Giliyo: kalu daido: ha:la: amio: dinafa momada:sen, ko:sega usamio: sowo: ki o:lia: do:mo: heseyo: o:lia:yo: wa:lifo:lab. Gio: o:leo:ngo: ko:lo:lab.

²⁸ Kalu nolba:yo: gi do:mo: ba:dakiyo:, ge digalo: kalu a:la:asuluma:ib. Ko:sega gili asulo: usamio: dikidan man o:lia: ele o:go:san man o:lia:yo: wa:lifo:lab.

²⁹ “Wai, elelo: widan kalu o:lia: Fa:lisi kalu o:lia: gilo: amio: hida:yo:wo: alan fa:la:doma:ib. To mosowa:lo: widan kalu gio: dinafaka:. Giliyo: dinali sa:lan kalu sowo:lo: daido: wa:l a:namio: ayo: nafale dialitaki, digalo: kalu sowo:lo: daido: a:no:lo: nafale momade alita:sen.

³⁰ Giliyo: towo: a:la:sa:la:sen, ‘Nio: ni ma:mu ima: ho:len a:na elen kibo:bowo:, nio: i o:lia: dowakiyo:, dinali sa:lan kaluwo: mada mo:sana somo:lo.’

³¹ To wema:yo: ginina:ma:la:yo: a:la:widab. Gio: dinali sa:lan kalulo: sana sowa:sen i a:ma:so:wayo: gika: a:la:widakigab.

³² A:la:go:ko:lo: gio: ha:na:sa:ga:, sana sowa:sen man gi ma:mu ima:lo: mo:mo:da dimido: a:no:, giliyo: ilili alifa:niki hamana.

³³ “Gio: sowa: mogago:, kisa:wa:la: inso: o:ngo: dowab. Gode eyo: gio: mo:walila:sa:ga:, de hena hamana a:la:sa:ma:ib ko:lo:, giliyo: a:no: waga begelema:iba?

³⁴ A:la:fo:ko:lo: gio: dabuma! Niyo: dinali sa:lan kaluwo:lo:, asulo: nafalo: di kaluwo:lo:, a:la:ta:ga: elelo: widan kalu o:lia:yo: gilo:wa iliga:to:l. Ko:sega giliyo: kalu i a:no: nolo: sana sowaki, i malana aluma:ib. Nolo: Godeya: tolo: wida:sen a us a:na yame tandema:ib. A:la:ta:ga: nolo: amisa:n nowa nowa a:la: o:lusa:nda:i ha:na:ib.

³⁵ A:la:go:ko:lo: henfelo: we ho:gi dimido: a:na a:la:ta:ga:lo: mio: a:namio:, digalo: kalu ko:lo: ililo: yasala:likilo: ho:bo: tulo: a:ma: wa:lo: tambo gili dia:ib. A:iboldo: sana sowo: a:na a:la:ta:ga:lo: mio:wo:, Belekia so:wa Sekalaya elo: sana sowab a:na edakiyo:†, wa:lo: tambo gi dia:ib. Giliyo: bobalo: so:mea:no: u dibido: a:no: nol a:la:ta:ga: Godeya: malilo: ayo: nol a:lo: us a:namio: Sekalaya e a:na sana sowo:.

³⁶ Niyo: to we hendele gimo: sa:ma:nigo:l. Man mogago:wa: wa:l dimea:no: a:no: tambo, kaluka:isale o:gdo: sab wema: dia:ib.”

Ya:su eyo: Ya:lusalemo: ba:da:ga: nofolo:

Luk 13.34,35

³⁷ Ya:su eyo: to heb a:kudu sa:lakiyo: a:la:sio:. “Ha:iyo: Ya:lusalem, Ya:lusalem. Giliyo: dinali sa:lan kaluwo: sana sowa:sen. A:la:ta:ga: Godeya: tolo: dia:ya:lab kalu i a:no:lo: uwa:

23:33: Madi 3.7, 12.34, Luk 3.7 **23:35:** Mo:mo: 4.8, 2Sto 24.20-21 † **23:35:** Yu kaluka:isaleya: Baibo:l amio:, tamin amio: A:ibola: malolo: to a:no: ko:lo: sa:sa:lo: da:lab. Bugo: a:no: edakiyo:, Sekalayaya: malolo: to sa:sa:lo: da:lab.

agoda:sa:ga: sana sowa:sen. Gogonowa:lo: inso:wo: ene a:fula: ha:g amilo: kegenelia:ga: galalan o:leaumbo:, niyo: Ya:lusalem kaluka:isale gio: a:la:kegenelia:ga: galama:no: a:la: asula:len ko:sega, gio: nemo:wo: a:la:dimidama:kiyo: mo:asulo:.

³⁸ Bo:ba! Godeya: ene ayo: gi dagiya dia:ta:ga: ta:fo:gane, ko:sega o:go: a a:no: awafi elena ba:ba:.

³⁹ Niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Gio: ne misio: wa:kabiyo: mo:ba:ba:ib. Ko:sega giliyo: towo: a:la:sa:lalikiyo:, ‘Kalu we, Gode Alana: wiya a:la:ta:ga: mio: ko:lo:, niliyo: sagala:liki, Godemo: mada o:m a:la:so:lo:l’ to a:no: sa:lalikiyo:, ho:len a:nami o:isa, ne wa:ka ba:ba:ib.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

24

Godeya: malilo: ayo: mogaima:ib a:la:sio:

Mak 13.1,2, Luk 21.5,6

¹ Ya:su e Godeya: malilo: a a:no: ta:ta:ga: ha:nab amio:, enedo: tili wida:sen kaluwo: elo:wa ya:ga:, Godeya: malilo: ayamilo: a nafale ko:li ko:lilo: a:no: e bo:ba:ki da:feyo:.

² Ko:sega Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio: a di a:no: tambo ba:ba:ya:le? Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Gililo: o:gdo: ba:dab we, tif amio: a we tambo bidi ha:naki, u noma: wa:l amilo: dinafa a:lab we aumbo:, mada mo:da:lana ba:ba:ib.”

Hida:yo: ko:li ko:lilo: fa:la:doma:ib

Mak 13.3-13, Luk 21.7-19

³ Ya:suwo: O:lif misio:wa sen amio:, enedo: tili wida:sen kaluwo: egelese elo:wa fa:la:dowakiyo:, iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Gilo: sa:lab we ho:lenu: iga:sa fa:la:doma:iba? Ge nilo: amio: fa:la:doma:nigabo:lo:b a:la:do: asuluma:no:wo:, niliyo: waga ele ba:ba:no:wo:? A:la:ta:ga: ta:i mio: ho:len we elema:nigabo:lo:b a:la:do: asuluma:no:wo:, niliyo: waga ele ba:ba:no:wo:?”

⁴ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: imo:wo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Madali tolo: sa:lan kaluwa:yo: gio: dikidabena:ki, giliyo: to sa:labo: dinafa alobana ba:da:bi.

⁵ Mo:wo: kalu modo:wo: ne wiya a:la:ta:ga: ya:siakiyo:, ‘Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo: neka:’ a:la:sa:ma:ib. A:la:ta:ga: iliyo: kaluka:isale modo:wo: a:la: dikili sa:lakiyo:, hala tililia: ha:na:ib.

⁶ Henfelo: wenamio: bubo:wo: fa:la:dowalikiyo:lo:, bubaka: a:la:do: sio:wo: fowo: da:dalikiyo:lo:, gio: kele asulakiyo: tagila:so:bo. Mo:wo: dimido: we tamina fa:la:doma:ib, ko:sega elema:no:wo: semo:fa:la:dowo:.

⁷ Henfelo: wenamio: hen alan no o:lia: hen alan no o:lia:yo: gis diaki bubo:wo: alan fa:la:dowa:i ha:na:ib. A:la:ta:ga: misa: kalu no o:lia: no o:lia:yo: babuma:ib. Hen nol amio: hiniyo: alan tima:ib a:la:ta:ga: hen nol amio: egelo:wo: mo:fa:la:ndaliki, kaluka:isaleyo: maiyo:wo: alan doma:ib.

⁸ Hida:yo: a:no: fa:la:dowalikiyo:, gaya:lo: so:wa sa:la:lia:nikilo: nagalo: tamin amilo: mo:mo:da ba:dan au fa:la:doma:ib.

⁹ “Kalu nolba:yo: gio: teledowaki ta:lia:sa:ga:yo:, yamelaki sana soma:ib. Gio: ni wiyo: ta:lisab ko:lo: kaluka:isale tambowa:yo: gimo:wo: kul-ufa:yo:wo: alan doma:ib.

¹⁰ A:la:ta:ga: ho:len a:namio: kaluka:isale ne amilo: tilidabu a:no: modo:wo: ta:ta:sa:ga: ha:na:ib. Iliyo: egelebo: mo:bea:sa:ga:yo:, nolo: teledowaki gis kaluwa: dagiya dia:fa:ib.

¹¹ Madalilo: dinali sa:lan kaluwo: ya:siakiyo:, iliyo: kaluka:isale modo:wo: dikidaki, hala tililia: ha:na:ib.

¹² Henfelo: wiyo: man mogago:wo: mada alan fa:la:dowalikiyo:, kaluka:isale nol o:lia:lo: ha:fo: disa:lan man a:no: ti ha:na:ib.

¹³ Ko:sega kalu abeyo: hida:yo: a:namio: ha-laido: dofo:ko: ha:na:la:ga: eleya edalega, Gode eyo: e asuwa:takiyo: a:ma:la: gasilia:ib.

¹⁴ Kaluka:isaleyo: Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:ma: to nafa a:no: dabuma:kiyo:, to a:no: henfelo: amio: tambo wida:li ha:na:ib. A:la:ta:ga: a:ma: fa:s amio:, ta:i mio: ho:len we ko:lo: elema:no:wo: a:na fa:la:doma:ib.”

Kelego: mogago:leyo: fa:la:doma:nigab

Mak 13.14-23, Luk 21.20-24

¹⁵⁻¹⁶ “Tamin amilo: dinali sa:lan kalu Da:niol elo: sio: a:no: giliyo: fa:la:dowaliki ba:ba:ib. Godeya: malilo: ayamio:, kelego: mogago:le nowo: a:na fa:la:dowaliki, ayo: mo:mesa:no: doma:ib ko:lo:, a a:no: o:ngo:malo:ngo: dowaki gab. Giliyo: to we agelakiyo:, dinafa asula:bi.

Gio: kelego: a:no: ba:dalikiyo:, Yudia hen amilo: sen kaluka:isale a:no: tambo, gio: misio: doba:da: dalalelia:ga: ha:na:bi.

¹⁷ Kalu ene a wa:l amilo: sen a:no: tina:sa:ga:yo:, a:ma:la: a usamio: kelego:wo: dia:ni ha:na:so:bo.

¹⁸ A:la:ta:ga: kalu egelo: amilo: elen a:no:, ene helebeso:g sambo ayamilo: da:lab a:no: e a:ma:la:yo: dia:ni ha:na:so:bo.

¹⁹ Wai, ho:len a:namio: ka:isale so:walo: alela:sen o:lia: so:wamo:lo: bolo: mea:lab ka:isale a:no:lia:yo: mada halaido: doma:ib.

²⁰ Gilo: dalalema:no: ho:len a:no:, ta:n ho:len a:namiya:le, Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:namiya:le fa:la:dowabena:ki, Godemo: dulugu sa:la:lubi.

²¹ Mo:wo: o:g ho:len a:namio: hida:yo:wo: mada alan badio: fa:la:doma:nigab. Henfelo: we ho:gi mo:mo:do:wa a:la:ta:ga:lo: mio: a:namio:, hida:yo: wengo:wo: mo:fa:la:dowa:i mio:. A:la:ta:ga: tifamio:lo: hida:yo: wengo:wo: wa:kabiyo: mo:fa:la:doma:ib.

²² Hida:yo: ho:len a:no: Gode eyo: mo:abolda:la: kibo:bowo:, kaluka:isaleyo: mo:gasiliaki, tambo yasalemabe. Ko:sega Gode eyo: kaluka:isale enedo: da:fe alifa: a:no: asulakiyo:, hida:yo: ho:len a:no: abolda:su doma:ki ta:fa:ib.

²³ Ho:len a:namio: kalu noma:yo: gimo: sa:lakiyo:, ‘Gio: bo:ba! Godeya:lo: da:feyo: kaluwo: wena sab’ a:la:ta:ga: kalu noma: sa:lakiyo:, ‘Godeya:lo: da:feyo: kaluwo: honona sab’ a:la:sa:lalega, giliyo: to a:no: tilida:da:so:bo.

²⁴ Mo:wo: ho:len a:namio:, madali Keliso o:lia:

madalilo: dinali sa:lan kaluwo: modo: ko:lo: fa:la:dowakiyo:, molo ha:na:no: alandeyo: ko:li ko:lilo:wo: dimidama:ib. Iliyo: Godeya:lo: da:fe alifa: kaluka:isale a:no: ko:lo: dikilima:no:laki auma:ib ko:sega iliyo: mo:ililima:ib.

²⁵ Asuluma! Niyoy: dimido: we o:fa:la:doma:nigabiki, to we gimo:wo: hagugu so:lo:l.

²⁶ A:la:fo:ko:lo: iliyo: gimo: sa:lakiyo:, ‘Keliso e kalaleli hena a:laka:’ a:la:sa:lalega, gio: a:namio: ha:na:so:bo. A:la:ta:ga: ili sa:lakiyo:, ‘Keliso e a us wena sab,’ a:la:sa:lalega, gio: to ililo: sa:lab a:no: tilida:da:so:bo.

²⁷ Mo:wo: ofdo: yan doba:da: a:la:ta:ga: ofdo: tinan doba:da: a:namilo: wabelego: tililakilo: ho:lea:tan o:leaumbo:, Kalule Dowo: ko:lo: mia:nigab a:no: o:leo:ngo: fa:la:doma:ib.

²⁸ Giyo: o:ba: salageyo: akina hega:lana ba:dalikiyo:, us a:namio: no: heseyo: nowo: a:na da:laliki auma:ib a:la:asula:bi.”

Kalule Dowo:wo: mia:ib

Mak 13.24-27, Luk 21.25-28

²⁹ “Ko:sega ho:len a:namio:, hida:yo: a:no: fa:la:dowa:sa:ga: edalikiyo:,

“‘Ofo: sololiakiyo:,

ele hego: mo:doma:ib.

Tamin akin amilo: a:no: dogaselia: tina:ib, a:la:ta:ga:

Akin amilo: halaido:lo: a:lab kelego: a:no: ida:li alifelema:ib.’

24:26: Luk 17.23-24 **24:27:** Madi 24.37-39 **24:28:** Luk 17.37

24:29: Ais 13.10, 34.4, Ese 32.7, Joel 2.10,31, 2Bid 3.10, Kala 6.12-13

³⁰ A:la:do: dimidab ho:len a:namio:, Kalule Dowo: e ko:lo: ele ba:ba:no:wo: akina fa:la:dowaliki ba:ba:ib ko:lo:, henfelo: kaluka:isaleyo: tambo nofolaki ya:lima:ib. A:la:ta:ga: Kalule Dowo:wo: ene halaido: o:lia: ho:len fo:fo:lesodo: alan o:lia: kola: wa:la fa:la:dowalikiyo:, kaluka:isaleya:yo: ini siya: ba:ba:ib.

³¹ A:la:ta:ga: olo buluwo: folalikiyo:, eyo: ene ma:mula: kaluwo: henfelo: we tambo, ofdo: fa:la:dowan do:wa a:la:ta:ga: ofdo: tinana iliga:felema:ib. Iyo: ha:nakiyo:, Godeya:lo: da:fe alifelo: kaluka:isale a:no: tambo kegenema:ib.”

Alona: iya bale sio:

Mak 13.28-31, Luk 21.29-33

³² “Gio: asulo:wo: alona: iya dia:bi. Alona: i amio: musugo: fa:la:dota:ga: fo:so: imolo: dowa:likiyo:, imo ho:lenu: ko:na:ma fa:la:doma:nigab a:la:asula:sen.

³³ A:la:do: gan o:leaumbo:, nilo: tambolo: so:lo:l a:no: hendele fa:la:dowaliki ba:dakiyo:, giliyo: e ko:na:ma fa:la:doma:niki, toga: meya kagayab a:la:asuluma:ib.

³⁴ Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Kaluka:isale o:gdo: sab we semo:sowo: o:elenka, nilo: tambolo: so:lo:l a:no: hendele fa:la:doma:nigab.

³⁵ Henfelo: o:lia: akin o:lia:yo: kelege doma:ib, ko:sega ni towo: mada mo:kelegema:ib.”

Ya:sulo: fa:la:doma:no: ho:lenu: nio: mo:asulo:

Mak 13.32-37, Luk 17.26-30,34-36

³⁶ “Nilo: so:lo:l a:no: ko:lo: fa:la:doma:no:wo:, ho:len o:lia: ofa:si o:lia:yo: kaluka:isaleyo: tambowa:yo: mo:asulo: ko:lo:lab. Ma:mula: kalu Hebenelo: a:labo:lo:, Godeya: So:wayo:lo: ho:len a:no: mo:asulo: ko:sega, Do Godeya: ina:li asulufo:lab.

³⁷ Noa ho:len amilo: dimida:len o:leaumbo:, Kalule Dowo:lo: fa:la:doma:nigab ho:len a:namio:lo: a:la:ka dimidama:ib.

³⁸ Noa ho:len amio: ho:n dia:yo: o:semo: mio: amio:, kaluka:isaleyo: ma:no: na:liki, ho:no: na:liki, gayo: dia:liki, inso:mo:wo: gayo: tili alita:liki aneyo:, Noayo: ho:n ko:suwa tinab amio:lo:, iliyo: a:la:ka dimida:li ha:na:len.

³⁹ Kaluka:isale iliyo: fa:la:doma:nigab a:no: mo:asulufo:liki elena, ho:n galusana yakiyo:, i a:no: tambo yasa danela:. A:la:do: dimido: o:leaumbo:, Kalule Dowo: elo: fa:la:dowab a:namio:lo: a:la:ka dimidama:nigab.

⁴⁰ Ho:len a:namio:, kalu a:la: nowo: egelo:wa elena, nowo: diaki, nowo: ka ta:fa:ib.

⁴¹ Ga a:la: nowo: ida:ni ma:n besea:lana, nowo: diaki, nowo: ka ta:fa:ib.

⁴² “A:la:fo:ko:lo: gili Kalu Alando: mia:no: ho:len a:no: mo:asulo: ko:lo:, giliyo: yasi siliki bo:fo:lubi.

⁴³ Ko:sega gio: to we asuluma. Alo: biso: a:ma:yo: afalo: dian kalu mia:no:wo: ofa:siyo: asulo: kibo:bowo:, e sikaga siliki bo:fo:len ko:lo:, afalo: dian eyo: a a:no: bidila:sa:ga: usa timana:kiyo: mo:ta:fabe.

44 A:la:fo:ko:lo: gio:lo: mada dimidalia:sa:ga: yasi dowa:lubi. Mo:wo: Kalule Dowo:wo: gilido: e mo:mia:ib a:la:do: asulfo:len ho:len a:nami mia:ib.”

Nanogdo: dian kalu a:la:ya bale sio:

Luk 12.41-48

45 “Nanogdo: dian kalu nafa a:no: niyo: gimo: walama:nigo:l. E asulo:wo: nafa diaki, ene misa: kaluwa:lo: to sa:lab a:no: tilida:da:sa:ga: dimida:sen. Misa: kalu a:ma:yo: kalu o:leo:ngo:wo: da:fealikiyo:, nanogdo: dian kalu a:ma:yo: nanogdo: dian kalu nolo: bo:fo:liki, ho:lende amio: ma:no:wo: imo:wo: sa:ga:sen.

46 Misa: kaluwo: a:ma:la: yaki ba:ba: amio:, ene nanogdo: dian kalu a:no: ko:lo: nanogo: nafale a:la: dia:lana ba:dalikiyo: emo:wo: sagale alifa:ib.

47 Niyo: gimo:wo: hendele sa:ma:nigo:l. Misa: kalu eyo: ene kelego: a:no: tambo bo:fo:melea:ki, nanogdo: dian kalu a:no:ko: da:fe alifa:ib.

48-49 Ko:sega nanogdo: dian kalu nowo: mogago:lalega, eyo: ‘Ni misa: kaluwo: bo:ebo: mo:mia:nigab’ a:la:asulakiyo:, nanogdo: dian kalu nolo: e yame tandeaki a:la:ta:ga: e ma:no: o:lia: ho:n o:lia:yo: no:nola:sen kalu o:lia: siliki ma:ib.

50-51 A:la:galikiyo: misa: kalulo: a:ma:la: mia:nigab a:no:, nanogdo: dian kalu e ho:lono: mo:dimidalia:ga: elena a:la:ta:ga: ofa:siyo:lo: e mo:asulo: elen a:nami, misa: kaluwo: a:na mia:ib. A:la:ta:ga: misa: kalu eyo: ene nanogdo: dian kalu a:no: alan falasilakiyo:, madali tolo: sa:lan

kalu a:no:lia: mesea:ki ta:fa:ib. Hen a:namio: iyo: kulufa:yakiyo:, ya:foda:li mesa:ib.”

25

Ga bolo: do:la:fo:wa bale sio:

¹ Ya:su eyo: bale sa:lakiyo: a:la:sio:, “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no: walama:nikiyo:, niyo: ga bolo: do:la:fo: a:no: ko:lo: bale sa:ma:nigo:l. Iliyo: ini nafayo: do:lia:sa:ga:, kalu so:wa galo: tili alifa:no:lo: yab a:no: galima:ni ane.

² Ga bolo: bila:fo: nolo: asugdo:ma ka:isale, a:la:ta:ga: ga bolo: bila:fo: nolo: asulo:lo: di nafa ka:isale.

³ Asugdo:ma ga bila:fo: a:ma:yo: nafa moso ko: diaki, wa ho:no: mo:dia:gane.

⁴ Ko:sega asulo:lo: di ka:isale iliyo: nafayo: diaki, wa ho:n nowo:lo: wasuliaki a:la:ta:ga: inin o:lia: dia:gane.

⁵ Kalu so:wa galo: dia:no: a:no: bo:ebo: mo:mio: dowabikiyo:, ga bolo: do:la:fo: a:no: tambo mida:iyaki alima:no: dowo:.

⁶ Ko:sega iyo: alifo:labikiyo:, nulu us a:namio: ho:ido: nowo: a:na fa:la:dowakiyo: a:la:sio:, ‘Kalu so:wa galo: tili alifa:no:wo: e o:go: mio:ka:! E galima:ni handalota:ga: meno:.’

⁷ A:la:gabiki ga bolo: i a:no: tambo dasila:sa:ga:, nafa inido:wo: dinafa kedo:.

⁸ Asugdo:ma ka:isale a:ma:yo: asulo:lo: di i o:mo:wo: a:la:sio:, ‘Giliyo: wa ho:n nolo: nilo: dimena. Nili wa ho:no: kedetaki, ho:lenu: dal-ifa:nigab,’ a:la:sio:.

⁹ Ko:sega asugdo: di a:ma:yo: a:ma:la: sa:laki a:la:sio:, ‘Nililo: a:no:ko: negele ka guma:no:wo: mo:ililo: ko:lo:, gio: a:ma:la: ha:na:ga: wa ho:n o:lo: dia:sendo: a:na a:kililia:ni hamana,’ a:la:sio:.

¹⁰ A:la:fo:ko:lo: iyo: wa ho:n a:no: o:kililia:no: a:la:ta:ga: ha:na:labikiyo:, galo: same kalu a:no: mio: ko:lo:, e o:lia: dimidalia:ga: elen ka:isale i o:lia:yo: ma:no: ma:niki a usa tina:sa:ga:yo:, togo: uludu alifa:.

¹¹ Tif amio: ga bolo: nol i a:no: ya:ga: fa:la:dowakiyo: a:la:sio:, ‘Kalu Alan, Kalu Alan togo: nilo: kolama.’

¹² Ko:sega eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, ‘Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Ne gio: mo:asulo:.’

¹³ A:la:fo:ko:lo: gio: Kalu Alando: fa:la:doma:nigab ho:len o:lia: ofa:si o:lia:yo: mo:asulo: ko:lo:, giliyo: yasi dofo:liki, dinafa bo:fo:melea.” Ya:su eyo: a:la:wido:.

Molelo: bo:fo:lowan kaluwa bale sio:

Luk 19.11-27

¹⁴ Ya:su eyo: wa:ka bale sa:lakiyo: a:la:sio:, “Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man a:no: walama:nikiyo:, niyo: bale sa:ma:nigo:l. Kalu nowo: hen ko:na: nowa sia:mela:no: ha:na:nikiyo:, ene nanogdo: dian kaluwo: ho:le kegea:sa:ga:, e ko:na: hen nowa sab a:namio: ene kelego: a:no: iliyo: bo:fo:melea:ki, imo: dia:ta:i ane.

¹⁵ Kalu a:ma:yo: nanogdo: dian kaluwa: asulo:wo: da:fe ba:da:sa:ga:, ina:li ina:li a:la:do: ililo: au aloba:da:i ane. Kalu nowo:mbo:wo: moleyo: daosen bila:fo: ko:lo: dimi. Kalu

nowo:mbo:wo: moleyo: daosen a:la: ko:lo: dimi. A:la:ta:ga: kalu nowo:mbo:wo: moleyo: daosen imilig ko:lo: dimi. A:la:dimida:sa:ga:yo: e ha:na:ni ane.

¹⁶ Kalu mole daosen bila:fo:lo: di a:ma:yo: o:g ho:len a:naka dia:ha:na:ga:yo:, mole a:ma:yo: nanogo: dimido: kolo:, mole daoseno: bila:fo: nowo: a:di.

¹⁷ A:la:ta:ga: kalu daosen a:la:lo: di a:ma:yo:lo: a:la:ka dimido: kolo:, eyo:lo: daosen a:la: nowo: wa:ka a:di.

¹⁸ Ko:sega kalu daosen imiligdo: di a:ma:yo: mole a:no: dia:ha:na:sa:ga:yo:, ene misa: kaluwa: mole a:no: heno: daida:sa:ga: wo:no:le difa:

¹⁹ “A:la:fo:ko:lo: ho:len modo:wo: a:la:ga:yo:, misa: kaluwo: a:ma:la: ya:ga:, ene nanogdo: dian kalu i o:lia: siliki, mole imo:lo: dimi a:no: nanogo: waga dimido:wa:le a:la:liki dinafa alobana kedo:.

²⁰ Kalu daoseno: bila:fo:lo: di a:no:, mole daoseno: bila:fo: nowo: elo: a:di a:no:lia: dia:ga:, misa: kalulo:wa yakiyo: a:la:sio:, ‘Kalu alan, giyo: nemo:wo: daosen bila:fo: dimi ko:lo:, niyo: daosen bila:fo: nowo: a:fa:la:do alifa: a:no:lo: we.’

²¹ A:la:sa:labiki ene misa: kalu a:ma:yo: emo:wo: a:la:sio:, ‘Ge nanogdo: dian kalu mada nafa ko:lo:, nilo: to sa:labo: giyo: kudu ha:naki dimida:sen. Giyo: kelego: a:la:seyo: dinafa tili doma:no:lo:biki, niyo: kelego: modo:wo: gi bo:fo:melea:ki ta:fa:no: A:la:fo:ko:lo: gelo: ne o:lia: sagalema:ni mena.’

²² “A:la:gabiki kalu daosen a:la:lo: di a:ma:yo:lo: dia:ya:ga: kagayakiyo: a:la:sio:, ‘Misa: kalu gio: nemo:wo: mole daosen a:la: dimi ko:lo:, niyo:

daosen a:la: nowo: a:fa:la:do alifa: a:no:lo: we,'
a:la:sio:.

²³ Ene misa: kalu a:ma:yo: emo:wo: a:la:sio:,
'Ge nanogdo: dian kalu mada nafa ko:lo:, nilo:
to sa:labo: giyo: kudu ha:naki dimida:sen. Giyo:
kelego: a:la:se a:no: dinafa tili doma:no:lo:biki,
niyo: kelego: modo: nolo: gi bo:fo:melea:ki
ta:fa:no:. A:la:fo:ko:lo: gelo: ne o:lia: sagalema:ni
mena.'

²⁴ "A:la:ta:ga: kalu daosen imiligdo: di a:no:lo:
ya:ga: kagayaki a:la:sio:, 'Misa: kalu, ge mada ha-
laido: kalu a:la:asulo:. Eyo: gilo: mo:gelo: a:namio:
hendeyo: ge dia:sen. Fowo: gilo: mo:fifo: a:namio:,
ge tia:sen.

²⁵ A:la:fo:ko:lo: ne mada tagilaki, mole daosen
gilo: a:no: hena wo:no:le difa:. O:go: mole
go:no:ndo: a:no:ko: a:dia:mio:wo: we.'

²⁶ "A:la:sa:labiki ene misa: kalu a:ma:yo:
emo:wo: a:la:sio:, 'Ge bo:sulo: kalu. Nanogdo:
dian kalu mogago:wo: ge. Giyo: a:la:asulo:, eyo:
nilo: mo:gelo: a:namio: hendeyo: ne dia:sen.
A:la:ta:ga: fowo: nilo: mo:fifo: a:namio:, ne tia:sen.

²⁷ A:la:gasen ko:lo:, mole wema:yo: nanogo:
ba:ng amio: dimidaliki, mole nolo:lo:
a:fa:la:doma:kilo: mo:difa:yo: wangabi go:wo:?
Giyo: a:la:bo: dimido: kibo:bowo:, mole we o:lia:
mole nol o:lia:yo: a:dimo:lo.

²⁸ A:la:fo:ko:lo: giliyo: mole daosen imilig kalu
wema:lo: ta:lisab a:no: asula:sa:ga:, kalu daosen
do:la:fo:lo: da:lab o:mo: dimiaki, elo:wa gasali-
foma.

²⁹ Mo:wo: kalu abeyo: asulo:wo: hebo:

dowalega, emo:wo: asulo: nolo: a:dikudu alifa:ib ko:lo:, e asulo:wo: alande doma:ib. Ko:sega kalu abeyo: asugdo:ma dowab a:no:, asulo: ha:lu e amilo: delen a:no:, tambo a:ma:la: dila:ma:ib.

³⁰ A:la:go:ko:lo: nanogdo: mo:dimidama:no: dowo: kalu we ha:la: amilo: sololi a:lab a:na sandifoma. Hen a:namio: eyo: kulufa:yakiyo:, ya:foda:li mesa:ib.’”

Kalule Dowo: eyo: kaluka:isaleyo: aloba:ma:ib

³¹ “Kalule Dowo: e yakiyo:, ene halaido: fo:fo:lesodo: o:lia: ene ma:mula: kalu o:lia: tambo ya:sa:ga:yo:, misa: kalu alando: mesa:no: fofodo: nafale enedo: a:na siliki bo:fo:mela:ib.

³² E a:na silikiyo:, henfelo: kaluka:isaleyo: tambo e siwa:la kegenema:ib. A:la:ta:ga: bo:fo:lowan kaluwa:lo: sibi o:lia: goudi o:lia: ko:lo: aloba:dan o:leaumbo:, eyo: kaluka:isale a:no: tambo aloba:dakiyo:, nolo: nodowa, nolo: nodowa a:la: ta:fa:ib.

³³ Eyo: a:la:dimidakiyo:, sibi a:no: ene dagi ililiba ta:fa:ib. Ko:sega goudi a:no: ene dagi fo:fo:doloba ta:fa:ib.

³⁴ “A:la:dimida:sa:ga:yo: Misa: Kalu Alan a:ma:yo: dagi ililib amilo: a:lab imo:wo: a:la:sa:ma:ib, ‘Ni Dowa:lo: sagalema:kilo: ilili alifa:, gio: mena. Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:no: gio: dia:ni mena. Henfelo: we ho:gi dimidakiyo:, gio: dabun a:no: dima:ki, Gode eyo: tamina dimidalia:ga: difa:.

³⁵ Mo:wo: ne maiyo: elen amio:, giliyo: nemo:wo: ma:no: dimiale. Ne ho:n maiyo: elen

amio:, gio: ho:no: wasu meale. Ne mageso: mio: amio:, giliyo: ne sagala:liki tilidowale.

³⁶ Ne helebeso:g do:ma elen amio:, giliyo: helebeso:go: kalitale. Ne walaf elen amio:, giliyo: ne asuwa:tale. Ne dibolo aya sen amio:, gio: ne ba:ba:yale.’

³⁷ Misa: Kalu eyo: a:la:sa:labiki, digalo: kaluka:isale iliyo: a:ma:la:yo: a:la:sa:ma:ib, ‘Kalu Alan niliyo: ge maiyo: sabikiyo:, ma:no:wo: iga:sa dimiyo:lowa:le? Ge ho:n maiyo: sabikiyo:, ho:no: iga:sa wasu meo:lowa:le?’

³⁸ A:la:ta:ga: ge mageso: yab amio: niliyo: ge iga:sa tilidowo:wa:le? Ge helebeso:g do:ma elen amio:, niliyo: helebeso:go: o:ba kalito:lowa:le?’

³⁹ A:la:ta:ga: ge walaf delen amio:, o: ge dibolo aya sen amio:, niliyo: o:ba ba:ba:yo:lowa:le?’

⁴⁰ Iliyo: a:la:dabu ba:dabiki, Misa: Kalu Alan a:ma:yo: imo:wo: a:la:sa:ma:ib, ‘Niyo: gimo:wo: hendele sa:ma:nigo:l. Wilo:ma kaluka:isale i we ni nao i ko:lo:, gililo: imo:lo: asufa: a:no: nemo: asuwa:tale.’

⁴¹ “A:la:ta:ga: Misa: Kalu eyo: kaluka:isale ene dagi fo:fo:dolo: amilo: a:lab imo:wo: a:la:sa:ma:ib, ‘Godeya: ene gadio:wo: gi amio: da:lab ko:lo:, gio: nelo: wenamio: ta:ta:ga: hamana. De ko:ngo: mela:no: a:lab a:no: Sa:da:na: o:lia: ene ma:mula: kalu o:lia:ma:no: dimidaefa: ko:lo:, gio:lo: a:na hamana!

⁴² Mo:wo: ne maiyo: so:likiyo:, giliyo: ne ma:no:wo: mo:miale. Ne ho:n maiyo: so:likiyo:, ho:no: maiya:kiyo: mo:wasumeale.

⁴³ Ne mageso: yo:likiyo:, gio: ne mo:tilidowale. Ne helebeso:g do:ma so:likiyo:, gio: helebeso:go: ne amio: mo:kalitale. Ne walaf delen amio:, gio: ne mo:ba:ba:yale. A:la:ta:ga: ne dibolo aya sen amio:lo:, gio: ne mo:ba:ba:yale.’

⁴⁴ A:la:sa:lalikiyo: iliyo: a:ma:la:bo: a:la:sa:ma:ib, ‘Kalu Alan, ge maiyo:wa:le, o: ho:n maiyo:wa:le, mageso: mio:wa:le, helebeso:g do:ma elena:le, o: walaf delena:le, o: ge dibolowa sena:le, niliyo: a:no: o:ba ba:da:sa:ga: mo:asuwa:taleyoy?’

⁴⁵ A:la:sa:lalikiyo: Misa: Kalu eyo: a:ma:la:bo: a:la:sa:ma:ib, ‘Niyo: gimo:wo: hendele sa:ma:nigo:l. Gililo: wilo:ma kaluka:isale wemo:lo: mo:asufa: a:ma:yo:, nemo:wo:lo: mo:asuwa:taki gab.’

⁴⁶ A:la:fo:ko:lo: kaluka:isale i we ko:ngo: mela:no: falasilab a:na mesa:ni ha:na:ib. Ko:sega digalo: kaluka:isale i a:no:, ko:ngo: mela:no: mela:no: us a:na mesa:ni tina:ib.”

26

Ya:suwo: sana soma:no: a:la:li saefa:

Mak 14.1,2, Luk 22.1,2, Yo:n 11.45-53

¹ Ya:su eyo: to a:no: sa:la:la:ga: eletakiyo:, enedo: tili wida:sen kalumo:wo: towo: a:la:sio:,

² “Gio: asulo: ko:lo:lab. Ho:len a:la:yo: ta:takiyo:, Tinio: Asulo: Ma:no: ho:len a:no: fa:la:doma:nigab ko:lo:, o:g a:namio: Kalule Dowo: e i malana sana soma:ki, gis kaluwa: dagiya gasi mia:ib.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

³ Ho:len a:namio: Godemo:lo: bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Yu ko:go:do: kaluwo:lo: iyo: tambo bobalo: so:mea:sen misa: kalu, Kaiafasa: ene aya kegea:sa:ga:, towo: a:na nenelo:.

⁴ Iliyo: Ya:suwo: dikidaki ta:lia:sa:ga:lo: sana soma:no: tog a:no: kedaki nenelo:.

⁵ Ko:sega iliyo: a:la:nenelo:, “Niliyo: Tinio: Asulo:lo: Ma:no: ho:len a:namio: Ya:suwo: mo:ta:lia:no:, mo:wo: ho:len a:na ta:lialega, kaluka:isale kegeo: a:ma:yo: gadiaki, towo: alan kegema:ib.”

Ga noma:yo: wa ho:no: Ya:suwa: misa:ya tulu alifa:

Mak 14.3-9, Yo:n 12.1-8

⁶ Ya:suwo: Ba:tani amisa:na ilikiyo:, Saimon, aintalo: ta:len kalu a:ma: aya sen.

⁷ E a:na sabiyo:, ga imilig nowo: elo:wa ya:sa:ga:, wa ho:n mudo: nafa, u ho:lo: nafale no:no: a:namilo: wasu a:no: dia:mio:. Wa ho:n a:no: moleyo: alana: kilili ko:lo:, Ya:suwo: ma:no: na:li sabikiyo:, ga a:ma:yo: wa ho:n a:no:, Ya:suwa: misa: wa:l a:na tulo:.

⁸ Ya:suwa: tili wida:sen kaluwo: ga a:ma:lo: dim-idab a:no: ba:da:sa:ga: mo:beaki, egelebo: a:la:sio:, “Ga wema:lo: wa ho:n mudo: nafa wasu walab we mo:wo: ha:?”

⁹ Wa ho:n a:no: mo:walai kibo:bowo:, wa ho:n a:no: kalu nolbo:wo: moleyo: alana: kililia:sa:ga:, mole a:no: wa:feyo: kalumo:wo: o:li dimibabe.”

¹⁰ Ya:su eyo: to ilido: nenelab a:no: asula:sa:ga:, eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Giliyo: ga wemo:lo:

mo:beo: to sio:wo: mo:wo: ha:? Ga wema:yo: nemo:wo: man nafale dimidab.

¹¹ Wa:feyo: kaluwo: ho:lono: tambo gi o:lia: mela:ib, ko:sega ne ho:lono: tambo gi o:lia:yo: mo:mela:no:

¹² Ga wema:lo: wa ho:n ko:lo: ni do:mo: amilo: mulu alitab we, nelo: sowa:sa:ga:lo: a:le alifa:no: a:no: ko:lo: dimidaitaki gab.

¹³ A:la:fo:ko:lo: niyo: to we gimo:wo: hendele sa:ma:nigo:l. Henfelo: o:bamida:ya:le Godeya: to nafa a:no: henfelo: amio: widalikiyo:, ga wema:lo: dimidab a:no: mo:ga:lilaki, sa:la:li ha:na:mela:ib.”

Yudas eyo: Ya:suwo: teledoma:no: a:la:saefa:

Mak 14.10,11, Luk 22.3-6

¹⁴ Yudas Iskalioto:, Ya:suwa:lo: tili wida:sen kalu kugula:fo: nowo: e ko:lo:, e ha:na:sa:ga: bobalo: so:mea:sen misa: kalulo:wa fa:la:dowo:.

¹⁵ Eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: Ya:suwo: teledowaki, gili dagiya dia:talega, giliyo: nemo:wo: o:b dimia:no:wo:?” A:la:sa:labikiyo: iliyo: silba moleyo: do:la:fo: otalen a:la:fo:ko:lo: dimi.

¹⁶ Ho:len a:na a:la:ta:ga:yo:, Yudas eyo: Ya:sulo: teledoma:no: ho:lende a:no: fa:la:doma:ki togo: keda:li elen.

Ya:suwo: Tinio: Asulo:lo: ma:no:wo: tili wida:sen kalu o:lia: mo:no:

Mak 14.12-21, Luk 22.7-13,21-23, Yo:n 13.21-30

¹⁷ Falawa Mosolo: Dowo:fa: sagala:sen ho:len a:no: mo:mo:da fa:la:dowabiki, ho:len agel a:namio: Ya:suwa: ene tili wida:sen kaluwo: elo:wa ya:ga:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Giyo:

Tinio: Asulo:lo: Ma:no: ma:nikiyo:, niliyo: o:ba ha:na:sa:ga: dimidaefoma:ki asulaya?”

¹⁸ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Gio: Ya:lusalem tina:sa:ga:yo:, kalu nowo: a:na ba:ba:ib ko:lo:, gio: emo:wo: a:la:sa:la:bi, ‘Widan kaluwa:yo: a:la:sa:labe, “Ni ho:lendeyo: ko:na:ma ililima:nigab ko:lo:, ne o:lia: no:no:n tili wida:sen kalu i o:lia:yo: Tinio: Asulo: Ma:no: a:no: gi aya siliki ma:no:.””

¹⁹ Ya:suwa:lo: imo:lo: sio: aumbo: iyo: kudu ha:naki, Tinio: Asulo: Ma:no: ma:no:wo: a:na dimidala:li sen.

²⁰⁻²¹ Ga:lo dowabiki, Ya:su o:lia: enedo: tili wida:sen kalu kugula:fo: o:lia:yo: a:na siliki ma:no: na:likiyo:, Ya:su eyo: towo: a:la:sio:, “Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Gio: imilig noma:yo: ne teledoma:ib.”

²² Ya:suwa:lo: to sa:lab a:no: da:da:sa:ga:, ili asulo:wo: mada hida:liaki emo:wo: a:la:sio:, “Kalu Alan, neya:le?” A:la:tandeaki Ya:sumo: dabu kedo:.

²³ Ya:su eyo: imo:wo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Kalu ni dagi o:lia:lo: fafo amilo: ma:no:lo: gele nab a:ma:yo:sa ne teledoma:ib.

²⁴ Godeya:lo: tolo: dinali sa:lan kaluwa:lo: to saetakilo: sa:sa:lo: o:leauka, Kalule Dowo:wo: tog a:no:ko: kudu ha:na:no:. A:la:fo: ko:sega wai, elo: teledowab kalu a:no: hida:yo:wo: alan dia:ib. Kalu a:no: anowa:yo: mo:sa:la:li kibo:bowo: o:li domabe.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

²⁵ Yudas, Ya:sulo: teledoma:no: kalu eyo:lo: Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Widan kalu giyo:

ne ko:lo: sa:laya:le?” A:la:sa:labiki Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Go:no:ndo: sa:lab ko:m.”

*Ya:su Asulo: Ma:no: nan man a:no: mo:mo:do:
Mak 14.22-26, Luk 22.14-20, 1Kol 11.23-34*

²⁶ Iyo: ma:no: na:likiyo:, Ya:su eyo: ma:n so:fa: nowo: dia:sa:ga:, Godemo: mada o:m a:la:sa:la:sa:ga: ma:n a:no: enedo: tili wida:sen kalumo: goloso:go:. A:no: dimiakiyo: a:la:sio:, “Ma:n we no:no:n do:mo: ko:lo:, giliyo: dia:sa:ga: maiya.”

²⁷ A:la:ta:ga: eyo: kab amilo: wain ho:n wasu a:no: dia:sa:ga:, Godemo: mada o:m a:la:sa:la:sa:ga:, imo: maiya:ki dimiakiyo: a:la:sio:, “Gio: tambo dia:sa:ga: maiya.

²⁸ Ho:n wasu we, no:no:n ho:bo:wo: o:m. Ni ho:bo: ko:lo: kaluka:isaleya: mogago: hama:kilo: tulu alifelab wema:yo:, Godeya:lo: to dinali saefa: a:no: halale alitakigab.

²⁹ Niyo: gimo:wo: so:lo:l. Ne wain ho:no: wa:kabiyo: mo:mo:no:ka a:la:ga:, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: man ho:gi us a:namio:, ne gi o:lia: siliki a:na wa:ka ma:no:.”

³⁰ Iyo: ma:no:wo: na:sa:ga: eletakiyo:, gisalo: imilig nowo: a:na mo:la:sa:ga: handalowakiyo:, iyo: hen misio: O:lif a:namida: ha:na:sio:.

*Bida eyo: Ya:suwo: gola ba:ba:ib a:la:sio:
Mak 14.27-31, Luk 22.31-34, Yo:n 13.36-38*

³¹ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “O:g nulu we-namio: gio: tambo ne gola ba:daki ha:la:ya

ha:na:ib. Mo:wo: tamin amio: Godeya: bugo:
amio: towo: sa:sa:lakiyo: a:la:sio;

“Niyo: sibilo: bo:fo:lowano: sana soma:no: ko:lo;
kabo sibiyo: a:na dalalelia:ga: ha:na:sima:ib.’

³² Ko:sega ne a:ma:la: dasi alitalikiyo:, Ga:lili hen
amio: ne ko:le tamina ha:na:no:.”

³³ Bida eyo: Ya:suwa:lo: to sa:lab a:no:
da:da:sa:ga:yo:, a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Kalu nolo:
tambo ge gola ba:daki, ha:la:ya ha:na:ib, ko:sega
imilise niyo: ge mada mo:gola ba:ba:no:.”

³⁴ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: Bidamo:wo: a:la:sio:
“Niyo: gemo:wo: hendele so:lo:l. O:g nulu we-
nakabiyo:, gogonowo: o:ganama:no: o:lalikiyo:
giyo: ne mo:asulo: a:la:bo: otalen sa:ma:ib.”

³⁵ Ko:sega Bida eyo: a:la:sio:, “Niyo: a:la:bo:
mada mo:sa:ma:no:. Ne ge o:lia: soma:no:
dowo:lalega, niyo: ge mo:asulo: a:la:bo: mada
mo:sa:ma:no:.” Bida eyo: a:la:sa:labiki, tili
wida:sen kalu nolba:yo:lo: to imilise a:no:ko:
sa:la:i ane.

Ya:suwo: Ga:sa:ma:ni dulugu sa:ma:ni ane

Mak 14.32-42, Luk 22.39-46

³⁶ Ya:su o:lia: ene tili wida:sen kalu i o:lia:yo:
hen Ga:sa:ma:ni a:la:do: sa:lab a:na ha:na:ni
ane. A:na fa:la:dowakiyo:, Ya:su eyo: enedo: tili
wida:sen kalumo:wo: a:la:sio:, “Gio: wena ta:bi.
Ne honona Godemo: sa:ma:ni ho:no:l.”

³⁷⁻³⁸ A:la:sa:la:sa:ga: eyo: Bida o:lia: Sa:ba:di
inso: Ya:ma:so:, Yo:no: a:no:ko: tililia:
fina:sa:ga:yo:, Ya:su e hida:liaki kele asulakiyo:
imo:wo: a:la:sio:, “Ni asulo:wo: hida:yo: alan

dowaki, ne tilialila soma:no: o:ngo: dowab. Gio: wena siliki ne o:lia: bo:fo:melea.”

³⁹ Ya:su eyo: a:la:sa:la:sa:ga:, e heb doba:da: o:fina:sa:ga:yo:, hena gulalu misa:fu siliki, Godemo: dulugu sa:lakiyo: a:la:sio:. “Dowa, we au dimidama:no:wo: o:li dowo:lalega, ho:n halo: go:fo: amilo: wasu ko:lo: nemo:lo: mea:nigab a:no:, ne mo:maiya:ki dila:bi. Ko:sega nilo: asulab aumbo: dimida:so:bo. Gode gilo: asulab aumbo: dimidama.”

⁴⁰ To a:no: dulugu sa:la:sa:ga:yo:, enedo: tili wida:sen kalulo:wa ha:na:sa:ga: fa:la:dowaki ba:ba: amio:, iyo: mida:iyo: fufulufo:lana ba:ba:. E ba:da:sa:ga:, Bidamo:wo: a:la:sio:, “Saimon, gio: ofa:si imilig nowo: ne o:lia: yasilakiyo: mo:sikaga seno:lo:ka:.

⁴¹ Gio: da:fe ba:dab amio: sulufo: tinabena:ki, gio: sikaga siliki, Godemo: dulugu sa:la:lubi. Gili mamaya:yo: dimidama:no:wo: asulab ko:sega, gili do:mo:wo: halaido:lo:ma dowab.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

⁴² A:la:ta:ga: Ya:su eyo: to andebo: wa:ka dulugu sa:ma:ni fina:ga:yo: a:la:sio:, “Do Gode, ho:n wasu we dila:ma:no:wo: tog nowo: mo:dowalega, ne o:li ma:no:. Gilo: asulab au dimidama.”

⁴³ A:la:dulugu sa:la:sa:ga:yo:, e wa:ka a:ma:la: ya:ga: ba:ba: amio:, iyo: mida:iyo: alifo:lana ba:ba:.

⁴⁴ A:la:fo:ko:lo: iyo: ta:ta:sa:ga:yo:, e asolo: wa:ka dulugu sa:ma:ni ha:na:sa:ga:, Godemo:lo: to tamin amilo: sio: o:leauka wa:ka sio:.

⁴⁵ Eyo: dulugu sa:la:sa:ga: eletakiyo:, enedo: tili wida:sen kalulo:wa a:ma:la: ha:na:sa:ga: a:la:sio:, “Gio: alifo:mela:no: ko: alifo:leya? Bo:ba! Ofa:sileyo: o:ma fa:la:dowab ko:lo:,

Kalule Dowo:wo: mogago:lo: dimidan kalumo: teledowaki gasimia:nigab.

⁴⁶ Dasima! Nelo: teledoma:ibo: weyako bo:ba. Nio: e galima:niki, ha:na:n.”

*Ya:suwo: teledowaki, gis kaluwa: dagiya difa:
Mak 14.43-50, Luk 22.47-53, Yo:n 18.3-12*

⁴⁷ Ya:suwo: to a:no: ko:lo: sa:la:lena, enedo: tiliwida:sen kalu imilig nowo: Yudas e a:na fa:la:dowo:. Yudasa: fa:s amio:, bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Yu ko:go:dego: kalu o:lia:ma:lo: wati kaluwo: modo: mio:. Kalu i a:ma:yo: ko:lo:dowo:lo:, helebesi sambowo:lo: diadela:sa:ga: mio:.

⁴⁸ Tamin amio: Yudas eyo: wati kalumo:wo: a:la:sio:. “Kalu nilo: mimilab a:no: o:m ko:lo:, giliyo: e ta:lia:bi.”

⁴⁹ A:la:fo:ko:lo: Yudas e Ya:sulo:ka tigini ha:na:sa:ga: kagayaki a:la:sio:, “Widan kalu, ge nulu nafa.” A:la:sa:la:sa:ga: ami Ya:suwo: a:na mimilo:.

⁵⁰ Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ni mili, gilo: dimidama:no: asulo: mio:wo: dimidama.” A:la:sa:labiki gis kaluwa:yo: Ya:suwo: a:na ta:li.

⁵¹ Ya:su e ta:liabiki, kalu e anib amilo: ka:gafo:len imilig noma:yo:, ene helebesi sambowo: sililia:ga:, bobalo: so:mea:sen misa: kaluwa: nanog dian kalu a:no: helebesi a:ma: yamelabiki, ka:la:na: fo:so: a:na gede to:lolo:.

⁵² Ya:su eyo: kalu o:mo:wo: a:la:sio:, “Go:no:n helebesi sambo ko a:ma:la: disa:ma. Mo:wo:

kalu abeyo: helebesi o:lia:ma:lo: buba:sen a:no:,
helebesi a:ma:yo: inino:lo: tambo yasala:ma:ib.

⁵³ Niyo: Domo:wo: dulugu sa:laki dabu
ba:dalega, eyo: ma:mula: kalu daosen
daosen mo:agela:ma:no: dowo: a:no:* ne
asuwa:foma:kiyo: o:li iliga:fa:ib. Giyo: a:la:bo:
mo:asulaya?

⁵⁴ Ko:sega niyo: a:la:dimidai kibo:bowo:,
Godeya: bugo: amilo: to saefa: o:leaumbo:
mo:ililimabe. Mo:wo: Godeya: to a:ma:yo: kelego:
we ne amio: mada fa:la:doma:ib a:la:sa:sa:lo:
da:lab,” Ya:su eyo: a:la:sio.

⁵⁵ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: kalu kegeo: i o:mo:wo:
a:la:sio:, “Giliyo: helebesi o:lia: ko:lo:do o:lia:yo:
dia:sa:ga:, ne ta:lia:ni mio:lo:b. Gililo: a:la:dimido:
a:no:, afalo: dian kalu ko:lo: ta:lia:no: yakilo: gan
o:leo:ngo:lo:ka:. Giliyo: ne kalu we o:ngo:ka:
a:la:asulo: kibo:bowo:, ho:lenu: tambowo: ne
Godeya: malilo: ayami tolo: wida:len amio:, giliyo:
ne wangabiki mo:ta:liyo:?”

⁵⁶ Ko:sega o:gdo: fa:la:dowab wema:yo:,
Godeya: tolo: dinali sa:lan kaluwa:lo: to
sa:sa:lifa: a:no: ko:lo: ilili alitakigab.” Ya:su eyo:
a:la:sa:labiki, enedo: tili wida:sen kalu iyo: tambo
e ta:ta:sa:ga: dalale ane.

*Yu misa: kaluwa: Ya:suwo: mo:walilo:
Mak 14.53-65, Luk 22.54,55,63-71, Yo:n*

* **26:53:** Madiyu eyo: ma:mula: kalu a:no: da:feakiyo:, ame
kugula:fo:wo: a:la:ta:ga: nolo:lo: a:dowo: a:la:sa:sa:lo:. O:g
a:namio:, ame kalu aloba:dakiyo:, 6,000 ame kaluwo: a:la:
aloba:da:sa:ga: ta:fela:i ha:na:sen. A:la:fo:ko:lo: ame kalu
kugula:fo: ko:lo: alobanalifelo: us a:namio:, 72,000 kalu o:leo:ngo:
dowo:. **26:55:** Luk 19.47, 21.37

18.13,14,19-21

⁵⁷ Elelo: widan kalu iyo:lo: Yu ko:go:do: kaluwo:lo:, bobalo: so:mea:sen misa: kalu alan, Kaiafasa: ene aya ya:sa:ga: a:na kegenefo:len ko:lo:, Ya:sulo: ta:li kalu iliyo:, Ya:suwo: a a:na tililia:gane.

⁵⁸ Ya:suwo: tililia: ha:na:ga: ha:nabikiyo:, Bi-dayo: Ya:suwa: fa:sa gulu dowa:liki ha:na:gane. Bidayo: ha:na:sa:ga:, bobalo: so:mea:sen misa: kaluwa: ayamilo: tolo: us a:na tina:sa:ga:yo:, Ya:su amilo: dimidabo: ko:lo: ba:ba:no: a:laki, e da:la:di kalu o:lia: a:na sen.

⁵⁹ Bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Yu amilo: ganisolo kalu i a:no:lo: tambo Ya:suwo: sana soma:no: a:la:liki, Ya:suwa:lo: mogago: dimido: nowo: kaluka:isaleyo: madali sama:ki, iyo: ho:ido:.

⁶⁰⁻⁶¹ Madali tolo: sa:ma:no: kaluka:isale modo:wo: ilo:wa mio: ko:sega, Ya:sulo: sana soma:kilo: mo:walilima:no: to a:no:, imilig noma:yo: mo:sio:. A:la:ta:ga: tif amio: kalu a:la: nowo: ya:ga:yo:, towo: a:la:sio:, “Kalu wema:yo: a:la:sio:, ‘Godeya: ene malilo: ayo: niyo: o:li bidila:sa:ga:, ho:len otalen a:namio: a:ma:la: dialifa:no:,’ a:la:sa:labe.”

⁶² To a:no: da:dakiyo:, bobalo: so:mea:sen misa: kaluwo: kagafo:liki, Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Ililo: gemo:lo: to sa:lab we, giyo: a:ma:la:bo: mo:sa:ma:no:lo:bo:?”

⁶³ Ko:sega Ya:su eyo: a:ma:la: towo: mo:sio:. A:la:ta:ga: bobalo: so:mea:sen misa: kalu eyo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Niyo: Mela:no:lo: A:lab

Gode, ene wiya iliki so:lo:l ko:lo:, giyo: nimo:wo: kalaba fanda sama. Godeya: enedo: Da:feyo: Kaluwo: geya:le? A:la:ta:ga: Godeya: ene so:wa a:no: geya:le?”

⁶⁴ A:la:dabu ba:dabiki, Ya:suwa: sa:laki, “Go:no:n gio:sa sa:lale. Ko:sega niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. O:g a:la:ta:ga:lo: aneyo:, gio: Kalule Dowo: e, Gode Halaido:lelo: A:lab a:ma: dagi ililiba sena ba:ba:ib. A:la:ta:ga: gio: e akin halona kola: wa:la fa:la:dowaliki ba:ba:ib.”

⁶⁵ Ya:suwa:yo: a:la:sa:labiki da:da:sa:ga:, bobalo: so:mea:sen misa: kaluwa:yo: e kulufa:yaki, ene so:g kafo:len a:no: bidilaki, eyo: towo: a:la:sio:, “Kalu wema:yo: Godeyo: dio:ge sio: ko:lo:, niliyo: kalu nolbo:wo: a:dabu keda:so:bo. Elo: dio:ge sa:lab to a:no: gio: tambo dabu.

⁶⁶ A:la:fo:ko:lo: giliyo: waga asulaya?” A:la:dabu ba:dabiki, iyo: tambowa:yo: a:la:sio:, “Kalu we soma:no: dowo: au soma:ib.”

⁶⁷⁻⁶⁸ A:la:ta:ga: iliyo: ene wo:lokan ami kod-ofela:sa:ga: yamelaki, kalu nolba:yo: ene babowa sa:ndaki a:la:sio:, “Ge Godeya: Da:feyo: kalu ko:lo:, nimo:wo: dinali sama. Kalu gelo: sa:ndab ko giyo: ho:le ba:daki wiyo: sama.”

Bidayo: Ya:suwo: gola ba:ba:

Mak 14.66-72, Luk 22.56-62, Yo:n 18.15-18, 25-27

⁶⁹ Bidayo: a baya o:sen amio:, nanog dian ka:isale nowo: elo:wa ya:sa:ga:, emo:wo: a:la:sio:, “Ga:lili kalu Ya:su o:lia:lo: dowa:seno: nowo: ge.”

⁷⁰ Ko:sega Bida eyo: kalu kegeo: imo:wo: a:la:sio:, “Gilo: sa:lab ko ne babalab.”

⁷¹ Bida eyo: a:la:sa:la:sa:ga:, ilif tolo: a:ma: tog aniba ha:na:sa:ga:yo:, nanog dian ka:isale noma:yo: Bidayo: a:na ba:ba: ko:lo:, eyo: kalu ka:gafolab i o:mo:wo: a:la:sio:, “Kalu we, e Nasala:t kalu Ya:su o:lia: dowa:sen.”

⁷² A:la:sa:labiki Bida eyo: ene towo: halale alitakiyo: wo:lokana golaki a:la:sio:, “Mada hendele, ne kalu ko mada mo:asulo:,” a:la:sio:.

⁷³ Ha:lu o:a:la:ga:, kalu kagafo:len nol a:ma:yo: Bidalo:wa ya:sa:ga: a:la:sio:, “Dagan gilo: sa:lab koma:yo:, ge hendele Ya:su o:lia:lo: sia:seno: nowo: gelo:b.”

⁷⁴ Bida eyo: wa:sa:le sa:la:sa:ga:, to we a:la:sio:, “Niyo: do:lo:idalega, Gode eyo: nemo:wo: hida:yo: nagalo: mada dimia:ib. Kalu gilo: sa:labko, ne mada mo:asulo:ka:!” Wigibo a:nakabiyo:, gogonowo: a:na go:no:.

⁷⁵ Gogonowo: ganalabiki, Bidayo: Ya:suwa:lo: to tamin amilo: sio: a:no: a:na asulo:. To sio: a:no: we, “Gogonowo: o:ganama:no: o:lalikiyo:, giyo: ne mo:asulo: a:la:bo: otalen sa:ma:ib.” Bida eyo: a:no: kele asulaki, e ha:la:ya handalota:ga: ha:nakiyo:, mada ya:lo:.

27

Iliyo: Ya:suwo: Failatdo:wa tililia:gane

Mak 15.1, Luk 23.1,2, Yo:n 18.28-32

¹ Kea:fole dowabikiyo:, bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Yu ko:go:dego: kalu i o:lia: tambo

kegea:sa:ga:, iliyo: Ya:suwo: sana soma:no: togo:
nenela:sa:ga: saefa:.

² A:la:fo:ko:lo: iliyo: Ya:suwo: mela:sa:ga:yo:,
tililia:ga:, gamani misa: kalu Failatbo: dimia:ni
ane.

Yudas e sowo:

³ Ililo: Ya:su sana soma:no: saetab a:no: Yudas
eyo: da:da:sa:ga:yo:, e kele asula:sa:ga: asugo:
nodolakiyo:, silba mole do:la:fo: otalen ililo:
emo:lo: dimi a:no: dia:sa:ga:, bobalo: so:mea:sen
misa: kalu o:lia: Yu ko:go:dego: kalu i o:lia:mo:
a:ma:la: dimia:ni ane.

⁴ A:na ha:na:sa:ga:yo:, Yudas eyo: towo: a:la:sio:,
“Digalo: kalu ko:lo: nilo: teledowo: a:no: giliyo:
sana sowaki, ene ho:bo:wo: hena tuma:ib ko:lo: ne
mada mogago: dimido:.” Ko:sega iliyo: a:ma:la:bo:
a:la:sio:, “A:no: nilino:ma. A:no: gilo: asulab au
dimido: ko:m,” a:la:sio:.

⁵ A:la:gabiki Yudas eyo: silba mole a:no: Godeya:
malilo: aya sandifela:sa:ga:, iyo: a:na ta:fo:gane.
A:la:ta:ga: e ha:na:sa:ga:yo:, enena:ma:la: kola:fo
silisa:nda:sa:ga:, a:na sowo:.

⁶ Ko:sega bobalo: so:mea:sen misa: kalu iliyo:
mole a:no: dia:sa:ga:yo: a:la:sio:, “Mole wema:yo:,
kalu sana sowaki ho:bo: tuluma:ki kilili ko:lo:, nili
ele saefa: a:ma:yo: mole we, Godeya: malilo: a
a:ma: mole o:lia:yo: gasaya:so:bo a:la:saefa:.”

⁷ A:la:fo:ko:lo: iliyo: towo: nenela:sa:ga: sae-
takiyo:, Go:fo:lo: Dimidan kalu a:ma: hen heb
nowo: ko:lo: kilili. Kalu ko:na:lo: yab sowalikilo:
daida:mela:no: hen a:no: ko:lo: ta:fo:.

⁸ A:la:fo:ko:lo: ho:len a:na a:la:ta:ga:lo: mio:wo:, o:go:lo:, kaluka:isaleya:yo: hen a:no: Ho:bo:lo: Tulo: Hen a:la:sa:la:sen.

⁹⁻¹⁰ Ililo: dimido: a:no:, dinali sa:lan kalu Ya:limaya elo: to sio: a:no: ilili alitaki hendele fa:la:dowo:. Eyo: towo: a:la:sio:,

“Isolael kaluka:isale iliyo: kalu ko ko:lo: kilil-ima:kiyo:

silba mole do:la:fo: otaleno: da:feyo: ko:lo:, iliyo: mole a:no: dia:sa:ga:, Go:fo:lo: Dimidan kaluwa: hen a:no: ko:lo: kilili.

Ililo: dimido: a:no: Godeya: tamin amilo: nemo:lo: sio: o:leau dimido:.”

Ya:su ge Yudaya: misa:yo: geya:le a:la:liki dabu ba:ba:

Mak 15.2-5, Luk 23.3-5, Yo:n 18.33-38

¹¹ Ya:suwo: gamani misa: kalu Failata: milifa kagafo:labiki, Failat eyo: Ya:sumo:wo: dabu ba:ba:, “Yu kaluka:isaleya: misa: kalu alano: geya:le?” Ya:suwa: a:ma:la: sa:laki, “Go:no:n gio:sa sa:lale,” a:la:sio:.

¹² Ko:sega bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Yuwa: ko:go:do: kalu i o:lia:ma:yo: Ya:sumo: diga:li sa:lab amio:, Ya:suwa:yo: a:ma:la: towo: mada mo:sio:.

¹³ A:la:gabiki Failat eyo: Ya:sumo:wo: wa:ka dabu ba:ba:, “Ililo: to ko:li ko:lilo: gemo:lo: sa:lab hono ge mo:da:daya?”

¹⁴ A:la:go: ko:sega Ya:su eyo: emo:lo: to diga:li sa:lab a:no: a:ma:la:bo: to nowo: mo:sa:ma:no: dowabiki, Failat e mada molo asulo:.

*Failat eyo: Ya:suwo: i malana aluma a:la:sio:
Mak 15.6-15, Luk 23.13-25, Yo:n 18.39-19.16*

¹⁵ Donayo: tambo amio:, Tinio: Asulo:lo: Ma:no: ma:no: ho:lenu: fa:la:dowab amio:, gamani misa: kalu eyo: dibolo amilo: sen kalu imilig nowo: sili alita:sen. Kaluka:isale ililo: asulab aundo: da:feab a:no: ko:lo: sili alita:sen.

¹⁶ O:g ho:len a:namio:, kalu nowo: mada mogago:le ko:lo: dibolowa sen, ene wiyu: Balabas.

¹⁷ A:la:fo:ko:lo: kaluka:isale modo:wo: Failata: aya kegenelia:sa:ga: dowabiki, Failat eyo: imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Giliyo: niyo: o:b ko:lo: sili alifoma:ki asulaya? Niyo: Balabas a:no: ko:lo: sili alito:lo:, o: Ya:su, Godeya:lo: Da:feyo: kalu a:la:do: sa:lab a:no: ko:lo: sili alifoma:ki asulaya?” a:la:dabu ba:ba:.

¹⁸ Failat elo: a:la:do: dabu ba:ba: a:no:, mo:wo: eyo: a:la:asulo:. Yu misa: kalu iliyo: Ya:su o:lia:yo: mo:beaki gadia:sa:ga:, Ya:suwo: emo: tililia: mio:lo:b a:la:asulo:.

¹⁹ A:la:ta:ga: Failat e mo:walila:sendo: i fofodo: wa:l a:na sen amio:, ingaya:yo: to nowo: emo:wo: a:la:saga:fo:, “O:g nuluwo: niyo: kalu we o:lia: mogai ofolo:. Kalu we digalo: kalu ko:lo:, giyo: emo:wo: mogago: imili nowo: dimida:so:bo:.” Eyo: towo: a:la:saga:fo:.

²⁰ Ko:sega bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Yu ko:go:dego: kalu iliyo: kaluka:isale kegeo: a:ma: asulo:wo: digidalifelakiyo:, imo:wo: a:la:sio:, “Giliyo: Balabaso: sili alitaki, Ya:suwo: sanama:ki Failatbo:wo: dabu ba:da:bi,” a:la:sio:.

21 A:la:go:ko:lo: Failat eyo: kaluka:isale kegeo: imo:wo: wa:ka dabu ba:dakiyo:, “Giliyo: niyo: kalu a:la: we o:b ko:lo: sili alifoma:ki asulaya?” A:la:dabu ba:dabiki, kalu kegeo: a:ma: sa:lakiyo:, “Balabaso: sili alifoma” a:la:sio:.

22 Failat eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: a:la:dimidalikiyo:, Ya:su Godeya:lo: Da:feyo: kalu a:la:do: sa:lab a:no:, giliyo: niyo: e waga dimidama:ki asulaya?” A:la:sa:labiki, iliyo: tambo a:la:sio:, “E i malana aluma.”

23 Iliyo: a:la:sa:labiki, Failat eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Mo:wo: ha:? Eyo: mogago:wo: o:b dimido:lo:bo:?” A:la:dabu ba:ba: ko:sega kaluka:isale kegeo: i a:ma:yo: halaido: ho:le sa:lakiyo:, “E i malana aluma” a:la:sio:.

24 Kaluka:isale ili asulo:wo: mo:tinakilo: egeledo: babuma:no: dowab a:no: Failat eyo: asula:sa:ga:yo:, eyo: ho:no: dia:sa:ga:, ene dagiyo: kaluka:isale kegeo: siwa:l a:na to:go:do:. Eyo: dagiyo: to:go:dakiyo: a:la:sio:, “Digalo: kalu wema: ho:bo: tuma:nigab we, mo:wo: ne amio: aundo:ma. Hala dimido: a:no: giya dowab.”

25 Kaluka:isale tambo iliyo: a:ma:la:yo: emo:wo: a:la:sio:, “Kalu sana sowakilo: ho:bo: tulab we ninin ami a:la:ta:ga: nini so:waya doma:ib.”

26 A:la:fo:ko:lo: Failat eyo: Balabaso: kaluka:isalelo:wa hamana:ki sili alita:sa:ga:, ene da:la:di kaluwa:yo: Ya:suwo: meya: sanama:ki ta:fo:. A:la:dimida:sa:ga:yo:, eyo: Ya:suwo: i malana sana soma:ki, ene da:la:di kaluwa: dagiya difa:.

Da:la:di kalu iliyo: Ya:suwo: dio:ge sio:

Mak 15.16-20, Yo:n 19.2,3

²⁷ Gamani misa: kalu a:ma: ene da:la:di kalu iliyo: Ya:suwo: gamani hen a:na tililia: tina:sa:ga:yo:, da:la:di kaluwo: tambo a:na ho:le kegeo:.

²⁸ Iliyo: Ya:suwa: helebeso:go: hagola:sa:ga:, helebeso:g ho:mo:solo: sambo nowo: Ya:suwa kalifa:.

²⁹ A:la:ta:ga: misa: kalu alan ene misa: amilo: sa:ga:lan o:ngo: dimida:sa:ga:, iliyo: me olo: a:no: hega:sa:ga:, Ya:suwa: misa:ya sa:ga:li alifa:. Iliyo: bibulu nowo: Ya:suwa: dagi ililiba dia:takiyo:, iyo: elo:wa gulalu misa:fu alilaki, e a:na dio:ge sa:lakiyo:, “Ge Yu kaluka:isaleya: misa:yo: ge ko:lo:, niliyo: gi wiyo: duludo:l,” a:la:sa:la:len.

³⁰ A:la:ta:ga: iliyo: e kodofa: fugalakiyo:, da:fa: a:no: dia:ga:, Ya:suwa: misa:ya yame tandeo:.

³¹ A:la: digagade o:ga: sa:la:sa:ga:yo:, so:g Ya:su amilo: kalifa: a:no: dugulia:ga: dia:takiyo:, so:g enedo:leyo: a:na kalifa:. A:la:ta:ga:yo: Ya:suwo: i malana alula:sa:ga: sana soma:ki ha:la:ya tililia:gane.

Ya:suwo: i malana sana sowo:

Mak 15.21-32, Luk 23.26-43, Yo:n 19.17-27

³² Iyo: Ya:su o:lia: amisa:n ha:la:ya ha:na:len ami, Sailini kalu nowo: ene wiyo: Saimon ko:lo:, toga ya:len ami galilia:sa:ga:, Ya:suwa: i malan a:no: emo: dia:hamana:ki dibodo:.

³³ Iliyo: Ya:suwo: tililia: ha:na:ga:, Golgoda a:la:do: sa:lab hen a:na fa:la:dowo:. Golgoda a:la:do: sa:lab mo:wo: we, hen misa:ki.

³⁴ Iliyo: wain ho:n o:lia: mulumulo: halan o:lia:yo: wo:gela:sa:ga:, Ya:sumo: maiya:ki dimi, ko:sega eyo: nola ba:da:sa:ga: mo:ma:no: asulo:.

³⁵ A:la:ta:ga: da:la:di kalu iliyo: e i malana alula:sa:ga:yo:, helebeso:g elo: sa:ga:la:sen ko:lo: duda:sa:ga:lo: difa: a:no:, da:la:di kalu noma:yo: abe dia:nigaba:le a:la:liki, iyo: ibuwo: a:na heyakiyo:, helebeso:g a:no: egele so:go:.

³⁶ Da:la:di kalu iyo: a:na siliki, Ya:su a:namilo: dimidabo: ko:lo: bo:fo:len.

³⁷ Iliyo: e mo:walilakilo: sana sowab a:ma: mo: a:no: ko:lo: sa:sa:lakiyo:, KALU WE YA:SU. YU KALUKA:ISALEYA: MISA: KALU ALANDEYO: WE a:la:liki sa:sa:lo: ko:lo:, iliyo: Ya:suwa: misa: wa:l doba:da: i malana alu alifa:.

³⁸ Ya:su e o:lia:yo: afalo: dia:sen kalu a:la: nowo: e aniba alu. Nowo: ililib doba:da:, nowo: fo:fo:doloba:da:, a:la:alu alifa:.

³⁹⁻⁴⁰ Kaluka:isale iyo: Ya:sulo: alu alifa: a:na tinia:likiyo:, mogago: towo: Ya:sumo: sa:la:liki tinia:len. Iliyo: misa:yo: mumalola:liki, dio:ge sa:lakiyo:, “Giyo: Godeya: malilo: ayo: bidila:sa:ga:, ho:len otalen amio: ho:gi dialifa:no: a:la:sio: ko:lo:, go:no:na:ma:la:yo: asuwa:foma. Ge Godeya: ene so:walelalega, go:no:no: i malan a:no: ta:ta:ga: timina,” a:la:sio:.

⁴¹⁻⁴² Ililo: dimido: o:leauka, bobalo: so:mea:sen misa: kaluwo:lo:, elelo: widan kaluwo:lo:, a:la:ta:ga: Yu ko:go:dego: kaluwo:lo: iliyo: Ya:sumo:wo: dio:ge sa tandeakiyo: a:la:sio:, “Eyo: kalu nolo: asuwa:ta:sen ko:sega, enena:ma:la:yo:”

27:34: Song 69.21 **27:35:** Song 22.18 **27:38:** Ais 53.12

27:39-40: Song 22.7, 109.25 **27:39-40:** Madi 26.61, Yo:n 2.19

mo:asuwa:tabo:lo:ka:. E Isolael kaluka:isaleya:
misa: kalu alan ko:lo:, e enena:ma:la:yo: i malano:
ta:ta:ga: tindalega, nio: e amio: a:na tilida:ba:no:.

⁴³ Eyo:sa a:la:sio:, ‘Ne Godeya: ene so:wa
ko:lo:, Gode eyo: ne mada bo:fo:mela:ib,’ a:la:sio:.
A:la:fo:ko:lo: Gode eyo: e hendele asulalega, o:go:
e o:li asuwa:fa:ib.”

⁴⁴ A:la:ta:ga: afalo: dia:sen kalu a:la: e o:lia:lo:
alu alifa: a:ma:yo:lo:, Ya:sumo:wo: a:la:ka dio:ge
sa:la:len.

Ya:suwo: sowo:

Mak 15.33-41, Luk 23.44-49, Yo:n 19.28-30

⁴⁵ Disi dowabiki, hen a:no: tambo sololiya:
go:lula:ta:ga:lo: eleno:, ga:lo ofa:siyo: asola
dowabi edo:.

⁴⁶ Ofa:siyo: asola dowabiki, Ya:su eyo: ogolo ha-
lale ho:idaki, a:la:ho:ido:, “*Eloi, Eloi, lama sabag
tani.*” To wema: ha:go: we, “Ni Gode, ni Gode,
giyo: ne wangabiki gola ba:daya?”

⁴⁷ Kaluka:isale nol anib amilo: kagafo:len
a:ma:yo: to a:no: da:da:sa:ga:yo: a:la:sio:, “Kalu we
Elaiyayo: ho:idab,” a:la:sio:.

⁴⁸ Kalu nowo: bo:bo:ge nai ha:na:ga:, so:g gedeo:
heb a:no: dia:sa:ga:, wain ho:n sesedo: a:no:
ho:na gelelia:ga:yo:, ibuwa mela:sa:ga: Ya:sumo:
maiya:ki dimi.

⁴⁹ Kalu nolba:yo: a:la:sio:, “Elaiya e ya:ga:yo:
asuwa:fa:nigaba:le, nio: o:bo:fo:mela:niki,”
a:la:sio:.

⁵⁰ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: wa:ka ogolo halale
ho:ida:sa:ga: ami ha:fo:wo: a:na siliga:taki sowo:.

⁵¹ O:g a:namio: helebeso:g ko:lo: Godeya: malilo: ayamilo: dehedo: a:no: iwalu halona a:la:ta:ga: usa ba:da:i tinda:ga: asula:. A:la:ta:ga: henfelo: wenamio: hinio: tilaki a:la:ta:ga: u nolo: usa basale ane.

⁵² A:la:ta:ga: sowo: kalu dali alifelo: me a:no:lo: kolaetabiki, kaluka:isale modo: Gode amilo: tili dabu ko:lo: dane ane a:no: mela:no:wo: dia:sa:ga: dasi alifelo:.

⁵³ A:la:ta:ga: Ya:suwo: dasila:sa:ga: a:labiki, kaluka:isale dasi alifelo: i a:no: daido: hen a:no: ta:ta:sa:ga: Ya:lusalem malilo: amisa:n a:na tiha:nabikiyo:, kaluka:isale modo:wa:yo: i a:no: ba:ba:.

⁵⁴ Da:la:dilo: bo:fo:lowan misa: kalu o:lia: ene da:la:di kalu Ya:sulo: bo:fo:lab i o:lia:ma:yo: hini tilab o:lia: kelego: nol fa:la:dowab a:no: ba:da:sa:ga:yo:, iyo: mada tagilaki a:la:sio:, “Hendele, kalu we Godeya: ene kalu so:walelo:ka;,” a:la:sio:.

⁵⁵ Ka:isale nolo: Ya:suwo: asuwa:ta:liki, Ga:lili a:na a:la:ta:ga: Ya:su kudu mio: ko:lo:, o:g a:namio: ka:isale modo: i a:no: ha:lu ko:na: kagafo:liki bo:fo:len.

⁵⁶ Ka:isale i a:namilo: elen a:no: nowo: Magdala amisa:n ga Malia, nowo: Malia, Ya:mas o:lia: Yosa:b o:lia:ma: anowo:, a:la:ta:ga: nowo: Sa:ba:diya: inso: a:la:ma: anowo: ko:lo: elen.

*Iliyo: Ya:suwa: do:mo:wo: u no:no:wa difa:
Mak 15.42-47, Luk 23.50-56, Yo:n 19.38-42*

⁵⁷ Ga:lo dowabiki, Alimatea amisa:n wilo: kalu nowo: ene wiyo: Yosa:b e a:na mio:. Ya:suwa:lo: tili wida:sen kalu nowo: e.

⁵⁸ E Failatdo:wa ha:na:sa:ga:, Ya:suwa: do:mo:wo: tagama:nigo:ka: a:la:liki dabu ba:ba: A:la:gabiki Failat eyo: da:la:di kalu imo: sa:lakiyo:, Ya:suwa: do:mo:wo: emo: dimina a:la:sio:.

⁵⁹ Iliyo: dimiabikiyo:, Yosa:b eyo: Ya:suwa: do:mo:wo: dia:sa:ga:yo: helebeso:g nafaleya: bo-bodo:.

⁶⁰ A:la:ta:ga: eyo: do:mo: a:no: dia:ha:na:sa:ga:yo:, enedo: u no:no: ho:gi dimido: a:na difa:. Eyo: u bamo alan nowo: fo:fo:gola:i ya:sa:ga:, toga:meya asibalitakiyo:, e a:ma:la: ane.

⁶¹ Malia Magdala o:lia: Malia no o:lia:yo:, a:la:yo: daido: me imilib a:na siliki bo:fo:len.

Da:la:di kalu iyo: daido: a:no: bo:fo:len

⁶² Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:namilo: dimidaefa:no: ho:len a:no: eletabikiyo:, ali kea:fo a:namio: bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Fa:lisi kalu i o:lia:yo: Failatdo: ba:ba:ni ha:na:sio:.

⁶³ Iliyo: emo:wo: a:la:sio:, “Kalu alan, niliyo: madalilo: sa:lan kalu wema:lo: e o:silikilo: to sio: a:no: asulufo:lo:l. Eyo:, ‘Ne ho:len otaleno: ta:ta:sa:ga:yo: a:ma:la: dasima:no:,’ a:la:sio:.

⁶⁴ A:la:fo:ko:lo: giyo: da:la:di kalumo:wo: daido: a:no: ho:len otalen a:namio: dinafa bo:fo:lubika: a:la:sa:la:bi. A:la:bo: mo:dimidalega, enedo: tili wida:sen kalu iyo: ya:sa:ga:, ene do:mo:wo: afale dia:ha:nakiyo:, kaluka:isalemo:wo: e a:ma:la: dasilia:gane ka: a:la:sa:ma:ib. A:la:galikiyo: ililo:

to ho:gi madalilo: sa:lab a:ma:yo:, to elo: tamin amilo: madalilo: sio: a:no:, a:ma: tininima:ib.”

⁶⁵ Iliyo: a:la:sa:labikiyo:, Failat eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio: da:la:di kalu we dia:sa:ga:yo:, imo:wo: daido: a:no: dinafa bo:fo:melea a:la:sa:la:bi. Gio: ha:na:sa:ga: daido: toga:me a:no: mada halale uludu alifa:no: dimida:bi.”

⁶⁶ A:la:sa:labikiyo: iyo: ha:na:sa:ga: daido: toga:me a:namio: kalu nowo: tinabena:ki, ele ba:ba:no: kelego: nowo: dia:taki uludu alifa: ko:lo:, da:la:di kalu nolo: dia:sa:ga: a:na bo:fo:melea:ki ta:fo:.

28

Ya:su e a:ma:la: dasi

Mak 16.1-10, Luk 24.1-12, Yo:n 20.1-10

¹ Ha:fo:lo: Dowan ho:lenu: eletabiki, doma: kea:fo ho:letabikiyo:, Malia Magdala o:lia: Malia no o:lia:yo: daido: ba:ba:no: a:la:ta:ga: ha:na:sio:.

² Wigibole a:naka hini alano: a:na tilabikiyo:, Alana: ene ma:mul kalu a:no: Hebene a:la:ta:ga: tinda:sa:ga:, daido: melo: a:na fa:la:dowakiyo:, u alana:lo: asi alifa: a:no: fo:fo:golowa:taki, e wa:l a:na sen.

³ Ma:mul kalu a:ma: ene wo:lokano:, wabe-leg ho: o:ngo: ko:lo: ba:ba:. A:la:ta:ga: ene helebeso:go:lo: kol ho:lo: o:ngo: ko:lo: ba:ba:.

⁴ Da:la:di kaluwo: a:no: ba:dakiyo:, iyo: tagilaki bibisoda:sa:ga:yo:, hena tulufufuda:sa:ga: habayo: sowaki, sowo: kalu o:ngo: dowo:.

⁵ Ko:sega ma:mul kalu eyo: ga a:la: o:mo:wo: a:la:sio:, “Ga:go: mada tagila:so:bo. Ga:go: Ya:su i malan amilo: alu a:no: ko:lo: ba:ba:ni mio:lo:b niyo: a:la:asulo:l.

⁶ E wilo: mo:a:lab. Tamin amilo: enedo: sio: a:la:gaki dasilia:gane. A:la:go:ko:lo: ga:go: ene do:mo:lo: delen we ba:ba:ni mena.

⁷ A:no: ba:da:sa:ga:yo:, ga:go: bo:bo:ge ha:na:sa:ga: enedo: tili wida:sen kalu imo:wo: a:la:sa:la:bi, ‘E sowa:sa:ga:, a:ma:la: dasilia:gane ko:lo:lab. A:la:go:ko:lo:, e tamin doba:da: Ga:lili ha:nab ko:lo:, giliyo: e a:na elena ba:ba:ib.’ Ne to we ko:lo: gimo: sa:ma:ni mio:.” Ma:mul kalu eyo: a:la:sio:.

⁸ Ka:isale a:la: a:no: tagio:lo: dowo: ko:sega, sagalo:wo:lo: mada alan dowakiyo:, daido: a:no: bo:bo:ge ta:ta:sa:ga:, dalalelia: ha:na:sa:ga:yo:, enedo: tili wida:sen kalu imo: sa:ma:ni ane.

⁹ Wigibole a:naka, Ya:su eyo: a:la:yo: toga gi-dakiyo:, sagalo: towo: a:la:mo:wo: sio:. A:la:yo: elo:wa ma:uwa:ya ya:sa:ga:, e giba ta:li dofo:liki, emo: gulugululo:.

¹⁰ A:la:gabiki Ya:su eyo: a:la:mo:wo: a:la:sio:, “Ga:go: mada tagila:so:bo. Ga:go: ha:na:sa:ga: ni nao imo:wo: Ga:lili hamana a:la:sa:la:bi. Iliyo: ne a:na elena ba:ba:ib.”

Da:la:di kalu ilo: amilo: fa:la:dowo: ba:ba: a:no: ko:lo: malolo:

¹¹ Ka:isale a:la: a:no: toga o:ha:na:labikiyo:, da:la:di kalu nol daido:lo: bo:fo:len i a:no: amisa:n usa ti ha:na:sa:ga:yo:, kelego: a:namilo: fa:la:dowo: a:no:, iliyo: so:mea:sen misa: kalumo: tambo sio:.

¹²⁻¹³ Bobalo: so:mea:sen misa: kaluwo:lo:, Yu ko:go:do: kalu i o:lia: kegeaki nenela:sa:ga:yo:, egelebo: towo: saefa:. Iliyo: moleyo: modo:

ko:lo: da:la:di kalumo: dimiakiyo: a:la:sio:, “Giliyo: kaluka:isalemo:wo: mada a:la:sa:la:bi, ‘Nio: alifo:lo:liki, enedo: tili wida:sen kaluwo: nulu ya:sa:ga:, ene do:mo:wo: afale dia:gane.’

¹⁴ Tif amio: gamani kalu alan eyo: gio: alifo:lenka: a:la:bo: to malolab a:no: da:dalega, niliyo: to a:no: e o:lia: digalalikiyo:, gio: hida:yo:wo: aundo:ma doma:ib.”

¹⁵ Imo:wo: a:la:sa:labikiyo:, da:la:di kalu iliyo: mole a:no: dia:sa:ga:yo:, imo:lo: to sio: a:no: ko:lo: kudu ane. A:la:ta:ga: madali to ililo: malolab a:no: sa:labikiyo:, Yu kaluka:isaleyo: da:da:i ane ko:lo:, o:go:lo: Yuda iliyo: to a:no: o:safoko: ha:na:lab.

Ya:suwa: enedo: tiliwida:sen kalumo: nanogo: dima:ki sio:

¹⁶ A:la:fo:ko:lo: enedo: tili wida:sen kalu kelen a:la:fo: i a:no: Ga:lili ha:na:sa:ga:yo:, Ya:suwa:lo: hen misio: imo:lo: ha:na:bika: a:la:do: sio: a:na ane.

¹⁷ Iliyo: Ya:su e ba:da:sa:ga:yo:, e a:na wabudaki gulugululo: Ko:sega nolo: asulo:wo: a:la: dowo:.

¹⁸ A:la:gabikiyo:, Ya:su e ma:uwa:ya ya:sa:ga:, imo:wo: a:la:sio:, “Gode eyo: kelego: Hebenelo: o:lia: henfelo: amilo: o:lia:yo: nemo: bo:fo:melea:kiyo:, wi alan o:lia: halaido: o:lia:yo: nemo: dimi.

¹⁹ A:la:fo:ko:lo: gio: ha:na:siakiyo:, henfelo: we-namilo: so:lo: ko:li ko:lilo: tambo amio:, nilo: tili wida:sen kaluka:isale fa:la:doma:ki ta:ta:lubi. A:la:dimida:likiyo: Dowa: wi ami, Ene So:waya: wi

ami, a:la:ta:ga: Mamaya: wi ami, giliyo: i a:no: ho:n
amio: a:na to:lola:bi.

²⁰ A:la:ta:ga: ni to ko:lo: gimo:lo: tambo wida:i
mio: a:no:, giliyo: iyo: kudu ha:na:melea:ki
wida:lubi. Dabuma, ho:len ta:i mio: we semo:
edalikiyo:, ne gi o:lia: ho:lenu: tambo dowa:i
ha:na:mela:no:.”

**Godeya: To Nafayo: We
The New Testament, Genesis, and Ruth in the Kaluli
language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Kaluli long
Niugini**

copyright © 1998-2022 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaluli

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-08-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2024 from source files dated 1 Aug 2024

b1d455ca-c4bb-5822-b79f-8fad97c5b77